

ד"ה דור הולך ודור בא

Journeys of the Soul

Offered in honour of Miriam the Prophetess, who watched at the river's edge before there was anything to see, who led the women in song at the sea, and in whose merit a well of living water travelled with Israel through forty years of wandering. This maamar is given in her merit — that every journey of the soul, however long its circuit, should be understood as a return.

עברית

HEBREW

א

"דור הולך ודור בא והארץ לעולם עמדת." דור הולך ודור בא, והארץ עומדת לעולם (קהלת א, ד).

"ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מברך." ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מברך (איוב א, כ"א).

"כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו, ולא ישא אלקים נפש." כי מות נמות, ואנו כמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו, ועם כל זאת "ולא ישא אלקים נפש" (שמואל ב י"ד, י"ד).

שלשה פסוקים אלו, כששומעים אותם רק בפשטות קריאתם, נראים כאלו מדברים הם בשלשה לשונות שונות. קהלת מדבר על תנועה מחזורית, "דור הולך ודור בא", הלוח שאין לו סוף של ביאה ויציאה. איוב מדבר על כניסה אחת ויציאה אחת, "ערום יצאתי... וערום אשוב". והאשה התקועית בשמואל מדמה את המות למים הנשפכים שאין להם אסיפה,

ובאותו נשימה עצמה אומרת "ולא ישא אלקים נפש" – שהקדוש ברוך הוא אינו "נושא" ומעלים את הנפש, אינו מאבד אותה ואינו עוזבה.

אבל כשפנימיות התורה פותחת פיה, הרי שלשה אלו נעשים קול אחד. כי הזהר (ח"א קפ"ו ב) אומר על הפסוק "דור ה' ודור בא" ש"הדור" ההולך הוא עצמו "הדור" הבא, "נשמתא אזלא ונשמתא אתיא" – הנשמה הולכת והנשמה באה. הוא אותו רוחניות עצמה החולפת, נסתרת בתוך לבושים שונים. גם העירום של איוב אינו רק פשיטותה של חיים אחרים, אלא גם פשיטת לבוש אחד והקשרה ללבוש אחר. והמים הנשפכים על הארץ אינם, חס ושלום, בטול הנפש, אלא להיפך – הכרזה שאף שצורת המים אבדה, מהותם נשארת בתוך מחזור הארץ, בהתהפכה, בהמתנה לעליה חדשה. לכן "ולא ישא אלקים נפש" – הנפש הפנימית אינה נשאת ונסתלקת מאת רבו.

וברוח זאת רומז הרמב"ן, בסוף שער הגמול, בקצרה, על "סוד העבור והגלגול". כותב שם בלשון ההסתר, שיש "נפלאות השם במעשה נשמות בני אדם, אשר לא נמסרו אלא ליודעי חן" – נפלאות השם בהנהגת נשמות בני אדם, הנמסרות רק לאותם שמצאו חן. פירוש הדבר: יש סדר נסתר שעל פיו אינן הנשמות נגמרות בהופעה אחת למטה, אלא נכנסות, נתדבקות, עוברות וחוזרות בדרך שאינה נתפסת מבחינת החיצוניות של החיים. הרמב"ן עדין אינו מבאר את הפרטים, אבל כבר קובע שיש כאן "סוד" – לא ספור סקרו, לא אגדה טפלה, אלא סוד יסודי בתוך ההנהגה האלקית.

ועוד לפנינו מזה, בספר הבהיר (סק"א), נרמז הענין בדרך משל: "אמרו לו: מהו 'דור ה' ודור בא'? אמר להם: דור ה' – זה אדם שמת; ודור בא – זה הוא שנולד". שאלו אותו: מהו "דור ה' ודור בא"? אמר להם: הדור ההולך – זה אדם שמת; והדור הבא – זה הוא עצמו שנולד. לא אחר, אלא "זה הוא" – הוא עצמו. הבהיר עדין אינו מבאר את המכניקה של נפש-רוח-נשמה, ולא את הטעמים. הוא רק מגלה את העבודה הפשוטה: הנה שנופטר הוא הנה שפא.

ומכל זה כבר מובן שלשון התורה עצמה על חיים ומות היא כפולה: מצד אחד, סופיות של "כמים הנגרים", ומצד שני, החזרה והשנות של "דור ה' ודור בא". וזה מעלה את השאלה שהיא השער לכל דבורינו: מדוע הבורא, שיכול היה לסדר את עולמו כך שכל נשמה תרד פעם אחת, למספר שנים מדויק, תקים שליחותה בשלמות ואחר כך תאסר אל שרשה – בחר דווקא בסדר שבו "נשמתא אזלא ונשמתא אתיא", שאותו נפש פנימית חוזרת פעם אחת ועוד פעם, בגופים שונים, בדרורות שונות, במערכות משנות של יחסים ומאורעות?

ועוד יותר מזה, לפי מה שהסידות מלמדת (תנ"א פרק ל"ו), שכל ירידת הנשמה לגוף כלל היא כבר ירידה – "ירידת הנשמה למטה בגוף ונפש הבחמית", צמצום ממעמדה הקודם בזיו השכינה – וירידה זו היא רק "לצורך עליה", למען עליה גבוהה יותר, מדוע אין מספיקה ירידה אחת כזו? אם התכלית היא שעל-ידי תורה ומצוות בעולם ההסתר תגיע

הנשמה לעליה שאין יכולה להגיע אליה למעלה, מה מחייב שתמשך התנועה הזאת על פני רבוי לבושים, רבוי חיים?
הלא היה יכול האינסוף, שאין לו חסרון כח כלל, לדחס כל התקון הנדרש וכל הגלוי הקצוב לנשמה זו בתוך מדת שנים
אחת מדיקת?

ושאלה זו מתחדדת יותר כשמעמיקים בנסיונו של דורנו. כי אדם עומד היום ומרגיש בתוכו דפסים שנראים ישנים יותר
מקורות חיו: פחדים שאין להם סבה נראית, כסופים שאינם מתאפיינים עם הסביבה שנולד בה, משיכה למצות מסומות
או לעניינים מסוימים בתורה שאין להם הסבר, כאלו הוא ממשיך ספור שאת התחלה שלו אינו זוכר. הוא רואה במשפחות
שאותו מאבק חוזר על עצמו בסבא, באב, בבן, פעמים בצורות הפוכות אבל עם אותו שרש. דורות שלמים מקיפים
אותותיהם סביב אותן תמונות של בלבול וחקירה: זהות, שיכות, אמונה וספק, גוף ונשמה. הדעת החדשה של העולם
קוראת לזה "טראומה בין-דורית", "זכרון קולקטיבי", "ארטיפיפים"; ולשון הסוד מדברת על גלגול, עבור, ותקון של
נצוצות שעדיין לא נשלמו.

וכאן עולה פלא נוסף: מדוע דוקא בדורות האחרונים, בעקבתא דמשיחא, נתגלו יותר סודות אלו של גלגולים? בימי
הרמב"ם לא היו אלא רמיזות קלוטות; בזהר הם מופיעים בכרקים קצרים; בבהיר במשלים סתומים. רק לאחר זמן רב,
בכתבי האריז"ל ותלמידיו, נפרטים דרכי הנשמות בארה, ובחסידות נמשכים הם לפנימיות העבודה של כל אחד.
ובדורנו, גם בתוך רחוקים מפנימיות התורה, יש הרגשה ספונטנית ש"כבר הייתי כאן", תחושה פנימית שהחיים הם חלק
ממסע ארוך יותר.

אם עניינים אלו הם מהותיים במבנה הנפש, מדוע נסתתרו כל כך זמן רב? ואם ראוי היו להסתיר, מדוע הוא שדוקא עכשו
הם דופקים כך בתוך על תודעתו של האדם?

ולקרב התשובה צריך להקדים את העקר שחסידות מדגישה פעם אחר פעם: ירידת הנשמה אינה נפילה הבאה מגלגל
חטא, אלא רצון המאציל בתחלה. התנאי (שם) מלמד שפונת הבריאה היא "דירה לו יתברך בתחתונים" – דירה לו
יתברך בעולמות התחתונים. הנשמה, כמו שהיא למעלה, גם בתענוג הגדול של גן עדן, עדין אינה בתכלית הפונה, כי שם
היא אורח על שלחנו של המלה, ועדין לא הבונה את ביתו. הירידה לתוך גוף היא מסירת האבנים והטיט לידי הנשמה,
חתיכות מעולם עבה זה, כדי שתעשה מהם דירה לאינסוף, על-ידי תורה ומצות.

ובתורת חיים על פרשת וירא מבאר יותר שירידה זו היא בשני עניינים. תחלה, הנשמה עוזבת את גליה שלמעלה ונכנסת
לתוך עבור במעי האם, ואחר כך ללידה וילדות, בשכח מצבה הראשון. ושנית, גם בתוך החיים עצמם הנשמה עוברת
רבוי ירידות קטנות ועליות – מתם לנפיון ולתשובה, מברור ללבול ולברור עמוק יותר. וכל אלו כלולים ב"ירידת
הנשמה לצורך עליה": כל הסתר שהנשמה סובלת נעשה עצמו מקום הגלוי הגבוה יותר כשעובדים אותו בעבודה.

אך דוקא זה מחדד יותר את שאלתנו. אם כל הסתר, כל מאבק, יכול להפוך לעליה, מדוע צריך שהנשמה תפסיק את מהלכה על-ידי מיתה ואחר כך תתחיל מחדש על-ידי עבור אחר ולידה אחרת? מדוע לא מספיק מהלך רצוף אחד של ירידה ועליה בתוך ביוגרפיה אחת לבדה, לכל הדירה בתחנותים שנוחלקת לנשמה פרטית זו?

צריך לומר אפוא, שיש בשליחותה של הנשמה דבר שגדול מכח ההכללה של תצורת שנים אחת, גוף אחד, משפחה אחת, תרבות אחת וכחות פנימיים בהרכבה אחת. יש בחלקה בדירה ממדים שאין הגיעה אליהם אפשרית אלא כשהיא עומדת כגבר בגלות, ואחרים רק כשהיא עומדת כאשה בזמן אחר; יש מה שמגיעה אליו רק בעשר, ואחרים רק בעני; יש רק כשהיא כיהודי פשוט, ואחרים רק כלמדן; יש בדורות שבהם אלקות מורגשת, ואחרים דוקא בדור של הסתר והסתת הדעת. ורחמי ודקדוקו של הבורא הם כאלו שאינו תובע מתוך חיים סופיים אחדים שיכללו בתוכם את כל המעברים האפשריים; אלא הוא ארג את מסעה של כל נשמה על פני רבוי לבושים, כדי שלא ישאר נצוץ אחד השידוך לה בלי כלי. אך זה כבר לדבר על תקונים ונצוצות, שיתבארו במקומם. קדם שנוכל להבין איך נשמה אחת יכולה לעבר רבוי לבושים, צריך לבאר תחלה: מה היא "נשמה" בלשון התורה והחסידות? מהו אותו "זה הוא" שבבביר, הנשאר בעמדו על גבי הלידות השונות? באיזו מובן "נשמתא אזלא ונשמתא אתיא" נאמר על מציאות אחת, בשעה שאנו רואים כל כך שנוי בתכן האדם, בזכרונותיו ובמצבו?

ועוד: איך יתכן שדבר שמהותו היא "חלק אלוקא ממעל" יאמר עליו שהוא נזזה, יורד, חוזר?

לשאלות אלו צריך עכשו לפנות, על-ידי שנפרים תחלה את מבנה נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה, והסדר שעל פיו הם מתחברים לגוף ולעולמות. כי רק כשתבאר מציאות הנפש עצמה, תוכל להתבאר אפשרותה וחיוכה של חזרתה המתחזרת.

ב

הנה, לאחר כל הנאמר לעיל, שצריך לבאר מהו זה ה"זה הוא" של הנשמה, יש להקדים תחלה מה שנתבאר בספר הקבלה בדבור חמשת השמות שיש לנפש האדם.

דהנה, בזהר (חלק ג' כט, ב; קיג, א) נתבאר שיש באדם נפש, רוח, נשמה, ולעתים מוסיף הזהר גם חיה ויחידה, "נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה – חמש דרגין אנון אתקשרו דא בדא". ובראשית שער הנשמות דקהלת האריז"ל (עץ חיים, שער הנשמות; ושער הגלגולים, הקדמות א-ב) מבאר שחמשת השמות האלו אינם כנויים פיוטיים בלבד, אלא מדרגות אמיתיות בהיות הנשמה, שכל אחת מהן יש לה שרש בפני עצמה, עולם בפני עצמו, ודיגי ירידה והתקשרות בגוף בפני עצמו.

ובכללות, כְּבֹר הַקְדִּימוֹ הָרָאוּשִׁים, הַרְמ"ק בְּפֶרֶד"ס (שֶׁעַר הַנִּשְׁמִיּוֹת), לְבָאָר שֶׁהִנָּפֵשׁ הִיא בְּחִינַת הַחַיּוֹת הַמְּלֻבָּשֶׁת בְּפוֹעֵל בְּגוּף, רוּחַ – מִדְרַגַּת הַהֶרְגֵשׁ וְתַנוּעֶת הַמַּדּוּת, נִשְׁמָה – הַשְׂכָּל וְהַשְׁגָּה בְּאֵלְקוּת, חֵיה – חַיּוֹת מְסֻבֶּכֶת וּמְקִיפָה שְׂאִינָה נִתְפַסֶּטת בַּהֲשָׁגָה, יַחֲידָה – עֶצֶם הַהִתְקַשְׁרוֹת שְׂאִינָה נִפְסָקֶת לְעוֹלָם. אִמָּנָם כָּל זֶה עֲדִין בְּלִשׁוֹן כְּלָלִית, וְצָרִיד לְהַבִּין הֵיטֵב מִהוּ גֹדֵר כָּל מִדְרָגָה, וּמִהוּ סֹדֵר הַהֲשָׁתְלָשְׁלוֹת וְהַתְקַשְׁרוֹת זֶה בְּזֶה, כִּי בְּזֶה תְּלוּי אַחֵר כִּךְ הָאִפְשָׁרוֹת שֶׁל פִּירוּד הַמִּדְרָגוֹת, הַשְׁאֵרֶת חֵלֶק לְמַעְלָה וִירִידַת חֵלֶק לְמַטָּה, שֶׁעַל יְסוּד זֶה יִתְבָּאֵר עֲנִין הַגִּלְגּוּל.

וְהִנֵּה בְּלִשׁוֹן שֶׁעַר הַגִּלְגּוּלִים (הַקְדָּמָה א) מְגִיד הָאֲרִיז"ל: "יֵשׁ לְנֶפֶשׁ הָאָדָם חֲמֵשׁ בְּחִינּוֹת, וְהֵן נִקְרָאוֹת חֲמֵשׁ שְׁמוֹת: נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, חֵיה, יַחֲידָה." וּמִיד מְדַגֵּשׁ: "דַּע כִּי הָעֶצֶם הוּא הַנִּשְׁמָה, וְשָׂאֵר הֵן לְבוּשֵׁיהָ," אֲלֵא שֶׁגַּם בְּ"עֶצֶם" עֲצָמוֹ יֵשׁ סֹדֵר פְּנִימִי – פְּנִימִי יוֹתֵר וּמְקִיף יוֹתֵר. וּבְזֶה מִתְקַרְבִּים אֲנוּ לְמָה שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּתְּנָיָא (פ"ב) שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא "חֵלֶק אֱלֹקָא מִמַּעַל מִמֶּשׁ": אֵין זֶה בְּרִיאָה נִפְרָדֶת, אֲלֵא הַמִּשְׁכָּה מִן הָאֱלֻקוֹת עֲצָמָה, אֲלֵא שֶׁהַחֲלָקִיּוֹת וְהַדְרָגוֹת מִתְהוּוֹת מִצַּד הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַכֹּלִים וְהָעוֹלָמוֹת, לֹא מִצַּד הָאוֹר בְּעֲצָמוֹ. נִמְצָא, שֶׁהַחֲמֵשׁ בְּחִינּוֹת אֵינָן חֲמֵשׁ נִשְׁמוֹת, אֲלֵא חֲמֵשׁ אוֹפְנִים שֶׁבָּהֶם "חֵלֶק אֱלֹקָא מִמַּעַל מִמֶּשׁ" מִתְלַבֵּשׁ וּמִתְיַחַס לְעוֹלָמוֹת.

נֶפֶשׁ, אִם כֵּן, הִיא בְּחִינַת הַחַיּוֹת הַקְּשׁוּרָה בְּיוֹתֵר אֶל הַגּוּף. בְּלִשׁוֹן הוֹהֵר – "נֶפֶשׁ דְּאֵתִיָּא מְסֻטְרָא דְּמַלְכוּת", שֶׁשְׂרָשָׁה בְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה, וְהִיא הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּדָמִים, בְּתַנוּעוֹת, בְּחָשִׁים, בְּחַיֵּי הַגּוּף הַגִּלְוִיִּים. אֵין עֲנִינָה הַשְׁגָּה, וְאֵינָה גַם עֶקֶר הַהֶרְגֵשׁ הָאֱלֻקוֹת, אֲלֵא עֶצֶם זֶה שֶׁהַגּוּף חֵי, עוֹמֵד, פּוֹעֵל, וְיָכוֹל לְהִיטֵת כָּלִי לְמַעֲשֵׂה מִצְוָה – זֶהוּ עֲנִין הַנֶּפֶשׁ. וְלָכֵן נִקְרָאֵת בְּלִשׁוֹן רַבִּים "נֶפֶשׁ הַחֵיה" – כָּל חֵי, אֲפִלּוּ בְּהִמָּה וְחֵיה, יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נֶפֶשׁ, חַיּוֹת אֱלֻקִּית מְצוּמָצֶמֶת הַמַּעֲמִידָה אוֹתוֹ.

רוּחַ הִיא כְּבֹר מִדְרָגָה אַחֶרֶת – "רוּחַ דְּאֵתִיָּא מְסֻטְרָא דְּוָעִיר אֲנָפִין". הִיא חַיּוֹת הַמַּדּוּת, הָאֵהָבָה וְהִירָאָה, הַרְחֻמִּים, הַהִתְפָּאֵר, הַנִּצָּח, הַהוֹד וְהִיסוּד שֶׁבִּלְב הָאָדָם. כְּשֶׁאָדָם מִתְעוֹרֵר לְאַהֲבַת ה' אוֹ לִירָאָה, כְּשֶׁמַּדּוּתוֹ מִשְׁתַּנּוֹת וּמִתְעַדְנּוֹת – זֶה תַּנוּעֶת הָרוּחַ. גַּם כְּשֶׁמַּדּוּתוֹ מִתְעוֹרֵר לְדְבָרִים גִּשְׁמִיִּים, הָרִי זֶה מִצַּד שֶׁהָרוּחַ עֲדִין לֹא נִתְבָּרְרָה, כִּי טְבִיעָה לְהִיטֵת תַּנוּעָה, הַהֶרְגֵשׁ, הַתְּפַשְׁטוֹת – וְהַשְׁאֵלָה הִיא לְאִיזָה צַד תַּנְטָה.

נִשְׁמָה – "נִשְׁמָתָא דְּאֵתִיָּא מְסֻטְרָא דְּבִינָה" – הִיא כְּבֹר מִדְרַגַּת הַשְׂכָּל וְהַשְׁגָּה בְּאֵלְקוּת. זֶה שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לְהַבִּין עֲנִין אֱלֻקִּי, לְהִתְבּוֹנֵן בְּגִדּוּלֵת אֵין־סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּלְהַרְגִישׁ תַּעֲנוּג פְּנִימִי בַּהֲשָׁגָה זֶה – בְּחִינַת הַנִּשְׁמָה פּוֹעֵלֶת בּוֹ. וּמִפְּנֵי שֶׁעֲנִינָה הַבְּנָה, אֵין הַכֶּרֶחַ שֶׁתְּלַבֵּשׁ בְּכָל אָדָם בְּפוֹעֵל – יֵשׁ מִי שֶׁכָּל יָמֵי חַיָּו נִשְׂאָר בְּבְּחִינַת נֶפֶשׁ וְרוּחַ בְּלִבָּד, וְנִשְׁמָתוֹ שׁוֹרָה עָלָיו רַק מְקִיף, לְמַעְלָה מִגְּלוּי פְּנִימִי, כְּדוּגְמַת חֲכָמָה וּבִינָה עֲלִיוֹנוֹת הַשׁוֹכְנוֹת בְּמוֹחִין אֲבָל אֵינָן מִתְגַּלּוֹת בְּכָלִי הַגֶּם.

חֵיה – "חֵיה דְּאֵתִיָּא מְחַכְמָה עֲלָאָה" – אֵינָה עוֹד שְׂכָל הַמוֹכֵן וּמוֹשֵׁג, אֲלֵא חַיּוֹת אֱלֻקִּית נִעְלָמָה, הַתְּפַעֲלוֹת שֶׁלְמַעְלָה מִהַשְׁגָּה מְסֻדֶּרֶת. כְּמוֹ רָגַע שֶׁל דְּבָקוֹת שְׂאִין בּוֹ מַלְאִים, זוֹהֵר שֶׁל אֱלֻקוֹת שְׂמַאִיר עַל הָאָדָם מְלַמַּעְלָה, שְׂאִינּוֹ יָכוֹל לְבָאֵר אוֹתוֹ לְעֲצָמוֹ אֲבָל הוּא חֵי בּוֹ. זֶה חַיּוֹת מְסֻבֶּכֶת, מְקִיפָה, שְׂאִינָה נִכְנָסֶת בְּכֻלּוֹ אֲלֵא שׁוֹרָה עָלָיו. לָכֵן, בְּדֶרֶךְ כָּלִל אֵינָה נִרְגָּשֶׁת, אֲלֵא בְּרָגִיעִים מִיָּחִידִים שֶׁל עֲלִית הַנֶּפֶשׁ, בְּעַת תְּפִלָּה בְּעוֹמֵק אוֹ בְּזִמְנֵי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ בְּפוֹעֵל.

יחידה – הרי זו עצם הנשמה, כפי שהיא מיחדת ביחוד גמור עם המאציל יתברך. בחינה שאין בה התחלקות של כחות כלל, לא שכל ולא מדה ולא חיות פרטית, אלא עצם הקיום של "אני קשור בו יתברך", שלעולם אינו נפסק. זו היא הנקודה שעליה נאמר "גם כי אלה בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" – ה"אתה עמדי" של יחידה. מצד בחינה זו, כל ענין ירידה, עליה, הסתלקות וגלגול אינו שיה אלא בבחינת לבושים וגלויים; העצם אינו זו ממקומו.

ועל פי זה יובן גם ענין התקשרות המדרגות זו בזו. כי אין הנפש לעצמה, רוח לעצמו וכו', אלא שכל בחינה נכללת בחברתה. נפש דנפש, נפש דרוח, נשמה דרוח, וכן הלאה. נמצא שהנפש המלובשת בגוף נושאת בקרבה, בהעלם, את כל המדרגות: יש בה ניצוץ מרוח, מנשמה, מחיה ומיחידה. אלא שלפעמים אינם מתגלים אלא חלקים מסוימים, והשאר עומד למעלה, כמאיר מקיף, או אף כשרוי בשרשו בעולם העליון, בלי ירידה בפועל.

וזהו שאמר האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה ב), ש"אין כל החמשה בחינות נכנסות בגוף כאחת בראשונה, אלא תחלה באה בחינת הנפש לבדה, ואם תודבק ותתקנה, יזכה האדם אל הרוח, וכן הלאה." ואף שאיננו עדין מדברים מענין החזרה והגלגול, מכל מקום עצם הסדר הזה כבר מלמדנו: הנשמה איננה "גוש" אחד שיורד או עולה בשלמותו, אלא מערכת מדורגת, אשר חלקיה נכנסים בהדרגה לגוף, לפי הזכיה וההכנה. יש מהן שיכולות שלא לרדת כלל; יש מהן שדרבן להיות מלובשות רק באופן מקיף; ויש שהן עקר הלבוש והכלי של חיי הגוף.

ובזה יובן יותר עמק הלשון בתנ"א "חלק אלוהא ממעל ממש". כי לכאורה, אם היא חלק אלוהא, איך שיה לומר שנבדלת לחמשה שמות, ואפלו שתהיה נפש בלבד בלי רוח ונשמה, או רוח בלי חיה ויחידה בגלוי? אלא שהפירוד אינו בעצם האלקות, אלא בפלים ובאופני ההתלבשות. כמו אור השמש אחד, אלא שעובר דרך חלונות שונים, וכוכיות רבות צבעים, וכך נעשה נראה כחמשה אורות שונים, על אף שהמאור אחד. יחידה היא האור כפי שהוא סמוך למאור; חיה – כפי שהוא מקיף את החלונות; נשמה – כפי שהוא מאיר בשכל; רוח – כפי שנתפס במדות; נפש – כפי שהוא מחיה את גוף הבית.

ומעתה נוכל לשאול את שאלתנו ביתר דיוק: כשאומרים "הנשמה יורדת בגוף" – איזו מדרגה אנו מכנים בשם "נשמה" בלשון בני אדם? הרבה פעמים נקרא שם "נשמה" לכללות החמש, משום שעקר מעלת האדם היא מצד ההשגה. אבל על פי הפנימיות – פעמים שהירידה המדברת היא ירידת הנפש, והרוח עדין בשרשו; פעמים שהנפש והרוח ירדו, והנשמה נשארת למעלה, מאירה בלבד; פעמים שגם בחינת נשמה מתלבשת, אבל חיה ויחידה אינן מתפרשות בהתלבשות, אלא מקיפות ומעוררות מלמעלה.

מכאן גם יובן, בדרך ממילא, האפשרות שתהיה תנועה שונה בכל אחת מן המדרגות: יש מה שיכול להעתיק מלבוש אחד לחברו, ויש מה שנשאר דבוק בשרשו ואינו "עובר" כלל. אלא שכדי שלא להקדים את המאוחר, לא נפרש זאת עתה בלשון גלגול וחזרה, אלא נספם: ההפכה בכך שהנפש, הרוח, הנשמה, החיה והיחידה אינם דבר אחד פשוט בגשמיות,

אלא מערכת רב־שכבתית, היא התנאי לכל דבור מדיק על מה שנשאר למעלה ומה שנכנס למטה, מה שיכול להחליף גוף ומה שנשאר קבוע.

ועל פי כל זה יובן גם, מדוע אצל מקצת בני אדם מורגשת בעקר בחינת הנפש – חיים פשוטים, עבודה במעשה, בלי הרגש פנימי רב ובלי השגה עמקה; ויש שמורגשת אצלם בחינת הרוח – לב חם, התפעלות גדולה, אף אם ההכנה עדין מצומצמת; ויש שהשכל האלקי שולט בהם, ולפעמים גם הארה של חיה, עד כדי דבקות שלמעלה מטעם ודעת. אין זה מחלקת "מי היא נשמתו", אלא מי מן החמש בחינות נגלתה בו בפועל. והיחידה, אצל הכל, שזה – עצם ההתקשרות, אלא שהיא נסתרת.

וכיון שענתה נתבאר, עד כמה שאפשר, ציור פנימי של חמשת השמות ויחסם לגוף ולעולמות – נוכל אחר כך להבין, איך כל זה מתקשר אל שרש הכלל של כל הנשמות, אדם הראשון, ואיך עצם היותן מחלקות לחמש מדרגות, ולרבות ניצוצות בכל מדרגה, הוא הפותח פתח לסדר הגדול של ירידות חוזרות, פזור ואסוף, אשר נקרא בשם גלגול.

ג

אדם הראשון ושכירת הנשמות

והנה, כל מה שנתבאר עד עתה, בענין חמש בחינות שבנפש וירידתן בהדרגה, עדין אינו אלא ציור הפרט – מהו האדם כשהוא כבר עומד לפנינו, נשמה בתוך גוף פרטי. אבל באמת, שרש כל ענין זה אינו מתחיל מן האדם היחיד, אלא מן האדם הכללי – אדם הראשון.

דהנה מבאר בזהר (ח"א נ"ב, א; ק"ט, א) שאדם הראשון הוא "כל הנשמות", שכל הנשמות העתידות להיות – עד סוף כל הדורות – היו כלולות בו. לא רק בכלליות, כמי שאומרים שכלם "יוצאי חלציו" בגשמיות, אלא שעל פי הפנימיות היה הוא עצמו מהות של "גוף אחד" רוחני, שבו מאירים כללות נפש, רוח ונשמה של כל ישראל, מחלקים בו לפרטי אברים וגידים. וזהו שנתבאר בכתבי האר"ל (שער הגלגולים הקדמה ג-ה; עץ חיים שער כללות אדם), שכל נשמה פרטית היא ניצוץ מאחד מרמ"ח אברים ושם"ה גידים של אדם הראשון.

וצריך להבין: מהו ענין זה, שכל הנשמות היו כלולות באדם אחד? ולמה הוצרך הקדוש ברוך הוא לסדר כך, ולא לברוא כל נשמה בפני עצמה, בדרך שבא מלאכים רבים, שכל אחד עומד לעצמו?

אבל הענין הוא, שבאמת "אדם" הראשון אינו רק שם של יצור פרטי, אלא שם של צורת הכללות – צורת "אדמה לעליון". שהרי "בצלם אלקים ברא אותו", והצלם האלקי הוא סדר של עולמות, ספירות, אורות וכלים, מסדרים כגוף אחד: ראש, גוף, ידים, רגלים, לב, מוח, כבד וכיוצא בזה. וכשם שבעולם האלקי הסדר הוא שהאור העליון מתלבש

בכלים, והכלים משמשים כאברים, שכל אבר יש לו תפקיד מיוחד ומדה מיוחדת, כך גם באדם הרוחני – שהוא ציור כל העולמות באופן של נפש חיה – שכל נשמה פרטית היא כח מיוחד, אבר מסים, תנועה מיוחדת של חיות אלקית.

ועל פי זה יובן, מדוע מכרח היה שכל הנשמות יהיו בתחלתן באדם אחד: כי המכוון האלקי איננו רק תיקון זה או אחר של נפש פלונית, אלא תיקון שלם של צורת האדם הכולל, שכל אבריו וכל גידיו יהיו מתקנים בהרמוניה אחת. וכל עוד לא נתגלתה צורת הכלל בפועל, אי אפשר להבין מהו מקום הפרט, ומה היא שליחותו האמתית. לכן הקדים הקדוש ברוך הוא ציור הכלל – אדם הראשון, שבו נקבעו כל המקומות, כל השרשים, כל הנטיות. ורק אחר כך נמשכו הניצוצות, כל אחד לתוך גוף פרטי, להשלים את חלקו בתיקון הגוף הכולל.

אלא שכאן באה השבירה. כי הנה מבאר בשער הגלגולים (שם) שבעת שחטא אדם הראשון, לא היה זה חטא של פרט אחד שנכשל, אלא חטא הכלל, שבו נטמאו ונשברו כל ניצוצות הנפש, הרוח והנשמה הכלליים. הרמ"ח אברים ושם"ה גידים הרוחניים שלו – כלומר, שרשי כל הכחות של כל הנשמות – נפלו לתוך הקליפות, נתערכו בטוב ורע, ויצאו ממדריגתן הראשונה. וזה שאומר האריז"ל ש"כל הנשמות היו אז כלולות בו, וכשחטא, נפלו הניצוצות ההם ונתערכו בקליפות; ולכן כל הנשמות שצריכות לבוא לעולם, באות לתקן אותו החטא".

אם כן, הגלגול אינו אלא המשך ישיר של אותו מעשה ראשון. אין כאן סדר של "חשבונות" נפרדים, שכל אחד מקבל עונש על חטאו הפרטי בלבד, אלא יש כאן גוף אחד שנפל, ואבריו מפזרים. כל ירידת נשמה לעולם היא אבר מן הגוף הכולל שנשלח למקומו כדי להתרפא ולהחזיר לעצמו את צורתו המקורית. החטא הפרטי של כל אדם אינו אלא גלוי פרטי של אותה נטיה כללית שנקבעה באותו אבר בשעת נפילת אדם הראשון; והתיקון הפרטי אינו אלא טהרת אותו אבר מן הוזהמא שנדבקה בו אז.

וזהו גם מה שמבאר בעץ חיים (שער כללות אדם), שסדר הניצוצות שבנפש, ברוח ובנשמה של אדם הראשון הוא כמספר רמ"ח ושם"ה, וכל אחד מהם מתפרט לרבעות ניצוצות, עד בלי מספר. נמצא שכל נשמה שאנו קוראים לה בשם אחד – פלוני בן פלוני – אינה אלא צירוף מסים של כמה וכמה ניצוצות, השיכים כלם לאבר מסים מאבריו של אדם הראשון. וכיון שכל אבר כזה מתפרט לניצוצות רבים, הנה התיקון של אבר אחד מתבצע על פני דורות רבים, בחיים רבים, בגופים רבים; ואין חיים אחדים מספיקים לכל ניצוץ שבהם.

ומזה יובן בעומק יותר, מדוע אי אפשר לראות בגלגול סתם "חזרה" מכנית של אותה נפש, כאלו היה זה אותו אדם עם אותם כלים. כי באמת, אף שהשרש אחד – אבר פלוני מאדם הראשון – מכל מקום באותו אבר עצמו יש ריבוי פרטים וריבוי גוונים, וכפי שמבאר בשער הגלגולים שכל ניצוץ יש לו תיקון מיוחד, שונה מחבירו; ויש שניצוץ אחד מתגלגל כמה פעמים, עד שישלים חלקו הפרטי. נמצא שבכל גלגול מתברר פרט נוסף מאותו אבר; וכיחד, על פני אלפי שנים, מתרפא אותו אבר בשלימות.

ועל פי זה יובן גם מה שנתבאר בלקוטי תורה (נצבים) על הפסוק "אתם נצבים היום כלכם", שמדבר על ישראל כעומדים לפני ה' בגוף אחד: "ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל" – אלו הן כללות מדרגות הנשמות, מראשים – נשמות כלליות, עד פשוטי העם. ומבאר שם שכמו שבגוף, חיות אחת זורמת מן המוח דרך כל האברים, עד כף הרגל, כן בנשמות ישראל – יש נשמה כללית המאירה בכולן, וכל אחת מקבלת ממנה לפי מקומה. הרי שנשמות ישראל – כפי שהן עומדות "נצבים כלכם" – הן ממש צורת אדם הראשון המתקנה, אלא שעדיין הן בדרך, בתהליך הנציבה לפני ה' בכל דור כדי לתקן חלק נוסף מן הגוף הכולל.

אם כן, כשמופיעה נשמה בעולם הזה, אין זה רק "אני" פרטי הבוחר מעשים ועומד לדיון לעצמו, אלא היא שליחותו של אבר מסים מן "אתם נצבים כלכם" להתגלות בגוף נפרד. ובכל פעם שנשמה זו חוזרת בגלגול, אין זה אלא המשך של עבודת אותו אבר, באותם שרשים, אלא שבגלגול זה מתברר צד אחר ממנו, מציאות אחרת שבעבר לא הבררה.

ועל פי זה מובן גם החדוש הגדול של תורת האר"ל, שגלגולים אינם סדר של ענישה בלבד, אלא עקרו סדר של רפואה. שהרי אם היה ענין של עונש פרטי, היה לכאורה די בעולם האמת – גן עדן וגיהנם – למשפט הנשמות וליזכונן. אבל מאחר שכל נשמה שיכת לאבר מסים בגוף הכולל, והתיקון הנצרך אינו רק זכוה עצמי אלא חזרת האבר למקומו בתוך הגוף, אי אפשר בזה אלא על ידי ירידה מחדשת לעולם המעשה, שבו האבר – כלומר, הניצוץ – שב אל מקומו בפועל, בגוף, בתוך מציאות של זמן ומקום, ושם מתקן את יחסו לשאר האברים – בין אדם למקום ובין אדם לחבירו.

נמצא, שכל גלגול הוא תנועה של הגוף הכולל של אדם הראשון – פעם מתעורר אבר זה, פעם אבר אחר; פעם מבררין את השרש שבמוח, ופעם את השרש שברגל; פעם יורד ניצוץ המתקן להרבה, המסיע לאחרים, ופעם ניצוץ שהוא עצמו שבור וצריך עזרה. והכל הולך לקראת צורת אדם שלימה, שבה "אתם נצבים כלכם" – בלי שבר ובלי פזור.

וכאן נפתחת הדרך לבאר, על פי הסדר שמביא שער הגלגולים, כיצד בפועל מתבצעת תנועת הרפואה הזאת: כיצד חלקי הנפש, הרוח והנשמה חוזרים ומתלבשים בגופים שונים, באילו תנאים, ובאיזה אופן נשלמים רמ"ח האברים ושס"ה הגידים של אדם הראשון. כי מאחר שנתבאר עתה שהגלגול אינו סיפור של יחיד בודד, אלא תהליך של גוף אחד המתפשט לדורות, מובן שיהיה בזה סדר מדויק, כעין הלכה, איך חוזרים הניצוצות למקומם; ולזה נבוא בביאור פרטי דיני הגלגול, בעזרת ה'.

ד

ד'. דיני הגלגול בפעל

והנה, לאחר כל הנזכר לעיל בענין אדם הראשון וניצוצותיו המתפזרים ומתלכדים לדורות, צריך לבאר עתה את סדר הדין – כמאמר – שבו מתנהלת תנועת הגלגול בפועל, על פי מה שנתגלה בשער הגלגולים. כי אין זה ענין הפקר, חס ושלום, שמשמות נודדות בלי חשבון, אלא יש בו סדרים מדיקים, כעין דיני נפשות ורכוש שבתורה, מי חייב לחזור, באיזו מדרגה של נפש-רוח-נשמה, ולשם איזו מצוה ותיקון.

דהנה, יסוד גדול קובע האר"ל, שהירידה הראשונה לעולם הזה היא תמיד מדרגת הנפש בלבד. הנפש – שהיא החלק השפל שבחמשת השמות של הנשמה, המתקשרת בכלי הגוף ומחיה אותו – היא היורדת בראשונה לנפיון. ואם האדם זוכה, על ידי שמקיים מצוות מעשיות ונוהר מאסוריו, עד שהנפש שלו מתבררת ונעשית "צדיק" במדרגת נפש, אז בשובו בגלגול שני, או אף בתוך חייו על דרך עבור, יכול לרדת אליו גם מדרגת הרוח. וכן אם זוכה לתקן הרוח, יזכה לאחר מכן להתגלות מדרגת הנשמה.

אבל כל זמן שהנפש לא נתקנה, לא תבוא הרוח בגלגול, כי אין לה על מה להתלבש. נמצא שהגלגולים הראשונים של רב בני אדם עוסקים עקר בתיקון הנפש, ורק אחר כך מתחיל תיקון הרוח והנשמה. וזהו דוגמת מה שנתבאר לעיל בענין סדר ירידת המדרגות – תחלה כלי המעשה, אחר כך המדות, ולבסוף השכל וההשגה – אלא שעכשו הרי זה בא כביכול בלשון "הלכה": אין הרוח יורדת אלא אם כן יש נפש מתוקנת במדה מסוימת.

ועל פי זה מפרש האר"ל, שיש מציאות שנפש אחת תתגלגל פעמים רבות בלי שיבוא עמה הרוח כלל, מפני שמחזור אחר מחזור עדין לא השלימה מלאכתה במצוות המעשיות המטלות עליה. כי יש כלל גדול: "לא ישוב הנפש למקומו עד אשר ישלים כל תרי"ג מצות" – כלומר, כללות החיוב שלו בשרשו, כפי חלקו בכלל תרי"ג המצוות. וזהו שאמרו כמה מרבתינו הקדמונים, בספר הפרדס לרוקח ובראשית חכמה בשער היראה, שהקדוש ברוך הוא בדין גמור מחזיר את הנשמה לעולם כדי שתהא לה אפשרות להשלים מה שחסרה, ואין זה מצד אכזריות אלא להפך – רחמים גדולים, שלא ידון האדם בדין סופי על מעשה אחד או דור אחד בלבד.

אלא שצריך להבין: איך שיהי לומר "הלכה" על נפשות, וכי יש כאן דין חיוב ושמירה וכדומה? אבל הענין הוא, שמצד עצמותן של המצוות – שהן "חקים" בפנימיות, גזרות אלקיות הקושרות אבר לאבר בהגוף הכולל – נקבעו סדרי הנהגה מדיקים, וכמו שמבאר הרמב"ם בהלכות תשובה פרק שלישי, שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ובמצוות, ומצד זה נדון, אם רוב זכותיו או רוב חובותיו, ואם הוא "מתחייב כליה" או "זוכה לחיים". שם הרי זה נאמר בלשון דין ורוב ומעוט; ובפנימיות ההלכה הזאת היא, שאם עדין חסר לאדם תיקון בחלק המתאים לאחד מאיברי אדם הראשון – הרי אותו חלק "מתחייב" חזרה, עד שישלם.

וזהו שאומר האריז"ל, שגלגול אחד יכול לבוא ליחד רק מצוה מסוימת. יש נשמה שכל חובתה הוא לתקן מצות ציצית, או מצות תפלין, או צדקה, או שמירת שבת, וכיוצא בזה. ואם חסרה באותה מצוה בגלגול הראשון – אף אם בשאר הענינים הייתה צדיק – חובתה היא לחזור כדי שיעבר אותה התנסות וזנכה בה בשלמות. והרי זה דומה לדיני ממונות, שאף אם אדם צדיק בכל דרכיו, אם נותר בידו פרוטה גזולה – אין הדין פוסק אלא אחר שישבי את הפרוטה לבעליה. כך גם כאן: הניצוץ השייך לשרש המצוה ההיא חייב לעבור דרך מעשה של קיום, בגוף, ובזמן, ובמקום מסוים; ורק אז נשלמת מגמתו. ומכאן נמשכת ההבחנה הגדולה שבשער הגלגולים בין צדיקים לרשעים. בצדיק – עקר תכלית הגלגול היא להוסיף אור ולברר עוד חלקי הנפש והרוח, או לסייע לאחרים בתיקונם (וזה קשור לענין העבור שיתבאר להלן). על כן, פעמים רבות צדיק גמור שבחיו הקודמים כבר השלים רב מצותיו, חוזר שוב בעולם בגלגול, אבל לא כדי להנקות מן החטא כי אם כדי לזכות במעלות נוספות, או להוציא מן הכח אל הפעל נקודות טובות שעדיין לא נגלו. ואף שכביכול "אינו מחויב" בזה – הנה מצד עמק שרש נשמתו, כל עוד יש ניצוץ מן האבר הכולל שלא בא לידי בטוי במעשה, הוא עצמו "אינו מסתפק" בחלקו, וכאלו מבקש עוד ירידה.

מה שאין כן ברשע, שחסרונו אינו רק במעלה אלא בגוף הדין. כשאדם מקלקל חלקול גדול, בשרש נפשו, במספר רב של מצות לא תעשה, או במדה עקומה השרשית, אזי לפעמים הגלגול הבא איננו בא מיד, אלא הנפש נשארת במדת פרענות מסוימת בעולם הבא, ורק לאחר מכן חוזרת בגלגול כפול: גם לתקן מה שקלקל, וגם להשלים מה שלא עשה. ואף יש מדרגות קשות שבשכילן יורדת הנפש בגלגול נמוך יותר – בבחינת חי או צומח – כפי שהביאו הראשונים, מפני שהחסרון שיצרה היה כפירה בעצם מדרגת האדם שבו. אבל גם בזה מדגיש האריז"ל, שכונת הענישה היא רפואה – שהדחיסה למדרגה נחותה מכאיבה לנפש, אבל היא משפרת את האני השקרי ומפשרת לה להתאזן מחדש עם שרש האבר שלה.

ועוד יש הלכה נוספת, דקה מאד: לפעמים הנפש עצמה כבר השלמה במצות המעשיות, אבל הרוח שלה – כלומר, מדרגת המדות – עדיין אינה מתוקנת, או שנוזקה על ידי קנאה, גסות הרוח, תאוה וכדומה. במקרה כזה יתכן שהנפש תשאר במקומה בעולם העליון, במנוחה מסוימת, והחוזר בגלגול יהיה עקר הרוח, המתלבש על נפש אחרת שעדיין לא השלמה. נמצא שמצד מהות החיוב, אין כאן "אדם אחד" שחוזר, אלא צירוף חדש של נפש ורוח – שחכים זה לזה בתיקון משתף. והרי זה כבר פותח פתח לשאלות קשות על זהות ה"אני", ועל רבוי שתפים בגוף אחד, שעליהן נעמוד בארכה להלן, בסוגיית העבור והנשמות השתפות.

ובדומה לזה יש דין מיוחד ב"נשמה" – מדרגת השכל וההשגה – שלפעמים היא אינה יורדת כלל, אלא לאחר שהנפש והרוח של אותו שרש כבר עברו כמה וכמה גלגולים ונודדכו. הנשמה, בהיותה אור דק ומפשט יותר, איננה נכנסת לכלי אלא פשפש בו זכו מתאים. ואם אדם בקרות חיו מעולם לא הגיע למדרגת עבודת השם מתוך דעת והשגה באלקות,

יתכן שמצד שרשו עדין לא ירדה אליו הנשמה בשלמותה, והוא עוסק עקר בתיקון הנפש והרוח. ואז, כשחוזר בגלגול אחר, והפלים מכנים יותר, תוכל הנשמה להתגלות, ותבקש להשלים את חלקה בתרי"ג מצות – עקר במצות התלויות בדעת, באמונה ובכונה.

ומכאן מתבאר עמק דברי הראשונים שהביאו דין גלגול בהקשר של שחר ועונש. בספר הפרדס ובראשית חכמה נדון הגלגול כדבר המעורר יראה – שאם אדם מתעצל בתורה ובמצות, אינו נפטר בכך מן החכה, אלא מחזירים אותו שוב ושוב עד שיעשה רצון קונו. לכאורה, גישה זו מבליטה את צד הדין, את הפחד מן הסבב האינסופי. אבל על פי ביאור האריז"ל, מתגלה שזו היא אותה הנהגה עצמה שבה מתגלה חסדו: אין הקדוש ברוך הוא דן את האדם כשוטר השומר על חק חיצוני, אלא פרופא המלוה אבר חולה בגוף האהוב עליו. וכשם שאדם מוכן לעבור טפול חוזר ונשנה על מנת להציל אבר חשוב, כך כביכול אין השכינה מותרת על שום ניצוץ, עד "אשר לא ידח ממנו נדח".

אלא שאם כן, מתעוררות שתי קשיות גדולות, ההולכות ומתחרפות דוקא כאשר מכניסים סדר זה ללבבנו בפשיטות. האחת – היא שאלת הצדק הנראית לעין: אם בן אדם עכשו איננו זוכר את חיובו הקודם, ואינו מפיר את הגלגולים שקדמו, איך אפשר לחיבו במצות ובתיקונים שהזנחו אז? וכי אין זה דומה – להבדיל – לדין האומר לאדם: אתה חייב לשלם על חוב ששכחת ואינך זוכר אותו כלל? אמנם על פי דין תורה יש מצבי "מודה במקצת" ו"קים לי", אבל כאן אין אפילו ידיעה כלשהי; איך, אם כן, נוכל כאן שם "דין" ו"חיוב"?

והקשיא השניה – עוד עמוקה – היא הנוגעת לרבות הנפשות בגוף אחד. שהרי כפי שנתבאר, יתכן שהנפש היא מן שרש פלוני, והרוח משרש אחר, והנשמה – בשלישית. ואף יותר מזה, האריז"ל קובע שיש אפשרות שיתוסף בגוף אחד, באמצע החיים, עוד חלק נשמה בתרומת עבור, כדי לסייע לתיקון המצוי. אם כן, כאשר אדם עושה מצוה או חס ושלום עבירה, למי היא נזקפת? האם לכל השתפים יחד, או עקר לנפש שעל ידיה נעשה המעשה? ואיך שיהי אז לדון אותו כאדם אחד, בבחינת "זה הגוף" הנדון, אם למעשה הוא שדה של כמה נשמות? ועל דרך ההלכה – הרי הרמב"ם שם מחלק בין מי שרובו זכיות למי שרובו עונות, אבל כאן מי הוא ה"רוב" ומי ה"מעוט"?

שאלות אלו אינן רק פלפוליות, אלא הן זועקות מן הלב בדורנו, שבו מרגיש כל אחד תערוכת של רצונות זרים, נטיות מנגדות, זכרונות שאינם שלו, כביכול. ועל פי פשוטו של עולם, האדם חווה את עצמו כ"אני" אחד; והנה באה תורת הגלגול ומספרת לו על חלופי נפשות, על שתפים בגוף, על גלגולים חוזרים – ואם אין כאן ביאור פנימי של מהות האני ושל שדה הנשמות, עלולה ההשגה הזאת להביא לבלבול ולפירוד, חס ושלום.

אלא שדוקא שאלות אלו הן הפותחות לנו שער לדרגה עמוקה יותר בהבנת הגלגול – לא כ"חשבון נפשות" של יחידים מנתקים, אלא כתנועה של ניצוצות בתוך שדה אחד, שבו כל גוף הוא מעין צומת, מקום פגישה, של כמה קוים של אדם הראשון. ולזה נצטרך לבאר תחלה, בדרך פרט, כיצד כל מצוה ומעשה מתייחסים לאבר מסים, וכיצד כל אבר כולל בו

רבות ניצוצות. ואז יתבררו גם דיני השתפות – עבור, יבום, נשמה חדשה וישנה – כפרק נוסף בספר הרפואה של הגוף הכולל, ולא כסתירה לזהות הפשוטה שהאדם מרגיש בתוך עצמו.

ה

ועל פי זה נבוא לבאר יותר פרטיות את הקשר שבין הניצוצות, הגופים, ומלאכת האלקימיה של המצות.

דהנה, כשמדברים על "ניצוצות" ו"איברים" ו"תיקונים", יש להזהר שלא להבין את הדברים כמערכת מכנית בלבד – כאלו כל מצוה היא כעין מעשה טכני שמוסיף "נקדה" בחשבון הרוחני – אלא צריה להבין שכל מצוה היא מעשה חי שמשנה ממש את מצבו של האיבר בגוף הכולל, ועל ידי זה גם את מצבו האדם הפרטי.

וזהו מה שנקרא בלשון המקבלים "אלקימיה" של המצות – לא במבנה החול של לשון זר, חס ושלום, אלא כלשון משל התהליך עמוק שבו המציאות הגשמית והנפרדת נמסכת ונוקת עד שנעשית כלי ראוי לאור האלקות. כמו שבאלקימיה של העולם הגשמי מדברים על הפכת מתכת פחותה לזהב, כך כאן המצוה היא התהליך שבו החקר הגשמי, האיבר הגשמי, והניצוץ הכלוא בהם – נוקטים ונהפכים ל"זהב" רוחני, לגלוי אלקות.

וכן יבן גם החלוק בין שני אפנים בהבנת המצות: יש אפן שרואים אותן כ"מעשים מצוים" בלבד – צווי שבא מלמעלה, והאדם מקיים אותו כדי לצאת ידי חובתו; ויש אפן פנימי יותר, שבו המצוה נראית כתהליך רפואה וזקוק שבו האדם עצמו נעשה כעין כור ההתכה לניצוצות שבתוכו ובסביבתו.

כי כשאדם מקיים מצוה באבר מסים, אין הדבר רק שהוא מוסיף זכות ל"נפשו" באפן כללי, אלא שהוא מכניס אור מסים בתוך אותו אבר בגוף הכולל, ומשנה ממש את מצבו של הניצוץ הקשור שם. הניצוץ שהיה כאלו כלוא בתוך מצב של הסתר וחשך, נמסך עכשו באור המצוה, ונעשה שקוף לאלקות. זהו גופא ענין האלקימיה – שהצורה הקודמת של הדבר נפרמת, ובמקומה נבנית צורה חדשה שהיא כלי לאור.

ועל פי זה יבן גם, מהו זה שכל גוף נעשה כעין מעבדה לניצוצות של אדם הראשון. כל אבר ואבר בגוף הפרטי הוא התגלות פרטית של אבר כללי בהגוף הכולל, וכל ניצוץ הנקשר לאבר זה נכנס לתוך המעבדה הזאת כדי להזקק על ידי המעשים, הדבורים והמחשבות שאדם עושה באותו אבר. כל תנועה שהאדם מניע באבר זה – לטוב או להפך – היא כעין הוספת חמר כימי לתהליך האלקימיה: יש תנועות שמזרזים את הזקוק, ויש תנועות שמחזירים את הניצוץ למציאות גסה וחשוכה יותר.

וזהו גם מה שמבאר בכמה מקומות בכתבי האריז"ל, שהמצות אינן רק מתקנות את הנפש, אלא גם משנות את מצבו של הגוף הגשמי עצמו. כי הגוף אינו רק כלי חיצוני לנפש, אלא הוא חלק מן הצורה הכללית של האדם, וכשהנפש מתקנה על ידי המצות, מתחייב גם שהגוף יתעדן ויודפדף. זהו ענין ה"הרגל נעשה טבע" בקדושה – שעל ידי רבוי מעשי מצוה באבר מסים, נעשה האבר עצמו כלי טבעי לקדושה, וזהו גופא הזקוק האלפיימי שלו.

ועל פי זה נוכל להבין גם את הקשר בין הגלגולים של הנשמות לבין הזכרון הפנימי שהעולם נושא בתוכו – מה שבבשון הזמנים האחרונים נקרא "זכרון קולקטיבי". כי כל ניצוץ שהיה כלוא במצב של חשך ושכיון – בין אם הוא ניצוץ שנפל בחטא הראשון, בין אם הוא ניצוץ שנפגם על ידי חטאי דורות רבים – נושא עמו כעין זכרון של הפצע. וכשהוא נכנס לגוף חדש, לאבר חדש, והאדם מקים על ידו מצוה, הרי המצוה היא כעין מעשה רפואה שלא רק מתקנת את הניצוץ הפרטי, אלא גם מרפאה קצת מן הזכרון הכללי של הפצע הזה בגופו של אדם הראשון.

וכך מתבאר גם ענין מה שנקרא בלשון היום "טראומה בין־דורית". לא זו בלבד שהמעשים והמצבים שקרו לאבותינו משפיעים עלינו בדרך חנוך והרגל, אלא גם מצד זה שניצוצות שנפגמו בדור קודם נכנסים עכשו לתוך גופינו ונפשיותינו, ונושאים עמם את זכרון הפצע. וכשאנו מקימים מצות באברינו, אז לא רק שאנו מתקנים את עצמנו, אלא גם מרפאים קצת מן הפצע הבין־דורי הזה בגופו של האדם הכללי.

ועל פי זה נוכל להבין גם את הקשר בין הניצוצות לבין מה שנקרא "ארפיטיפים" – דהיינו, ציורים כלליים של אישיות ותבנית נפש, החוזרים ונגלים בדורות רבים ובמקומות שונים. כי כל אבר כללי באדם הראשון אינו רק מבנה גשמי, אלא גם מבנה נפשי – תכונה, מדה, דרך התנהגות. וכשניצוצות מאיבר זה מתגלגלים בדורות שונים, הם נושאים עמם את הצורה הכללית הזאת – ה"ארפיטיפ" – ומגלים אותו בצבעונים שונים לפי הזמן והמקום.

וכשאדם מקדש את התכונה הזאת על ידי מצות, הרי הוא לא רק מתקן את עצמו, אלא גם מזקק ומרפא את ה"ארפיטיפ" הכללי הזה בגופו של אדם הראשון. זהו גופא ענין האלפימיה של המצות: שהן משנות לא רק את המצב הפרטי, אלא גם את הצורות הכלליות שבהן העולם חווה את עצמו.

ועל פי כל הנ"ל, מתבאר שכל גלגול וכל גוף הם כעין פרוק נוסף בספר האלפימיה האלקית. הנפש נשלחת לגוף זה, לאיברים אלו, למצבים אלו, כדי להמשיך את מלאכת הזקוק שהתחילה בדורות קודמים. וכל מצוה שהיא עושה – בין מצות עשה, בין מצות לא תעשה – היא כעין טפה חדשה של תרופה הנמזגת לכור הזה. עד שבסוף כל התרופות מתערפות ליחד, והאיבר הכללי מתרפא לגמרי, ואז פוסקת הצרף בגלגולים באותו מקום.

וזהו גם הביאור הפנימי למה שאמרו רבותינו על הדור האחרון שלפני ביאת המשיח, שהוא דור שכלו חייב או דור שכלו זכאי. כי מצד הגלגולים, זהו דור שבו נתקבצו רבוי ניצוצות מכל הדורות שלפניו, וכלם מבקשים רפואה אחרונה. לפיכך, כל מצוה שאדם עושה בדור הזה היא כעין טפה אחרונה בכור הזקוק, ויכולה להכריע את כל המאזנים של הגוף

ועל פי כל זה, מתהפכת גם ההרגשה של האדם בעצמו. כי כשהוא רואה את עצמו רק כ"נפש אחת" שיש לה חובות וזכויות פרטיות, הוא מרגיש את הגלגול כמשא כבד. אבל כשהוא מכיר שכל מעשה שהוא עושה הוא חלק ממלאכת האלפימיה האלקית בגופו של אדם הראשון, ושכל אבר בגופו הוא כעין כור התה לניצוצות רבים מדורות רבים – אז הגלגול נעשה לא משא, אלא זכות. זכות להיות המקום שבו הזהב האלקי נגלה מתוך המתכת הפחותה של העולם.

ועל פי כל הנ"ל, נתבאר יותר טוב ענין השתפות שבאיבור ויבום וכיצא בהם, שכל זה הוא חלק ממלאכת האלפימיה הזאת בגופו של האדם הכללי – וזה יתבאר בהמשך.

1

נבוא עתה לבאר ענין השתפות עצמה – כיצד נעשה שגוף אחד נעשה דירה לכמה נפשות, לא רק מצד ריבוי הניצוצות שבו, אלא אף מצד ריבוי נשמות שלמות, שכל אחת מהן יש לה שרש מיוחד, חשבון מיוחד, ותיקון מיוחד.

דהנה, כל מה שנתבאר עד עתה היה בעקר בענין ניצוצות – חלקים דקים מן הנפש, הרוח והנשמה הכללית של אדם הראשון, המתחלקים ומתגלגלים. אבל הרי בשער הגלגולים מבאר עוד ענין עמוק יותר, והוא, שלא די בכך שניצוצות משרשים שונים יתחברו בגוף אחד מתחלת לידתו; אלא שיש גם מציאות שבה בתוך חיי האדם עצמו, באמצע ימיו, יכולה להפגס בו נשמה נוספת, בשלימות שרשה, באפן של "עיבור". ועוד זאת, שיש מציאות שבה עצם זהותו של מי שנולד – מעיקרא – היא כבר המשך נשמת אחר, האח המת בלא בנים, באפן של "יבום". ובפרט יש להבין כל זה לפי המבאר בזהר ובכתבי האר"ז, שצדיקים עצמם מתעברין בגוף אדם אחר כדי לסיעו בעבודתו.

וצריך להבין כמה ענינים בזה. ראשונה – מהו גדר העיבור לעצמת הגלגול: האם היא אותה נשמה עצמה, או רק הארה? אם כן, כיצד נשמרת זהות האדם, ואינו נעשה "שנים בקרבה"? שנית – מהו ענין היבום, שבשכיל מצוה אחת של קיום שם אחיו המת, נעשית נשמת האח שוכנת בבן הנולד? וכיצד כל זה מתיישב עם מה שהאדם מרגיש את עצמו כאישיות אחת רצופה? ושלישית – מה שדברו הצדיקים על "נשמה חדשה" לעצמת "נשמה ישנה" – מה פירוש חדש וישן כאן, והלא הכל משרש אחד קדמון?

אבל הענין הוא, שיש לחלק בין שלשה אפנים: גלגול, ובתוכו שתי מדרגות – גלגול עקרי מתחלת הלידה; ועיבור, שהוא הצטרפות נשמה באמצע; ויבום, שהוא גלגול של אח באחיו. ולבאר תחלה ענין העיבור.

בשער הגלגולים בתחלת ההקדמה השנייה, ובהקדמות כ', כ"א, כ"ב, מבאר שעיבור הוא, שפאשר אדם זוכה במצות ובמעשים טובים מיוחדים, או כשיש לפניו עבודה שאין בכח נפשו לבדה לעשותה, יכולה להכנס בו, מלמעלה, נשמה של צדיק, מן החיים או מן הנפטרים, ולהתאחד עמו, לסייעו בעבודתו. והיא נקראת "עיבור" על שם העיבור הנכנס במעי האם – שהוא נמצא בקרבה, נזון ממנה, אבל אינו עצמו. וכן גם כאן – האדם נשאר הוא עצמו, נשמתו במקומה, רק שנשמה נוספת "מתעבר" בו, שוכנת בו כגר תושב.

וכאן יש חדוש כפול: מצד אחד, נשמת הצדיק מרויחה, שהרי היא יורדת עוד פעם לעולם המעשה, ועל ידי המצות שנעשות בגוף זה, מתוספת לה מדרגה באור; ומצד שני, האדם מרויח, שמקבל סיוע על-טבעי בעבודתו, השגה יתירה בתורה, התעוררות פנימית לתשובה וכו'. בזה יובן מה שמבאר בזהר חלק ג' (צ"ח, א-ב) על נשמות הצדיקים המתעברין בבני אדם כדי להורות להם דרך ה' – שאין זה רק דמיון פיוטי, אלא הלכה רוחנית מסודרת: יש נשמות שנשלמה עקר עבודתו, אבל עדן חסרה להן הארה פרטית, או שנשלחו לסייע בתיקון אבר מסים כללי; על כן הן יורדות בעיבור.

ועל פי כל זה תובן גם הבחנה עדינה בין עיבור צדיקים לעיבור של נשמות החיבות תיקון. כי האריז"ל מבאר, שחוזן מן העיבור של צדיק שבא רק להוסיף אור, יש גם עיבור שהוא מעין גלגול חלקי: נשמה שעדין יש לה חוב במצוה מסוימת, ואינה צריכה בשביל כך לרדת בגוף מחדש מתחלת הלידה, מתעברין אותה בגוף של אחר שכבר נולד, כדי שבשעת עשיית אותה מצוה תתלבש בו ותזכה בתיקונה. נמצא, שעיבור אינו תמיד "אורח כבוד", אלא לעתים הוא "פועל קבלן" הנכנס לגוף לצורך מעשה מסים, ואחר כך יוצא.

ומעתה מובן היטב למה לא נפגם בזה "אני" של האדם: כי כל מה שנכנס ושוכן בו, אף שהוא "נשמה שלימה" מצד שרשה, מפל מקום אפן התלבשותה הוא כאור מקיף, או כאור פנימי הדבוק בנשמתו ואינו מחליפו. כמו שמבאר שם, שהעיבור יכול לצאת אם האדם חוטא, או אם נשלם התיקון; מה שאין כן עצם נשמתו אינה יוצאת אלא במיתה. נמצא, שמה שהאדם מרגיש את עצמו כאחד – אמת היא; אלא שתודעתו אינה משגת את כל האורות המלוכשים בו. ואף זה עצמו הוא מן הרחמים, שלא יתבלבל הדעת.

ועתה נבוא לבאר ענין הייבום. בהלכות ייבום וחליצה ברמב"ם ובש"ס (יבמות), מבאר הדין הידוע: אח שנשא אשה ומת בלא בנים, מצוה על אחיו לייבם אותה, והבן שיוולד יקרא על שם אחיו המת. והנה, על פי נגלה, פירוש שזכיות האח המת שאינן ראויות להפריה, מתמשכות דרך הבן; אבל בשער הגלגולים (בהקדמות ד' וכו') מבאר שהוא כפשוטו ממש – נשמת האח המת מתגלגלת בבן זה. וזהו "להקים שם אחיו" – שמו הרוחני, נשמתו, קמה בו.

ולכאורה, דבר זה פלא: והכי הבן הוא אחיו, או הוא עצמו? היכן מקומו של האב? אלא שצריך לומר, שעל פי המבאר לעיל בענין איברי אדם הראשון, הנה אף ואחיו הם בדרך כלל משרש אחד, מאותו אבר כללי, אלא שנחלק השרש לכמה ניצוצות. פאשר אחד מהם מת בלי שהשלים חלקו במצות הנוגעות לאותו אבר – ביחוד מצות פריה ורבייה, שהיא

עצם התגלותו בגוף אחר – בא אחריו, שהוא ניצוץ שני מאותו שרש, ומתחבר עם נשמתו של האב. הקשר הזה נעשה דרך האשה, שהיא כלי האבר – ובבן שנולד, שתי בחינות אלו מתאחדות: נשמת האב המת, המשלים את חובו, וניצוץ האב המייבם, המוסר גופו ומעמדו להולידו.

מבן מזה גם, שאף כאן אין זה "בטול" זהותו של הבן, שהרי יש כאן גם נשמתו העצמית, מצד האב החי; אלא שהנשמה של האב המת מתלבשת בו בבחינת עיקר, ובזה מתקיים "יקום על שם אביו". והיינו, שהבן ימשיך דרכו של האב המת באותו ענן שלא נשלם. בזה רואים אנו, איך מצוה אחת בגדר ההלכה – ייבום – משקפת מהלך עמוק בסדר הגלגולים.

ועל דרך זה יש לבאר גם מה שמזכר בשער הגלגולים בענין "נשמה חדשה" ו"נשמה ישנה". "ישנה" אין פירושה שהנשמה עיפה חס ושלום, אלא שכבר הייתה בעולם ונסתתה כחותיה בו, ונשארו לה חובות ותיקונים. "חדשה" – פירושו נשמה שלא ירדה עדין מעולם היצירה או הבריאה לעולם העשיה, או שלא ירדה כלל בגילוי, ועקר עבודתה מתחילה עתה. אמנם, גם "חדשה" זו יש לה שרש קדמון באדם הראשון, אלא שבדרך פרטיה לא נטמאה עדין בכח הגלות. ומכל מקום, גם בנשמת הנקראת "חדשה" יכולים להיות מצטרפים בעיבור ניצוצות ישנים, כדי לסיעה להשלים איברים כלליים.

על פי זה נבוא לפרש גם ענין השתפות בין נשמות שנראות שונות מאד זו מזו, ואפלו שיכות לשבטים שונים, כמו שמבאר בתורת אור על פרשת וישב בענין יוסף ויהודה. שם מבאר, שיוסף הוא בחינת צדיק יסוד עולם, הנהגת השכל והחלום, ויהודה הוא בחינת מלכות, הודאה ובטול. לכאורה, שני שרשים רחוקים; אבל באמת שניהם הם חלקים מאדם הראשון, ושרשם הפנימי אחד. כל מה שנעשה ביניהם – מכירת יוסף, ירידת יהודה, ואחר כך האחדות ביניהם – אינו אלא תהליך של "עיבור שרשים": ניצוצות יוסף נכנסים בעבודה של יהודה, וניצוצות יהודה מתלבשים בהנהגת יוסף, כדי שיהיה תיקון הדדי. ועל פי זה מבין, איך יכול להיות שצדיק אחד ירגיש לפתע משיכה חזקה לעבודה של חברו, או להנהגה שלא הייתה בטבעו – כי יתכן שנשמת חברו מתעברת בו, כדי להשלים עמו תיקון משתף.

כללו של דבר: כל מה שלמדנו על איברים וניצוצות, נמשך עכשו לתחום היחסים בין נפשות שלמות. אין אדם סגור בתוך ספורו הפרטי; גופו ונשמתו הם פרודור שבו עוברים ונפגשים שרשים רבים. יש נשמה עקרית – היא "בעלת הבית" על הגוף, והיא הנקראת בשמו; ויש נשמות אורחות, בעיבור וייבום, שדרכן נעשית מלאכת התיקון של איברים כלליים. על כן, הרבה מן התנועות העמוקות בחיי האדם – משיכות בלתי מובנות, יגיעות פנימיות באיזו מצוה מסוימת, אהבה פתאומית או שנאה בלתי מסברת לאדם מסוים – אינן רק תולדות חנוכו וזכרונותיו הגלויים, אלא לעתים הן הן חוזר של ספורי נשמות אחרות, המתאחדות עמו באותו רגע.

וזה עצמו יפתח לפנינו, בסייעתא דשמיא, פתח להבנת השאלות הגדולות המתעוררות בדורנו: שאלת הצדק – כיצד סובל אדם מעומסים שאינם זוכר שגורם להם; שאלת הזהות – מי הוא ה"אני" בתוך כל ריבוי השרשים; ושאלת היחסים – מה טיבם של הקשרים העמוקים בין דורות ואנשים שונים. כל זה יתבאר להלן, כאשר נעמוד על שאלות הצדק, הזכרון והבחירה, ונראה כיצד ריבוי הנשמות בגוף אחד אינו רק קושי, אלא גם מקור רחמים וחסד נעלם.

ז

צורתם האמתית, באופן שיתברר, שלא זו בלבד שאין סתירה בין צדק לאהבה, בין בחירה לזכרון נעלם, אלא שגם הקול הפנימי של האדם הפרטי, ששואל "איפה אני?", הוא גופה קריאה מצד האלקות לגלוי עמקה של הנשמה.

וזהו הבא לבאר עכשו, בעזרת השם, בשאלות הצדק, הזכרון והזהות.

ולתבין תחלה שאלת הצדק בעומקה, צריך להקדים, דהנה מבאר בכמה מקומות בנגלה ובנסתר, שכל דיני הגלגול והעיבור אינם רק מדת הדין, אלא רחמים גדולים הם, שאין הקדוש-ברוך-הוא מניח ניצוץ אחד להאבד, אלא מחזירו פעם אחת ועוד פעם, עד שישתלם תקונו. ומכל מקום, כבר נתבאר, שדוקא בדורנו, מצד רבוי הגלגולים ודקות הנשמות, נעשית הקושיא חדה יותר: איך יתכן שאדם נושא עליו עמס שאינם זוכר שגורם לו?

והנה, בדרך כלל, יש שני אפנים להביט על הדין: אחד – דין כפי שהוא נראה מצד האדם, שצריך שיהיה מובן ומרגש לו, כדי שיוכל לעשות תשובה ולקבל הדין באהבה; והשני – דין כפי שהוא מצד האמת האלקית, שאינה מגבילת בהכרח האדם. ובפשטות, היינו אומרים, שדי לנו בשני – שהדין אמת לאמתו, אף אם איננו מבינים. אבל בדורנו, שנתעורר בו בכח הנשמות העצמיות של שאלת הצדק המובן, אין זה מספיק. האדם מבקש לא רק שהדין יהיה אמת מצד הקדוש-ברוך-הוא, אלא שיתגלה לו, באופן שיוכל להרגיש בו צדק ואהבה.

ועל זה צריך לומר, דהנה כבר הובא מאמר חז"ל "אין יסורין בלא עון", ומאידה גיפא – ענן "יסורין של אהבה". ולכאורה, כבר נדרש הדבר בספרי המקבלים והאחרונים, איך ליישב שני הדברים. אבל בדרךנו צריך להוסיף ביאור, שיוכל להניח דעתו של בן הדור הזה.

והביאור, בקצור, הוא, שיש לחלק בין שני מדרגות ב"עון" גופיה. יש עון כפי שהוא מרגש ומכר לאדם – פגימה בבחירתו הגלויה, שעבר בידים על רצון השם; ויש מדרגה עמקה יותר, שנקראת בלשון הקבלה פגימת השרש – שהיא ההעדר בגלוי האלקות כפי שהוא ראוי להיות באותו ניצוץ. ופגימה זו אינה דוקא מעשה פעול שהאדם זכר אומר "חטאתי", אלא עצם המצב שהניצוץ עדין לא הגיע לשלמותו. ומצד זה, כל יסור הוא "בלא עון" לגבי ההפכה הגלויה, ובדרך עמקה יותר – הוא גם "יסורין של אהבה", מפני שהם הכלי להשלמת אותו ניצוץ.

אך עדן לא נתיישרה הדעת, מפני שהאדם שואל: אפילו אם אני מקבל שיש פגימת שרש שאינני מכיר, מדוע לא נתן לי לדעת על כל פנים את הכוון הכללי – אם יסורי הם מדת הדין או מדת האהבה? וכאן צריה להכניס עוד ענין, הנוגע לשאלת הזכרון.

דהנה, כבר נתבאר לעיל, שההעדר זכרון הגלגולים אינו מקרי, אלא הוא גופה מדת רחמים. כי אלו היה האדם זוכר את כל מה שעבר על גיצו בכל הדורות, לא היה יכול לעמד בכלל במצבו הנכחי, מרב עמס הזכרון. ולזה נתנה לו תודעה מְמַצְמֶמֶת, שבה הוא מפקד רק על המעשים והבחירות שבחזיו האלו. אך מצד שאלת הצדק, היה מקום לומר, שההעדר זה ממצט בחלק הבחירה והאחריות.

ועל זה יש לומר, שכאן נכנסת לעבודה הפנימית ההבחנה בין שני סוגי זכרון: זכרון שבשכל וזכרון שבנשמה. זכרון שבשכל הוא מה שהאדם זוכר בתמונות ובספורים, מה שקרה לו בחייו. אבל יש זכרון עמוק יותר, שהוא החטייה הפנימית, המשיכה, היראה או האהבה הבלתי-מודע, שבהם הנשמה זוכרת את דרכה הקודמת. וזהו מה שנקרא בלשון הדור הזה "זכרון קולקטיבי" – לא רק של עם ודורות, אלא גם של שרש הנשמה עצמה, שנושאת בקרבה את כל התנועות שעברו עליה.

ועל פי זה, מתיישרת גם שאלת הבחירה. כי לכאורה, כבר הוצמדה הקושיא, אם רב תנועותי הפנימיות הן הד של ספורי נשמות אחרות, איפה היא בחירתי העצמית? אבל על פי הנ"ל, יש לומר, שהבחירה אינה בזה אם יהיה לי החטייה הפלוגית או הפלוגית – זה הוא חלק מן הזכרון העמוק של הנשמה – אלא בזה איך אני מגיב לה בבחירתי הנוכחית. ובלשון אחרת: הבחירה האמתית היא לא במצב ההתחלתי שנתן לי – שהוא פרי כל הגלגולים והעיבורים – אלא באיך שאני נושא אותו ומשנה אותו במעשי.

וזהו גם מה שמבאר בדברי רבינו הגדולים, שכל נשמה נשלחת לעולם עם "תיקון" מיוחד, שאין אחר יכול לתקנו. ובדרכנו יש לומר, שתיקון זה הוא האפן המיוחד שבו הנשמה הזאת עומדת בפני הזכרון הקולקטיבי של שרשה, ובו היא בוחרת להפנותו לקדשה. ומפה נמשכת גם ההבנה בשאלת הזהות.

דהנה, שאלת הזהות – "מי הוא האני" – נראית כאלו היא שאלה חדשה של הדור הזה, אבל בעמיתות הדברים, כבר נרמזה בתורת הקבלה והחסידות בענין חמשת השמות של הנשמה – נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. כי הנה, כשהאדם אומר "אני", פעמים שהוא מדבר מצד הנפש הבהמית, פעמים מצד הנפש האלקית בבחינת נפש, פעמים מבחינת רוח או נשמה, ופעמים – בשעתיים מיוחדות – מבחינת יחידה. וכל אחד מהם יש לו הרגשת "אני" שלו.

ועל פי זה, יש לומר, שכאשר אנו שואלים "מי הוא האני בתוך ריבוי השרשים, העיבורים והגיצויות", התשובה היא, שה"אני" העצמי הוא בחינת היחידה, שאינה מתגלגלת ואינה משתנה, כמו שנתבאר. אך היחידה אינה מבטלת את כל השאר, אלא מחיה אותם ומאחדת אותם. ובדרכנו, יש לומר, שה"אני" המרגש של האדם הפרטי – זהו האפן שבו

היחידה מתלבשת בנפש, רוח ונשמה, על כל ריבוי גלגליהם ועיבוריהם.

וממילא, אין להתבלבל לחשוב, שמפני שהיחידה אינה מתגלגלת, לכן כל מה שעובר על האדם אינו נוגע לעצמותו. להיפך – דוקא מפני שהיחידה היא העצמית, כל מה שעובר על הנפש והרוח והנשמה הוא גלוי שלה בעולם. ובכיוון הסידות, כל הדרמה של חיים, גלגלים, בחירות ויסורים, היא ה"התפשטות" של היחידה בעולמות. ומפה מתבאר גם, שכל שאלת הזהות אינה במהות היחידה – שהיא ברורה וקבועה – אלא באיך שהיא מתגלה בתוך ריבוי הקולות הפנימיים.

ועל פי זה, נוכל להבין גם את התנועה המיוחדת של דורנו, שבו האדם מבקש לא רק לחיים מצות ולהנצל מעון, אלא לגלות את קולו הפנימי, להבין מי הוא. זאת אינה מנגמה חיצונית של הדור, אלא היא גלוי של היחידה בתוך הגוף הכולל של האדם הכללי. כי כאשר כל הניצוצות שבכל הדורות קרבו לשלמותם, היחידה דכלא בהון מתעוררת לגלוי יתר, ומתלבשת בשאלת האדם הפרטי: "מי אני באמת?".

ועל פי כל הנ"ל, נוכל להבין גם את שאלת הצדק באופן עמוק יותר. כי הנה, כאשר אנו מביטים על האדם כעצמאות נפרדת – "אני" זה הגוף והתודעה של חיי האלו – אז מתחדדת הקושל: מדוע אני סובל על מה שאינני זוכר? אבל כאשר אנו רואים את האדם כחלק מן האדם הכללי, ואת נפשו כניצוץ בתוך הגוף הכולל, מתגלה ציור אחר: כל הדורות, כל הנשמות, כל הגלגלים – אינם אנשים נפרדים שמעבירים זה לזה חובות, אלא איברים של גוף אחד, שבו כל אבר משלם מה שחברו לא השלים.

ובדרך משל, כשיש פגימה באבר אחד, והרופא מנחה את האבר השני להתאמץ ולשאת עליו יותר משא כדי לרפא את הראשון, אין זו "עולה" לגבי האבר השני, מפני ששניהם גוף אחד הם. כך גם בנמשל – כאשר נשמה אחת נושאת עליה יסורים שהם תיקון לניצוצות קודמים שבשרשה, אין זו עולה, מפני שכלם הם אני אחד בשרש. רק שבתודעה המצמצמת של הגלגול הזה, הדבר נראה כאלו הוא נושא עליו משא של אחר.

ועל פי זה, מתישבת גם הקושל הנולדת מן התודעה הפסיכולוגית של דורנו, על עמם הטראומה בין-דורית. כי הנה, האדם המודרני רואה, כיצד פגיעה שנפגע הסב בילדותו משפיעה על הנכד, אף שהנכד לא עשה מאומה לגרם לזה. ומזה הוא מסקים, שהעולם מלא חסר צדק. אבל על פי הנ"ל, יש לומר, שכל הטראומה הבין-דורית היא גלוי חיצוני של זכרון עמוק יותר – שהנשמה עצמה נושאת עמה מדור לדור. וכשהנכד נושא עליו חלקי הכאב של הסב, זהו מפני שבשרש הם ניצוץ אחד בתוך האדם הכללי. ובזה גופה נמצא צדק עמוק יותר – שאין כאן אנשים זרים שנושאים זה את חובו של זה, אלא גוף אחד המתרפא בעצמו.

ועם כל זה, לא נתן להסתפק בתירוץ כללי זה, מפני שהאדם הפרטי עודנו שואל: מה יהיה עמי, עם כאבי המיחד, עם בחירתי המיחדת? ועל זה יש לומר, שכל ההשכלה הנ"ל אינה באה לבטל את ההרגשה הפרטית, אלא להעמיקה. כי כאשר האדם יודע, שבכל בחירה קטנה שלו הוא משפיע לא רק על חייו האלו, אלא על כל שרש נשמתו, על כל הדורות שלפניו ואחריו, נוסף לבחירתו ממד עמוק יותר. וזהו גם מה שר' צדוק הכהן מרמז, שהאדם בדורנו בוחר לא רק בעדו עצמו, אלא בעד כל שרש נשמתו.

ועל פי כל הנ"ל, נתבאר גם ענין השמחה בעבודה, אף שהאדם יודע שיש לו "חבולות ישנות". כי כאשר הוא רואה את עצמו כעובד לפרע שטר של משהו אחר, אין כאן מקום לשמחה. אבל כאשר הוא מכיר, שכל ה"חב" הזה הוא חלק ממנו עצמו בשרש, ושכל מצוה שהוא עושה הוא משלים את עצמו בכל הדורות – אז נעשית העבודה לשמחה גדולה, שזוכה הוא להיות הכלי שבו הקדוש-ברוך-הוא משלים את כל הספור.

ועל פי כל זה, יובן, ששאלות הצדק, הזכרון והזהרות שבדורנו אינן סתם קושיות המפריעות לאמונה, אלא הן גלוי של מדרגה חדשה בנשמת האדם, שמבקשת להכניס גם את הצדק המוכן, גם את הזכרון העמוק וגם את הזהרות העצמית לתוך השדה האחד של התנועה האלקית. ובזה גופה נכנסים אנו לביאור עמוק יותר, בעזרת השם, בענין האדם הכללי והגוף הכולל, וכפי שיתבאר להלן.

ח

אלא שחסרה כאן עוד נקודה, והיא – שכל מה שנתבאר עד עתה היה בענין היחיד, ה"אני" הפרטי, עם שרשיו, גלגוליו ועיבוריו. אבל באמת, אין היחיד עומד לעצמו כלל. כמו שבגוף אין אבר אחד שנתן להפרידו מן הכלל ולומר: זהו "גוף" לעצמו – כן הוא בנשמות ישראל, שכל אחד הוא רק ניצוץ מאבר כללי, ואותו אבר כללי שיה למערכת שלימה. ואם כן, השאלה "מי אני בתוך ריבוי השרשים" איננה שאלה רק על הפנים והרבדים שבנפש אחת, אלא גם על השדה הגדול שבו הנשמה נטועה – דור, קהל, נשמה כללית.

והנה על זה כבר רמזה התורה בפסוק "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת" (קהלת א, ד), ועליו אמר הזוהר (ח"א רכב, א) ש"דור הולך ודור בא" אין פירושו רק חלופי גופות, אלא תנועת נשמות החוזרות בבחינות חדשות באותו שדה דורי. אותו "דור" שנראה כאלו הלה, באמת שב וקא, אלא שבביאה חדשה, בכלים חדשים, עם נסיון אחר וגילוי אחר. נמצא, שיש מציאות של נשמה פרטית, ויש מציאות של "דור" כנפש כללית, שדה של נשמות-אחים ההולכים ובאים יחד בגלים.

וכך מפורש בדברי האריז"ל בענין דור המדבר, שכתב בדרשי פרשת דברים (בלקוטי תורה להאריז"ל), שדור המדבר, שהיו דור דעה, בעלי קבלת התורה, ועם זה חטאו בחטאים קשים – המרגלים, המתאוננים וכו' – לא נאבדו חס ושלום, אלא עתידים לשוב בדור האחרון, עקבתא דמשיחא. אז יתקנו אותם ענינים שנשארו בלתי מתוקנים אז, ועל כן גם בדור האחרון יש התגלות מיחדת של נשמות גבוהות, ועם זה ירידה גדולה ובלבול גדול, מפני שמתקבצים כל השירים של כל הדורות הקודמים. הרי מבואר בפרוש שמלבד גלגולו של יחיד, ישנו גלגול של דור שלם – "דור" כחטיבה אחת, החוזרת לסיים חשבון שנשאר פתוח.

וצריך להבין: מהו הגדר של "דור" מצד הנשמות, עד שהאריז"ל מדבר עליו כעל ישות רוחנית המופיעה פעם במדבר ופעם בעקבתא דמשיחא? הלוא אנשים אחרים הם, גופים אחרים, מקומות אחרים, ענינים אחרים. אלא על כרחך לומר שיש "שדה נשמתי", מערכת של ניצוצות שיש ביניהם שיכות פנימית – שרש אחד באדם הראשון, אבר אחד, או מערכת של אברים – והם מתלבשים בגופות ובזמנים שונים, אבל נשארים קשורים זה לזה כגוף אחד. וכשאותו שדה נצרך לתיקון מסים – מתעורר כללות השדה בדור מסים, ונשמות רבות מן השדה יורדות יחד, כדי לפעול את התיקון הכללי.

וזהו גם מה שמגלה הפעל-שם טוב בתורתו על "נשמות הדור". בצוואת הפעל-שם טוב (סימן ב) כתב, שהצדיק שבדור, ובפרט נשיא הדור, נושא על עצמו את כל נשמות בני דורו, ומתפלל עליהם, וממשיך להם חיות. אין זה רק מצד הנהגה חיצונית, אלא מצד שרש הנשמות, שהנשיא הוא "נשמה כללית", ובה כלולים כל הפרטים. ומזה מובן שיש לכל דור נשמה כללית אחרת, אפן אחר של שדה נשמתי, ולפיכך גם אפי מיוחד בעבודת הדור, בנסיונותיו ובהארתו.

ובחסידות מבואר (בפרט בתורה אור שמות על ענין משה רבינו, ובשיחות כ"ק אדוננו מורנו ורבינו נשיא דורנו על "נשיא הדור הוא הכל") שמשה רבינו הוא ה"ראש" של כל נשמות ישראל, ובכל דור ודור משה נתלבש בנשיא הדור. לא רק בנקודת הוראה – שמנהיג הדור צריך להדמות למשה – אלא בפועל ממש, שמציאות נשיא הדור היא גילוי של אותה נשמת משה בשלב חדש, עם שדה נשמתי מתאים. נמצא, שיש רצף של נשמה כללית העוברת דרך הדורות, וכשהיא מתלבשת בגוף פלוני בדור פלוני, היא מושכת עמה כל השדה של הנשמות השיכות לה. זהו "דור" מצד הפנימיות – שדה המקבל את צורתו מנשמת משה שבאותו דור.

ועל פי זה יובן, שיש שני אפנים בגילוי הגלגול: גלגול של נשמה פרטית, וגלגול של שדה שלם. גלגול הפרט הוא כאשר ניצוץ פלוני חוזר להשלים תיקונו. גלגול השדה הוא כאשר כלל גדול של ניצוצות, ששיכים לענין אחד, חוזרים יחד, כדי להשלים פרק מסים בספורו של אדם הראשון. ובזה יש להבין מחדש הרבה מן הקשיות שנתעוררו למעלה בענין צדק, בחירה וזהות.

שְׁהָרִי כְּאֶשֶׁר הָאָדָם תּוֹפֵס אֶת עֲצָמוֹ כִּ"אֲנִי" מִנְתָּק, כָּל חֲוִיָּה שֶׁל מִשָּׂא שְׁאִינֹו מוֹכֵן לוֹ – נְטִיָּה, פֶּחַד, כָּאֵב, נִסְיוֹן מִסִּים
הַחוּזֵר בְּדוֹר אַחֵר דּוֹר – נִרְאִית לֹו כְּעֻלָּה: מִדּוּעַ נִדְרָשׁ אֲנִי לְשֵׁאת זֹאת? אֲכַל כְּאֶשֶׁר הוּא יוֹדֵעַ שֶׁנִּשְׁמָתוֹ אֵינָנָה יַחֲדָה
בּוֹדֶדֶת אֲלֵא חֶלֶק מִשְׁדָּה – מִשְׁפָּחָה נִשְׁמָתִית, דּוֹר, נִשְׁמָה כְּלָלִית – הִרִי נַעֲשִׂית כָּל הַהִתְרַחֲשׁוֹת לַתְּנוּעָה שֶׁל גּוֹף שָׁלֵם. כְּמוֹ
שֶׁבְּגוֹף אֵין שׁוֹאֲלִים: לָמָּה הִיד נוֹשֵׂאת אֶת הַמִּשְׁקָל שֶׁהֶרְגֵּל גָּרְמָה? כִּי הַכֹּל גּוֹף אֶחָד, וְ"הָאִישׁ" הוּא לֹא הִיד וְלֹא הֶרְגֵּל,
אֲלֵא כָּלֵל הַגּוֹף – כֵּן הוּא בְּשִׁדָּה הַנִּשְׁמוֹת. הַחוּב, הַנְּטִיָּה, הַפְּצָע – אֵינֶם שֶׁל פֶּרֶט בּוֹדֵד אֲלֵא שֶׁל שְׁדָה שָׁלֵם, וְהִירִידָה שֶׁל
פְּלוּנִי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי אֵינָנָה אֲלֵא מִנּוּיֹו לְהִיּוֹת הָאֶבֶר שָׁבוּ יִתְקַן עֲנָן זֶה עֲבוּר כָּל הַשְּׁדָה.

וְהֵנָּה, בְּזֶה מִתְבָּאֶרֶת גַּם תּוֹרַת הָאֲרִיז"ל עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר הַחוּזֵר בְּדוֹר הָאֲחֵרוֹן. דּוֹר הַמִּדְבָּר הִיָּה שְׁדָה מִיָּחִיד – נִשְׁמוֹת דְּעָה,
"דּוֹר דְּעָה" – שֶׁנִּתְגַּלּוּ אֲצִלּוֹ עֲנִינֵי אֲמוֹנָה, בְּטוֹל, רֵאִית אֱלֹוּקוֹת בְּגִלּוּי, וְעַם זֶה חֶסְרוֹן בְּקִבְלַת הָאֲרִיז, בְּהַמְשָׁכַת הַקְּדוּשָׁה
לְתוֹךְ גִּשְׁמִיּוֹת. מֵאֵז וְעַד הַיּוֹם, בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יוֹרְדִים נִיצוּצוֹת מֵאוֹתוֹ שְׁדָה בְּשָׁלָל לְבוּשִׁים, לְעֶסֶק פְּעַם אַחֵר פְּעַם בְּתִיקוֹן
הַחֲבוּר בֵּין תּוֹרָה לְחַיִּים, בֵּין מִדְבָּר לְאֲרִיז. אֲכַל בְּעֶקֶב־תֵּא דְמִשְׁיָחָא מִתְעוֹרֵר כְּלָלוֹת הַשְּׁדָה, וְנִשְׁמוֹת רַבּוֹת מֵאוֹתוֹ מְקוֹר
יוֹרְדוֹת בְּיָחִיד, כְּדִי לְסַיֵּם אֶת פְּרִשְׁת "בָּאוּ וְנִירָשׁ אִתָּה", לְהַכְנִים אֶת כָּל הַהִשְׁכָּלָה הָאֱלֹוּקִית לְתוֹךְ עוֹלָם שֶׁל טֶכְנֻלוגְיָה,
חוֹמְרִיּוֹת, בְּלִבּוֹל. לָכֵן יֵשׁ בְּדוֹרֵנוּ, מִצַּד אֶחָד, תְּבִיעָה וִיכוּלֵת לְהַשְׁגִּיחַ אֱלֹוּקִית עֲמוּקָה, וּמִצַּד שֵׁנִי קָשִׁי עֲצוֹם לְקַבֵּל עַל פְּשוֹט
– כִּיּוֹן שֶׁהוּא אוֹתוֹ שְׁדָה נִשְׁמָתִי הַחוּזֵר עַל עֲנִינֵי הָאֲחֵרוֹן.

וְכֵן הוּא בְּכָלֵל, שֶׁכָּל דּוֹר הוּא גֵּל גָּדוֹל בְּסִפּוּרוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן: דּוֹר הָאָבוֹת – עֲנָן הַמְּסִירוֹת וְהַחֶסֶד; דּוֹר גִּלּוֹת מִצְרַיִם –
בִּירוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית; דּוֹר בֵּית רֵאשׁוֹן – עֲבוּדָה בְּרוּחַ, נְבוּאָה; בֵּית שֵׁנִי – תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פִּי; דּוֹרוֹת הַגִּלּוֹת – בִּירוּר הַחוּמָר
בְּעֲבוּדָה פְּשוּטָה; וְדוֹר עֶקֶב־תֵּא דְמִשְׁיָחָא – סִיּוֹם הַבִּירוּרִים וְהַכְּנָה לְגִילּוּי הַיְּחִידָה הַכְּלָלִית. בְּכָל גֵּל כְּזֶה, הַשְּׁדָה הַנִּשְׁמָתִית
הַמֵּתָאִים מִתְעוֹרֵר וְיוֹרֵד, וְכָל יַחֲדִיד שֶׁבְּדוֹר נוֹשֵׂא בְּתוֹכּוֹ מִשְׁחָו מִעֲנָן הַשְּׁדָה כָּלוּ. נִמְצָא, שֶׁחֶלֶק גָּדוֹל מִמֶּה שֶׁאָדָם "מְרַגֵּשׁ"
כְּעֲצָמוֹ, אֵינָנּוּ אֲלֵא הַדְּהוּד שֶׁל נִשְׁמַת הַדּוֹר, שֶׁל נִשְׁמַת הַכָּלֵל.

וְזֶה עֲצָמוֹ מַעֲנָה לְשֵׁאלַת הַ"אֲנִי" בְּתוֹךְ רִיבּוּי הַשְּׁרָשִׁים. אֵין הַכּוֹנֵנָה לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הָאֲחֵרִיּוֹת הָאִישִׁית, חֶסֶד וְשָׁלוֹם. אֲדַרְבָּא –
כְּמוֹ שֶׁבְּגוֹף, כָּל אֶבֶר יֵשׁ לוֹ תִּפְקִיד מִיָּחִיד, וְאֵם אֵינֹו מִמְּלֵאוֹ, חֶסֶר בְּכָל הַגּוֹף – כֵּן בְּנִשְׁמוֹת. אֲלֵא שֶׁהָאָדָם אֵינֹו צָרִיךְ לְחַפֵּשׁ
תְּמִיד "מֶה הַחוּב שְׁלִי" בְּמוֹכֵן פְּרָטִי מִצּוּמָצָם, כְּאֵלּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים אִךְ וְרַק בְּפִצְעֵי הָאִישִׁים. רַב מֶה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא –
נְטִיּוֹת, כְּשִׁרּוֹנוֹת, שְׁאֵלוֹת – הֵם בְּטוּי שֶׁל עֲבוּדַת הַדּוֹר. בְּכָךְ מִתְמַעֲטֵת תַּחוּשַׁת הָעוֹלָה וְהַבְּדִידוּת, וּמִתְגַּדֶּלֶת תַּחוּשַׁת
הַשְּׁלִיחוּת: נִבְחַרְתִּי לְהִיּוֹת הַמָּקוֹם שָׁבוּ הַדּוֹר כָּלוּ פּוֹעֵל תִּיקוּנוֹ.

וּבְזֶה יֵשׁ לְהַבִּין גַּם עִמָּךְ הָעֲנָן שֶׁנִּשְׂאִי הַדּוֹר הוּא "הַכֹּל". לֹא רַק שֶׁהוּא כּוֹלֵל אֶת כָּל הַנִּשְׁמוֹת, אֲלֵא שֶׁהוּא גַּם מְגַלָּה לָהֶם
מֶהוּ עֲנָן הַשְּׁדָה שֶׁלָּהֶם. עַל יְדֵי דְבוּרוֹ, תּוֹרָתוֹ וְהַנְּהֻגָתוֹ, נַעֲשִׂית נִשְׁמַת הַדּוֹר מוֹדַעַת לְעֲצָמָה, יוֹדַעַת מֶהוּ הַתִּיקוּן הַכְּלָלִי
שֶׁעָלֶיהָ לְפַעוֹל בּוֹ. בְּזִמְנִים מְקַדְּמִים דִּי הִיָּה לָאָדָם לְדַעַת "עֲבוּדַת ה' בְּכָלֵל" וּלְמַלְאָה בְּתַמִּימוֹת. אֲכַל בְּדוֹרֵנוּ, שָׁבוּ הָאֲנִי

הפרטי תובע מודעות, נותן נשיא הדור גם מודעות כללית – מגדיר את שם הגל: דור של הפצת המעצמות, דור של גאולה, דור של סיום הגלות. אזי גם יחיד, בשעה שהוא מניח תפלין או מדליק נר שבת, מרגיש שהוא נוגע לא רק בחוב פרטי אלא בגל גדול של נשמות.

ועל פי זה מתחיל להתיישב מה שנשאל למעלה: אם חלק מחיובותי הם "חייבות ישנים" של גלגולים קודמים, ואולי של אחרים – איך אעבוד בשמחה? כי כשמושג ה"אני" מצומצם לפרט, כל חוב זר נראה כעומס. אבל כאשר ה"אני" מתרחב אל ה"אנחנו" – אל השדה הנשמתי, אל הדור, אל נשמת הכלל – אזי נעשה החוב לכבוד: וכו' אותי לשאת חלק מן התיקון של שדה שלם, להיות צנור שבו מתברר ענין שנמשך דורות. זה עצמו נותן לאדם חיות ושמחה – שאינו מתעסק רק בשפור עצמי, אלא בהשלמת פרק בספורו של כלל ישראל.

אלא שכל זה עדיין בתוך גדר ישראל ונשמות הדור. ועוד יובן, שעל פי יסוד זה גופא, נתן להרחיב את ההסתכלות גם אל מחוץ לישראל – אל האמות, אל התרבויות, אל כל מערכות העולם, שגם הן אינן פרודות אלא חלק מן הגוף הכללי של אדם הראשון. שאף הן מתגלגלות בשדות ובדורות, וכל גל של היסטוריה אנושית איננו אלא תנועה של שדה נשמתי רחב יותר, שבו גם ישראל וגם האמות, גם המדע והטכנולוגיה, גם התרבויות והלשונות, מתהווים כדי להשלים תיקון אחד גדול. אלא שהוא כבר ענין אחר, עמוק יותר, שצריך ביאור בפני עצמו.

ט

ועל פי כל הנ"ל, יתבאר עוד יותר, שצריך להרחיב את גדר המושג "גלגול" ממה שדברו בו רב הספרים, שעקרו בגלגול נשמה פרטית מגוף לגוף. כי לפי מה שמתבאר, כל ההיסטוריה האנושית, כל התרבויות, כל האמות, המדעים והאמנויות – הם גם כן בחינת גלגולים, אלא שהם גלגולי ניצוצות בתוך שדות נשמתיים כלליים, ולא רק בתוך נשמות פרטיות.

דהנה, כשמדברים בדרך רגיל על גלגול, התמונה הפשוטה היא, שיש "נשמה עקרית" שהיא האיש האמת, והיא לובשת פעם גוף זה ופעם גוף אחר, לפי צרך התיקון שלה. וכן מבאר בשער הגלגולים, שיש גלגול עקרי, ויש גם עיבור, ויש נשמה אורחת, וכיוצא בזה. אבל כל זה הוא בגדר האדם הפרטי.

ועל פי מה שנתבאר לעיל, שיש "האדם הכללי", ושכל האמות והתרבויות, המדעים והמוסדות, הם איברים ושדות בתוך הגוף הכולל של אדם הראשון – ממילא מוכרח לומר, שגם הם עוברים בחינת גלגול. רק שכאן הגלגול אינו מנשמה פרטית לגוף פרטי, אלא משדה נשמתי כללי לשדה נשמתי אחר, מגל דורי אחד לגל דורי אחר.

ויש לומר, שזהו הפירוש העמוק במה שראינו שתרבויות ואימפריות חוזרות וקומות בצורות שונות, כמו שנתבאר. כי אין זה רק דמיון חיצוני, אלא שבאמת יש כאן "נפש תרבות" כללית, שהיא ניצוץ מנשמת אדם הראשון, והיא מתגלגלת פעם בצלם אמה זו ופעם בצלם אמה אחרת. פעם בלשון זו ופעם בלשון אחרת, פעם במערכת מדינית כזאת ופעם במערכת

אחרת – אבל הניצוץ הוא אותו ניצוץ, והשדה הוא אותו שדה נשמתי בשורשו.

וכך גם בחכמות ובטכנולוגיות. כמו שנתבאר, שיש ניצוץ שמתגלגל תחלה בצורת רעיון מדעי, או המצאה טכנולוגית, בתוך אמות העולם, בבחינת קליפה – חכמה המנתקת ממקורה. ואחר כך, כשכא זמן התיקון, אותו ניצוץ עצמו מקבל גוף אחר, כשיחודי לוקח אותה חכמה ומכניסה לבית הכנסת ולבית המדרש, להפצאת המעיינות, לחסד ולרפואה. והו גלגול של שדה נשמתי כללי, שמשלבי הקליפה נכנס לכלי הקדושה.

ועל דרך זה יש לומר, שכמו שיש בנשמות פרטיות בחינת "עיבור שרשים" – שנשמה אחת נכנסת לתוך נשמה אחרת כדי לסייע לה בתיקון – כך גם בשדות נשמתיים כלליים יש בחינת "עיבור שרשים". שתרבות אחת מקבלת בתוכה ניצוצות מתרבות אחרת, לפי צרך התיקון. לפעמים זה נראה כהשפעה חיצונית – שאמה זו לומדת מדרכי אמה אחרת, מאמצת את חכמתה או את מוסדותיה – אבל בעמקות, זהו עיבור שרשים בתוך הגוף הכללי.

ועל פי זה יתבאר גם כן, מה שראינו בדורות האחרונים התעוררות של רעיונות כלליים, כגון זכויות האדם, אחוה אנושית, דאגה לסביבה, וכיוצא בזה. דלכאורה, אלו רעיונות שמתפשטים בתוך אמות העולם, ואינם נלמדים מתורה וממצות. אבל לפי הנ"ל, יש לומר שגם הם ניצוצות של האדם הכללי, שמתגלגלים בצורת רעיון כללי, כדי שלאחר מכן יתבררו בתורה ויתקשרו ל"לתקן עולם במלכות שדי". כי כל רעיון של צדק וחסד, אף אם הוא מענות ומסלף בידי האמות, מרמז על ניצוץ אלקי המבקש תיקונו.

וכך גם בענין טראומה ביודורית וזכרון קולקטיבי, שנתבארו לעיל בגדר שדה נשמתי דורי. כי לא רק בישראל יש דבר זה, אלא גם באמות העולם. מלחמות, גרושים, שעבודים, מהפכות – כל אלו משאירים רשם בשדה הנשמתי הכללי של אותה אמה, והרשם הזה מתגלגל מדור לדור, בצורת פחד, בצורת תאנה לכת, בצורת חפוש אחרי בטחון. וכל זה אינו רק פסיכולוגיה פרטית, אלא תנועת גלים דוריים בתוך הגוף הכללי.

ועל פי זה, יש להבין בעומק יתר את התפקיד של ישראל בתוך גלגול זה הרחב. כי כמו שבאדם פרטי, הראש והלב הם המנהיגים את שאר האיברים, ובכל תנועה של הגוף כלו נכר שיש כאן מוח ולב המנהיגים – כך גם בהאדם הכללי, נשמות ישראל הן הראש והלב. וכל גל דורי שעובר על האמות, על התרבויות ועל המדעים, מצפה בעמקות לתיקון שיבוא על ידי ישראל, כשיקחו אותו ניצוץ ויכנסוהו לקדושה.

וזהו גם כן פירוש חדש בענין "אלפימיה של המצות". דלכאורה, הלשון "אלפימיה" הוא לשון של חכמת האמות, שדברו על הפכת מתכת פחותה לזהב. אבל לפי הנ"ל, יש לומר שכל מצוה שאדם עושה, בין בישראל ובין בשבע מצות בני נח, היא בחינת אלפימיה אמתית: הפכת חמר שהיה ברשות הקליפה – ממון, כח, תאנה, חכמה חיצונית – ל"זהב" של קדושה. וכל פעם שנעשית אלפימיה זו, נשלם פרק בגלגולם של הניצוצות בתוך הגוף הכללי.

ועל פי כל זה, יתבאר גם השם "גלים דוריים" בעומק יתר. כי לא זו בלבד שכל דור הוא גל בתוך ההיסטוריה, אלא שכל גל הוא גלגול של שדה נשמתי כללי. הניצוצות שהיו בדור של מלחמות, מתגלגלים בדור של בנית מדינות; הניצוצות שהיו בדור של השכלה חיצונית, מתגלגלים בדור של חזרה לשרשים רוחניים. וכל גל כזה נושא עמו את הזכרון הקולקטיבי של הגלים שלפניו, וגם את הטראומה ביוֹדורית שלהם, כדי לתקנם.

ומכאן נמשך גם הביאור לענין הגלגול בחיי היחיד. כי כשאדם רואה בעצמו מדות ומשיכות שאינן מבהרות לו – פחד שאין לו טעם, כעס שאינו מתאחד עם שכלו, תאוה לדבר שאינו מכיר – דלכאורה היה אומר שהוא רק מטבע פסיכולוגי פרטי, או טראומה פרטית. אבל לפי הנ"ל, יש לומר שרבים מהדחפים האלו הם בעצם תנועות של שדות נשמתיים כלליים, שמתגלגלים עכשו דוקא בתוך נפשו. והוא נתבחר ככלי לתיקונם.

ועל פי זה, כשאדם עובד על מדה אחת, על תאוה אחת, על פחד אחד – אינו מתקן רק את עצמו, אלא מתקן גם את השדה הנשמתי הכללי שממנה באה מדה זו. זהו גלגול במבנה הרחב: שהניצוץ שהיה פעם בצורת אמה, פעם בצורת תרבות, פעם בצורת מלחמה או מהפכה – עכשו מתגלגל בצורת מדה פנימית בתוך לב של יהודי אחד, והוא הנבחר להשלים את תיקונו.

וזהו מה שיתבאר בהמשך המאמר בפרוט: איך לקרוא את היסורים ואת המשיכות שבחיי היחיד כחלק מן הגלגול הרחב של הגוף האחד, ואיך להפוך ידיעה זו למקור של אחריות, של חמלה ושל שמחה בעבודת ה'.

•

והנה, על פי כל הנזכר לעיל, מכן באפן כללי איך שכל הבריאה, ההיסטוריה והתרבות אינם אלא דפסוסי־גלגול של ניצוצות אדם הראשון. אבל עדיין צריה להבין: מה נוגע כל זה לאדם היושב כאן, עם הכאב הפרטי שלו, עם הבלבולים שלו, עם המדות הרעות שנדמה שכבר נסה אלה פעמים לתקן ושוב הן עולות? אם הכל שדות נשמתיים, דור הולך ודור בא, אמות ותרכיות – איפה המקום של הדמעה היחידה, של התאוה היחידה, של הכשלון החוזר ונשנה?

דהנה, כבר גלה האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמות כ"ב–כ"ד), שכשם שיש דין כללי על שדה של ניצוצות, כך יש מדה מדיקת של יסורים ותיקונים לכל ניצוץ וניצוץ. אין שום סכל סתמי. כל כאב, בין בגוף בין בנפש, הוא "עונש" במוקן הפשוט – אבל לא עונש של נקמה חס ושלום, אלא מין מכשיר־נתוח, שנועד לגעת בדיוק באותו מקום בנפש, באותו אבר רוחני, שנפגם בגלגולים קודמים ולא נתקן עדיין.

ולכן מונה שם האריז"ל כמה ענינים פרטיים: שיש נשמות שחוזרות לסבל עניני עניות דוקא, מפני שפעם גזלו או קמצו בצדקה; יש שחוזרים להתבזות, מפני שפעם בוז תלמידי חכמים; יש שבאים עליהם מחלות מסתמים, כנגד שמוש בלתי ראוי באיברים מסתמים. וכל זה אינו באפן כללי, אלא בפרטי פרטים: איזה אבר, באיזה עולם, באיזו מצוה – כן תמדה

הירידה, וכן תמך העליה. עד כדי כך, שיכול להיות אדם שנשמתו מצד עצמה זכה וישרה, ורק ניצוץ אחד, מן הצד, מן "קצה האצבע", נשאר חייב תיקון; ומפני ניצוץ זה יורד הוא לסבל ענן אחד מסים, כואב, שאינו מוכן לו, כדי שדוקא דרך זה יתקן אותו הניצוץ.

ועל זה אמר הוהר הקדוש (ח"ג רע"ו, א) "יסורין דנשמתין" – שיש יסורים שהם של הגוף, זמניים, ויש יסורים שהם "דנשמתין", שרשיים, הנוגעים לעצם הנפש. והם באים ממקום עמוק כל כך, עד שלפעמים האדם אינו יכול למשך לשום מעשה שעשה בחייו הנוכחיים. הוא מרגיש רק, שיש בו כאב שאין לו שם, געגוע שאין לו כתבת, בושח שאין לה סבה נראית. והרי זה מפני שהנפש נושאת בתוכה רשמים מגלגולים קודמים, רשומי-עון ורשומי-חסרון, והם תובעים תיקון. וכשאין האדם שומע לקול התביעה בדרך של רמזים דקים – על ידי מחשבות, משיכות, מפגשים – מתעורר הדבר כיסורים נכרים, כדי לעוררו ביעתר תקף.

אבל עדיין צריך להבין: אם כן, איך יוכל האדם שלא לפל ליאוש? כששומע הוא, שכל יסוריו ותאוותיו הם חובות ישנים, שאין הוא זוכר אותם, יכול הוא לומר: אם כך, אני רק שדה קרבות של עבר שאיני מכיר; מהי אחריותי, היכן אישיותי, ומה טעם יש במלחמה שאין לה סוף?

וזהו החדוש הגדול שנתגלה בדברי הצדיקים האחרונים, ובפרט בתורת רבי צדוק הכהן מלבלין (צדקת הצדיק סוף סימן מ"ד). הוא מבאר שם, שכל חטא שחוזר ונופל בו אדם פעם אחר פעם, אף אחרי שהחליט תשובה גמורה, אינו סימן לחלושה גרידא, אלא רמז מן השמים שזהו שרש נפשו. זו המדה, זה המקום, שבו נוגע שרש נשמתו באותו אבר מאדם הראשון שנפגם. ולכן חוזר הדבר ומתעורר, לא כדי להפילו שוב, אלא כדי לרמוז לו: כאן היא עבודתך, כאן שלחו אותך. חטא שאינו שלו, שאין בו שיכות לשרש נפשו, אינו מעסיק אותו כלל; ואלו החטא שחוזר ונשנה, הוא "כתב-מנוי" שלמעלה – שזו היא השליחות.

ובאמת, זה מתאים למה שנתבאר לעיל בענן השדות הנשמתיים. שהרי אם כל דור וכל נפש הם ניצוצות מאיברים מיוחדים, אזי כל אחד נשלח במיוחד לאותו "אבר" שנשאר פצוע. ממילא, כל משיכה חזקה, כל תאונה עקשנית, כל פחד שאינו מרפה – אינם רק "תכונות אפי", אלא צליל של שדה-ניצוצות שלם, שמבקש על ידו תיקון. כשאדם מרגיש למשל, משיכה מיוחדת לענייני ממון – עד כדי קשי גדול במדת הנדיבות – אין זה רק מדת הקמצות שלו; יכול להיות שהוא ניצוץ מאותם איברים שנפגמו בגלל ודין שאינו ישר בתקופות קדומות, ועכשו ירד כדי לתקן זאת. ולכן, דוקא הוא, אם יצליח לעשות צדקה פעם אחת במסירות, לשבר את טבעו פעם אחת באמת, יתקן על ידו שדה שלם של ניצוצות, שאף אחד אחר אינו יכול להגיע אליו.

ומצד זה מבין עמק ענין "ירידה צורה עליה" בעבודת המדות, כמבואר בתניא בפרקים כ"ז-כ"ט. דלכאורה, כשאדם רואה בעצמו תאוות רעות, מחשבות זרות, עצבות, היה צריך להשכר: איך יתכן שאחרי כל עבודתי עדיין אני נופל בזה? אבל שם נתבאר, שכל ירידה כזו – כל התעוררות של מדה רעה – אינה סתם "נפילה", אלא "עליה בכח": מן השמים מגלים לו עוד שכבה מן הנפש הבחמית, עוד ניצוץ מעמק הקלפה, כדי שיוכל עכשו לבררה. ואם היה נשאר כלו טהור על פני השטח, בלי שיתגלה עמק הזהמה שבו, היה חסר בתיקון שרש נפשו. אם כן, עצם הופעת התאוה היא סימן שהגיע הזמן להעלותה, ושתתן לו הכח לעשות זאת.

ומכאן גם ההוראה של "מעלין בקדש" בענין זה. כי "מעלין בקדש" אין פירושו רק, שמוסיפים עוד מצוה או עוד הדור, אלא שגם באותה מדה עצמה, באותו מקום בעיני עצמו, יש עליה מדרגת. בתחלה יכול האדם רק להמנע מן החטא בקשי רב, מתוך מאבק; אחר כך זוכה שגם לבו מתחיל להסכים; ולאחר זמן רב, אם מתמיד, נעשית אותה מדה ממש – שאז היתה מקור תאוותיו – כלי לאהבת ה'. כמו שאמר אדמו"ר הוקו, שאפשר להפוך גבורת הפעס לגבורה בעבודת ה', ותאות התענוגים לתענוג אלקי. נמצא, שאין השרש של המדה צריך להיעלם, אלא להתהפך; והחזרה החוזרת של המאבק היא מדרגות ההעלאה.

ועל פי זה מתפרש מחדש גם ענין היסורים. כי בזהר הקדוש שם נאמר, ש"יסורין דנשמתין" הם דרכי החבה של הקדוש ברוך הוא עם נשמתו של האדם, כמאן דמנשק לבניה באצבעותיו. לכאורה, איך אפשר לקרוא לזה חבה? אלא הענין, שכאשר הנפש אינה מגיעה בכחות עצמה לגלות את שרשה, ולאסוף את ניצוציה, אזי הקדוש ברוך הוא, כביכול, לוחץ עליה במקום הכואב, כדי שתשים לב אליו. הוא מצמצם פרנסה, כדי שתאלץ לברר יחסה לכסף; הוא שולל ממנו כבוד, כדי שיוכל לברר ענין הענוה; הוא מביא במצבים של בדידות, כדי שיעמד כנגד פחדיו הפנימיים. ואם האדם מקבל את היסורים בקריאה, לא כגזר דין, אזי נהפכים הם באמת ל"יסורין של אהבה", שכל תכליתם להוציא מן הכח אל הפעל מדרגה שלא היה מגיע אליה לעולם בלי זאת.

ועל פי הנ"ל, מתיישבת גם השאלה מן הצד השני: פעמים שאדם רואה עצמו נמשך שוב ושוב לא רק לרע, אלא גם לטוב מסים, למעלה מיחדת, שאין לו הסבר טבעי אליה. פתאם לבו נמשך לעזור לחולים, או ללמד תינוקות, או לעסוק בתיקון עולות חברתיות, או לחקור ענין אלקי אחד דוקא. וגם זה סימן לגלגוליו. כמו שכתב רבי צדוק שם, שכשם שחטא השרש חוזר ונשנה, כך גם מצות השרש חוזרת וקוראת לו. יש אדם, שברגע ששומע על מצוה פלונית – בקור חולים, הכנסת אורחים, תפלין, שבת – נעור בו משהו קדמוני, והוא מרגיש "זה אני". זה מפני שנשמתו באה מאותו אבר באדם הראשון שתיקונו על ידי מצוה זו. ועל ידי שהוא נענה לקריאה זו, אינו רק מוסיף מצוה אחת ברשימתו, אלא משלים פרק שלם בספרו הבלתי נגמר.

נמצא, שכל הספור של גלגולים ושדות נשמתיים אינו נשאר בשמים, אלא נכנס ממש לתוך הרגעים הקטנים של חיי האדם. היכן שהוא כואב ביותר, היכן שהוא מתבייש ביותר, היכן שהוא מתאנה ביותר, היכן שהוא מתלהב ביותר – שם מדבר אליו שדה-ניצוצות שלם, שם שרש נשמתו מבקש תיקון. ואם כן, השאלה איננה עוד: "על מה נענשתי?" או "למה אינני מצליח?" אלא: "איזה חלק של אדם הראשון הופקד בידי ברגע זה, ומהו התיקון שמבקש להעשות דרכי?"

וזה כבר מכין את הדרך למה שיתבאר לאחר מכן, בענני האפן המעשי איה לחיות, לבחור ולעבוד את ה' מתוך ידיעה זו. כי אם כל סבל ותאנה הם פרקים מספור גדול, הרי שהבחירה של האדם בכל רגע היא: האם לראות עצמו כקרבן של עבר נעלם, או כשליח, גואל קטן, שנשלח לתקן פצע אחד בגוף האחד. וכזה תלוי אם גלגול זה יהיה עוד סיבוב באותו מעגל, או צעד מכריע אל הגאולה, אל סיום כל הגלגולים.

יא

י"א. לחיות כנשמה מתגלגלת

מתוך כל הנ"ל, מובן, שאם כל כאב וכל תאנה וכל משיכה לטוב הם סימנים של שליחות נשמתית, הרי שהשאלה העמוקה יותר איננה: "מי הייתי פעם?" אלא: "מה נמסר לי עכשיו?" כי כל הידיעה דגלגולים, כמו שמבאר בדברי המקובלים, אינה באה כדי לפתח לאדם חלון לסקרנות על עולמות שעברו, אלא כדי לפתח לו את העינים לעולם שבו הוא עומד עתה.

והנה, ב"שער הגלגולים" עצמו מוצאים אנו אזכרה מפורשת בזה. האריז"ל מגלה שם עננים נפלאים בנוגע לזהות נשמות, מי הוא גלגולו של מי, ואף על פי כן הוא מדגיש כמה פעמים שאין ראוי לגלות זה אלא לצורך גדול, וגם אז רק ליחיד סגולה, לפי שגלוי זה עשוי לבלבל עבודת האדם. ואם כן, דלכאורה, תמוה: אחר שהוא עצמו מגלה לנו סוד הגלגול, מדוע הוא מצמצם את הידיעה דוקא במקום שהיא נוגעת ביותר לסקרנות?

אבל הענין הוא, שגלוי זה אינו בשביל ה"מי", אלא בשביל ה"לשם מה". מהות הסוד איננה רשימת השמות, אלא העמק של האחריות.

וזה מתאים למה שפוסק הרמב"ם בהלכות תשובה, ש"ברשות כל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק – הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע – הרשות בידו". אין הרמב"ם מזכיר כלל חשבונות דגלגולים, אף שבנדאי ידע מדרשי חז"ל על נשמות ושיבותיהן, לפי שכל עקר עבודת התשובה תלוי בבחירת ההונה. אפילו אם ישנם חובות קדומים, הרי אינם אלא הרקע; אבל ההכרעה אם אהיה פעת צדיק או להפך – זו נמסרה לי עתה, במקום הזה, בגוף הזה.

ובדורות האחרונים, כאשר נתגלו ענייני פנימיות התורה בהרחבה, חזר ועמד על כף כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בשיחותיו כמה פעמים, שאין להתעסק בשאלה "מי גלגולו של מי", ואין לחקור בחשבונות נסתרים אלו, כי "אין לנו עסק בנסתרות", וכל התעסקות כזו עשויה להסיט את האדם מן העקר – שליחותו המעשית, השייכת ל"פועל ממש" בעולם. פעמים שהרבה משתמש בזה בלשון חריפה: שאפילו אם היה יודע בבירור מי הוא בגלגולו הקודם, לא היה יוצא מזה כלום לגבי חובתו עכשו להניח תפלו, לשמר שבת, לאהב יהודי, ולעשות שליחותו במקום שנשלח.

וענין זה מדגש עוד יותר מתוך תורת החסידות על ההשגחה הפרטית. כידוע, נתחדש בחסידות חב"ד ביתר ביאור, שכל פרט ופרט במציאות אינו מקרה, אלא נקבע בהשגחה פרטית דקדקנית, "עד לפרט הקטן ביותר", כמו שמביא ה"היום יום" כמה פעמים בשם אדמו"ר חב"ד, שהאדם צריך להאמין שכל דבר שרואה או שומע הוא הוראה בעבודת ה'. ואם כן, כאשר אדם נפגש באדם מסים, או נקלע לעבודה מסומת, או מתמודד עם תכונה נפשית מסומת, אינו צריך לחפש: "מנין זה בא בגלגולים הקודמים?" אלא: "מה מבקשים ממני בזה עכשו?" – כי עצם העבודה שהובאתי לזה, היא סימן שזהו מקום התיקון שלי.

על פי זה, מתברר איך צריכה הידיעה מהיותנו נשמה מתגלגלת לפעול בארבעה תחומים עקריים שבחיי האדם: ביחסיו עם אחרים, בעבודת פרנסתו ופעילותו בעולם, בקיום המצוות, ובעבודת הרפוי הפנימי.

ביחסו לזולת: כשאדם יודע שהנשמה שמולו איננה "חדשה" במובן השטחי, אלא ניצוץ שחזר שוב ושוב, פעמים רבות יחד עמו באותו שדה־שרש, הרי הוא מתמלא רחמים, לא רק על עצמו אלא גם על השני. במקום לשפט: "למה הוא כזה?" אומר הוא לעצמו: "כנראה שהפקידו בידי תיקון כואב, כמו שהפקידו בידי. אולי אנו שתפים באותו איבר של אדם הראשון". ולפי זה, כאשר חברו מעורר בו כאב ישן, או דפוס רגש עתיק, אינו רואה בו אויב, אלא מראה. זהו ענין מה שמבאר בחסידות על אהבת ישראל: שכאשר האדם זוכר שכלנו "גוף אחד", הרי כל פגיעה מצד הזולת איננה אלא "יד מיין המכה את יד שמאל", וראוי לרחם ולרפא, לא לשנא. תוספת ידיעה על גלגולים ושידו נשמתיים מעמיקה הכרה זו: יתכן שהקשר בינינו איננו בן יום, אלא בן דורות.

בעבודתו בעולם: כשאדם עומד על פרשת דרכים בקריירה, במקצוע, במקום מגוריו, יכול הוא לפל בשתי קצוות. או שיראה בכל בחירה רק שקולים חומריים: נוחות, כסף, כבוד. או שיתפס את רעיון הגלגול באופן דמיוני, וידמה שצריך "לחפש" את המקום שבו היה פעם כדי לחזור אליו. אבל לפי האמור, העבודה היא אחרת: לשאל היכן ההשגחה מוליכה אותו, ומדי שליחות הנשמה במקום שאליו הובא. כמו שמבאר ב"לקוטי שיחות" על פרשת וישב, שירידת יוסף למצרים, שנראתה כפועל יוצא של שנאת אחיו, הייתה בעצם שליחות אלקית להחיות עם רב. כך גם האדם: כשנסגרת לפניו דלת, ונפתחת אחרת, או כשמוצא עצמו במקצוע שלא תכנן, אין זה "טעות", אלא גלגול נוסף של אותו ניצוץ המבקש תיקונו בכלים אחרים. השליחות היא לגלות שם אלקות, לא לברח בדמיונות אל מקומות אחרים.

בקיום המצות: כאן נוגעת ידיעת הגלגול בנקודה עדינה בפרט. הרי למדנו, שיש מצות השׁיכות לשרש מסים, וכל מצוה שהנשמה נמשכת אליה נקשרת באיברה. יש מקום לטעות ולומר: אם כן, אתמקד רק באותן מצות שאליו אני מרגיש משיכה נשמתית, ואניח אחרות. אבל זו טעות גמורה, שהרי התורה כלה היא חובת כל יהודי. אלא שהידיעה על "מצות השרש" באה להעמיק ולא לצמצם: כאשר אדם מוצא מצוה מסוימת המדברת אליו בפרט, ידע ששם נתונה לו הזדמנות מיחדת להשלים פרק שלם בספורו הבלתי נגמר, ועל כן יתמסר אליה בשמחה יתרה. ובמקביל, כשנתקל במצוה שקשה עליו מאד, יזכר שיתכן שזהו המקום שבו נפל בשרשו, ועל כן יראה בה לא "עול זר", אלא דלת לתיקון עמוק. בשני המקרים, הידיעה על גלגולים מעבירה את הכבד מצורת ה"אני חייב" לצורת ה"אני זוכה להשלים", ומוסיפה שמחה.

ובעבודת הרפוי הפנימי: אחרי כל מה שנתבאר בענין היסורים והתאוות, עשוי אדם להתקע בהתבוננות אינסופית על "הפצעים הקדומים" שלו, כאלו תכלית העבודה היא לנתח את ההיסטוריה הרוחנית. אבל באמת, כמו שמורה הרמב"ם בתשובה, עקר התיקון הוא במעשה, בדבור, במחשבה של עכשו. חקירה פסיכולוגית-רוחנית שאינה מוליכה החלטה בפועל – להפסיק דפוס מסים, להתחיל הרגל טוב, לעבוד על מדה – עשויה לההפך לבריחה, ל"עסוק בגלגולים" חסר תועלת. לכן צריה האדם לקבץ לעצמו גבול: די לו להבין באופן כללי, שפאבו נובע משליחות נשמתית, ושדפוסיו הישנים הם "מכתבו" מעולמות קודמים; אבל אחרי שהבין זה, עליו לשאל: מה הצעד הקטן, הממשי, שאני יכול לעשות היום כדי לרפאות זה? אם זה כעס – אולי המנעות מתגובה אחת; אם זה פחד – אולי פניה אחת לבן אדם במקום בריחה; אם זה עצלות – אולי קמיאה אחת בזמנה. כך נעשית הידיעה על גלגול מנוף לפעולה, לא תירוץ להמנעות.

בזה מתיישבת גם השאלה איך להנצל מבריחה מיסטית. יש מי שכאשר הוא שומע על גלגולים, מתפתה לדמיון, לחפש "זכרונות", להתעסק בהשערות על "מי הייתי" ו"מה עשו לי", עד שנשאר מעל המציאות. ואלו תורת החסידות דורשת הפך: "דע את אלמי אביה ועבדהו" – הידיעה צריכה להביא לעבודה. לכן, כל פעם שאדם תופס עצמו נסחף אחר מחשבות סקרניות בענין זה, יכול הוא לבדק: האם מחשבה זו מקרבת אותי אל מעשה של מצוה, אל אהבת הזולת, אל שמירת הדבור, או שהיא רק מזינה את דמיוני? אם השניה – ידע שזהו נסיון של היצר להמיר עבודה במיסטיקה. ועל זה נאמר: "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות" – תפקידנו הוא ב"לעשות".

ועל פי זה, מתבררת גם שמחת הידיעה. אפשר לחשב שדבור על גלגולים מכביד: נטל חובות קדומים, שדות ניצוצות שלמים, יסורים של אהבה. אבל כשמבינים שכל זה בא להראות עד כמה מדיקת ההשגחה, עד כמה אין אפלו רגע אחד שבו הנשמה "מבזבזת", נעשית הידיעה מקור לנחמה עמוקה: לא הנה, אינו, ולא יהיה רגע בחיי שאני סתם. כל פגישה, כל מצוה, כל מאבק פנימי – הם קטע מספור אחד ארוך, שבו הקדוש-ברוך-הוא מאמין בי מספיק כדי לשלח בי שוב ושוב אותו ניצוץ, עד שאזכה להעלותו בשלימות. זה עצמו ממלא את העבודה בשמחה: אינני מנקה אתמול בלבד; אני חותם פרקים של דורות.

וכך מתקרבים אנו להבנת "סוד המפה" – איך להכיר מתוך ההנהגה האלקית הפרטית את קווי המתאר של שליחות נשמתית. כי אחרי שנתבאר שהעקר איננו מי הייתי, אלא מה נדרש ממני; שאינני קרוב של עבר, אלא שליח של הווה; ושכל נסיון, מצוה, קשר ודרך-חיים הם מקומות של תיקון – נתן יהיה לבאר, בעזרת ה', באיזה אופן אפשר לקרוא את רמזי ההשגחה ולזהות היכן מרוכז "לב התיקון" של הגלגלי. ובניחוד עם זה, נעמיד עין גם על הסוף הנחמד: שיבוא זמן שלא יודקו עוד כל הניצוצות לשוב ולשוב, אלא יתאספו כלם בגולה השלימה, ויתגלה שהיו כל הגלגולים כלם רק פרקים של חיים אחדים, של נשמה אחת כללית, שנמשכה אחר ה' בכל הדורות.

יב

נשמות כלן, יתגלה שהיו כל הגלגולים כלם רק פרקים בחיים אחדים, פרק שלם בספורו הבלתי נגמר של האדם הכללי. ועל פי כל הנ"ל, יתבאר ביותר עמק מה שנקרא כאן "סוד המפה" ו"סוף השיבה".

כי הנה, כשמדברים על מפה, יש לדמות כאלו הנשמה היא נוסע בדרך ארצה, מסבכת, מלאה פניות ומעקפים, והמפה מראה לה איך לשוב אל הבית. אבל לפי מה שנתבאר, הענין עמוק יותר: אין זו מפה של נוסע המבקש לשוב למקומו הראשון, אלא מפה של בעל הבית על הבית עצמו. הנשמה איננה אורח שנדחה וחוזרת, אלא "בעלת הבית" על הגוף ועל המציאות שלה; רק שבשעת הגלות וההעלם היא כמי ששכחה את מעמדה, והמפה היא הזכרון הפנימי שמחזירה להכרה זו.

וזהו גם מה שגרמו בדברי האריז"ל על "סימני השרשים": שהמפה האמתית אינה מספרת לאדם מי היה, אלא מגלה לו מי הוא. כי כל הגלגולים, כל השינויים בגוף, בדור, במקום, אינם אלא לבושים שונים שבהם הנשמה האחת הכללית מגלה פעם אחת פרט זה ופעם אחרת פרט אחר. וכשהאדם לומד לקרוא את הסימנים שבתוכו – המצוה שבה הוא נמשך באהבה יתרה, או המצוה שבה הוא נשבר ונלחם; המדה שבה הוא נכשל פעם אחר פעם, או המדה שבה הוא מוכן למסירת נפש – הוא אינו מגלה פרק חדש בספור שונה, אלא פרק שלם בספורו הבלתי נגמר של אותו "אני" עצמי.

ועל דרך מה שמבאר בחסידות בענין "זכרון קולקטיבי" ד'ישראל, שאין זו רק זכרון של ספורים והסטוריה, אלא זכרון של נשמה אחת החונה את כל הדורות כחד – כך גם בפרט: הנשמה הפרטית נושאת בתוכה זכרון פנימי של כל מה שעברה בכל הגלגולים, אף שאיננה מכירה אותו בהכרה שכלית. זהו המהות של "שדה נשמתית" – שכל הניצוצות, כל הנסיונות, כל המעמדים והמצבים שעברה הנשמה, נרשמים כשדה אחד שבו היא עובדת עכשו. וכל פעם שהיא פוגשת ב"גל דורי" חדש – בטראומה ביוֹדורית, בדרך חיים שנמשכת מדורות קודמים, במדה או במחלקת שחוזרת ונושנת – זהו רמז שמשדה נשמתית זה עולה עכשו קול, המבקש תיקונו.

והנה, כל זה הוא בעוד שהנשמה מתנהגת באופן של פרטיות – כ"נשמה עקרית" ב"גלגול עקרי" שלה, או כשהיא נכנסת לגוף כ"נשמה אורחת" על-ידי עיבור או עיבור שרשים, כמו שנתבאר במקומו. בכל אלו המצבים, המפה מציגת לה איכן הוא "לב התיקון" שלה בתוך השדה המסמך שנמסר לה בדור הזה. אבל כשמגיעים ל"סוף הגלגול" – אין הפונה שפשוט יפסקו התנועות האלו, אלא שהמפה עצמה מתהפכת.

כי כל זמן שהנשמה רואה את עצמה כנפרדת – כ"אני" של גוף זה, של זמן זה, של ספור זה – היא מציינת במפה של דרך, שצריכה להחזירה ממקום למקום, ממצב למצב, מגלגול לגלגול. אבל כשמתגלה ה"יחידה" – הנקודה שאינה מתגלגלת, הנקודה שבה הנשמה אינה עוד חווה את עצמה כחלק מאדם הראשון בלבד, אלא כהתקשרות ישירה למקור החיים – אז מתברר שאין כאן דרך כלל. כי ה"בית" שאליה היא שבה לא היה מעולם חוץ לממנה; רק שעכשו הוא נגלה.

וזהו פירוש העמק ב"סוף השיבה": לא רק שפוסקת התנועה מלמטה למעלה – מ"השיבנו" של הנשמה – אלא שנגלה שכל ה"השיבנו" היו באמת "ונשובה" מלמעלה למטה. כל פעם שהאדם חש בתוכו קול שאומר "שוב" – בין אם היה זה בשעת תשובה מחטא השרש, בין אם היה זה בשעה שהתעורר למצות השרש שלו, בין אם היה זה בשעה שהתמודד עם טראומה ביידידות או עם דרך חיים שנכפה עליו מגלים דוריים קודמים – היה זה באמת קול היחידה הכללית המקרבת את עצמה לגלוי.

ועל פי זה יתבאר גם מה שנראה לפעמים כסתירה בין ההנהגה הפרטית של הגלגולים לבין ההנהגה הכללית של הגאולה השלימה. מצד אחד, כל נפש ורוח ונשמה עוברים על פני שדה קרבות מיוחד שלהם – מצוה פלוגית, מדה פלוגית, מארעה פלוגית – ונדמה כאלו כל אחד חי בעולמו הפנימי, ב"ספור" שלו. ומצד שני, התורה מדברת עלינו כ"הגוף הכולל", כ"האדם הכללי", שכל הנשמות אינן אלא איברים של גוף אחד. ואם כן, איך מתישב שכל אחד עובר דרך מיוחדת, ובכל זאת התיקון הוא כללי?

אלא שהביאור, כי באמת כל דרך פרטית היא רק הטעמה פרטית של אותו ניגון כללי. כמו בארפיטיפים שמבארים בזבזלה והחסידות – חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות – שכל אחד מהם הוא ציור כללי שנתלבש באין ספור פרטים, וכל פרט אינו אלא התגלות מסימת של הכלל – כך גם בנשמות. כל נשמה היא איבר מהגוף הכולל, וכל איבר מגלה בדרך פרטית את מהות הגוף כלו. לפיכך, כשהנשמה מקימת את מצות השרש שלה בתוך השדה המיוחד שלה, היא עושה באמת אלכימיה של המצות בכל הגוף הכולל: היא מהפכת חטא השרש למצות השרש, לא רק בעצמה, אלא בכל הדור ובכל הגלים הדוריים הקשורים אליה.

ומפה מובן גם ענין ה"גואל קטן" שנוכח בסוד הגלגולים: שיש נשמה פרטית שבמעשה אחד, במצוה אחת, בתשובה אחת, מגאולה לא רק את עצמה אלא גם ניצוצות רבים משדות נשמתיים אחרים, מגלים דוריים אחרים. זהו כמו בייבום ועיבור שרשים, שנשמה אחת נעשית כאלו "בעלת הבית" על גוף של נפש אחרת לזמן מסים, כדי להשלים בו תיקון של שרשים

רבים. וכשמביטים על כל זה מבחינת היחידה – מתברר שכל ה"גואלים הקטנים" הם באמת פעילות של גואל אחד גדול, הוא משיח צדקנו, המגלה בפועל את היחידה הכללית.

ועל פי כל זה, יתבאר גם הדבר המפליא שמדברים עליו המקובלים בענין חמשת השמות של הנשמה – נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. כל זמן שהגלגולים נמשכים, העקר הוא בשלש המדרגות הראשונות – נפש, רוח, נשמה – שהן המתגלות בגוף, בזמן, בספור. החיה והיחידה נשארות בעקר בהעלם, כמו שנתבאר במקום אחר. אבל כשמגיעים ל"סוף הגלגול" – זהו בחינת גלוי היחידה, שבה כל השמות הקודמים נכללים ונתאחדים. אז הנפש, שהיתה פעם בגוף זה ופעם בגוף אחר, הרוח שהיתה פעם בדור זה ופעם בדור אחר, הנשמה שהיתה פעם בתרבות זו ופעם בתרבות אחרת – כלם נראים כחדרים שונים בבית אחד, כפנים שונות של אותו "אני".

וזהו גם פירוש הדבר שנאמר בזהר על הימים הבאים, שאז יתגלו כל הסודות וכל הטעמים, וגם סוד הגלגולים יתבאר. לא שישפך לכל אחד פרטי הגופים והדורות שבהם היה – כי זה לא יספיק לו כלום – אלא שיתגלה לו הצורה הכללית של חיו, הצורה האמתית של נפשו. הוא יראה בפשטות איה כל מה שנדמה לו כ"הסתרכות" ו"טעות" ו"נפילה" היה באמת חלק מהדרך הישרה ביותר לגלוי היחידה. זהו "סוד המפה" בגלוי השלם: מפה שאינה מראה דרך לבית, אלא מראה שכל הדרך היתה בבית.

ועל פי זה, נשוב לשאלתנו הראשונה בעוד אפן עמוק יותר: "מדוע לא די בחיים אחדים?" – התשובה היא, שאין כאן הרבה חיים כלל. יש חיים אחדים של היחידה, המתגלים ברבוי פרקים, ברבוי לבושים, ברבוי דורות. כל גלגול אינו אלא פרק שלם בספורו הכללי נגמר של אותו איש אלקים, שהוא באמת האדם הכללי. וכשיבוא הזמן ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו" – כי "כלם ידעו אותי" – אז יתגלה שכל הפרקים האלו היו באמת פרק אחד ארך של אהבת ה' ויראת ה', של תורה ומצוות, של תיקון הגוף הכולל והשדות הנשמתיים כלם.

וזהו ה"סוף הנחמד" שנרמז לעיל: שיבוא זמן שלא יזדקקו עוד כל הניצוצות לשוב ולשוב, אלא יתאספו כלם בגאולה השלימה, ויתגלה שהיו כל הגלגולים כלם רק פרקים של חיים אחדים, של נשמה אחת כללית, שנמשכה אחר ה' בכל הדורות – עד שנגלה שלא זזה ממנו מעולם.

Journeys of the Soul - for Miriam of the Tanach

"דור הלך ודור בא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת." דור הלך ודור בא, וְהָאָרֶץ עֹמֶדֶת לְעוֹלָם (קהלת א, ד).

"ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מברך." ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מברך (איוב א, כ"א).

"כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו, ולא ישא אלקים נפש." כי מות נמות, וְאֵנוּ כָּמִים הַנִּגְרִים אֶרֶצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ, וְעַם כָּל זֹאת "וְלֹא יֵשָׂא אֱלֹקִים נֶפֶשׁ" (שמואל ב י"ד, י"ד).

דריי פסוקים אלו, וְעַן מִיָּהֶרֶט זיי נור לפי פשיטות הקריאה, זייען אויס פאלו זיי רדן אין דריי אנדערע שפּרָכעס. קהלת רדט וְעַגֵּן אַ תְּנוּעָה מְחֻזָּרִית, "דור הלך ודור בא", א הלוח אן א סוף, א הנוה-הניק אריין און ארויס. איוב רדט וְעַגֵּן אַ מוֹל אַרְיִינְגִּין און א מוֹל אַרְוִיסִיין, "ערום יצאתי... וערום אשוב". און די אשה התקועית אין שמואל מדמה דעם טוט צו וואסער נאס גיסט זיך אראפ אויף די ערץ אן קיין אסיפה, און אין יענעם אלעם אטעם אליין זאגט זי "וְלֹא יֵשָׂא אֱלֹקִים נֶפֶשׁ" – אז הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "טראַגט" און הייבט ניט אן די נפש, ער פארלירט זי ניט און לאזט זי ניט אן.

אבער וְעַן פֿנימיות התורה עפנט איר מויל, דאן ווערן די דריי א קול אחד. דערווייל דער זֶהר (ח"א קפ"ו ב) זאגט אויף דעם פסוק "דור הלך ודור בא" אז "הדור" ההלך איז ער אליין "הדור" הבא, "נשמתא אלא ונשמתא אתא" – די נשמה גייט און די נשמה קומט. ס'איז דער זעלבער רוחניות אליין נאס בייט זיך אויס, פארבארגן אין אנדערע לבושים. אויף דער "עירום" פון איוב איז ניט נור פשיטות פון איינע ליבנס, נאר אויף א פשיטה פון איין לבוש און א הכשרה צו א אנדער לבוש. און די וואסער נאס גיסט זיך אראפ אויף די ערץ זייענע ניט, חס ושלום, א בטול פון די נפש, נאר להיפך – א הכרה אז אפילו אז די צורה פון די וואסער איז פארלורן גוואָרן, בלייבט זייער מהות אין דעם מחזור פון די ערץ, אין א התהפכות, אין א ווארטן אויף א נייע עליה. דערפאר "וְלֹא יֵשָׂא אֱלֹקִים נֶפֶשׁ" – די פנימיתע נפש ווערט ניט ארויפגעטראגן און ניט אויסגעשיידט פון איר רבי.

אין דעם גייסט רימזט דער רמב"ן, אין סוף שער הגמול, אין קיצור, אויף "סוד העבור והגלגול". ער שרייבט דורט אין א לשון ההסתר, אז ס'זענען דא "נפלאות השם במעשה נשמות בני אדם, אשר לא נמסרו אלא ליוצאי חן" – נפלאות השם אין דער הנהגה פון די נשמות פון בני אדם, נאס זייענע נמסר גוואָרן נור צו יענע נאס זייענע "יוצאי חן". דהיינו: ס'איז דא א נסתער סדר, לויט נאס די נשמות ווערן ניט פארענדיקט אין איינע הופעה למטה, נאר זיי גייען אריין, זיי דבקענען זיך,

זיי גייען דורך און קומען צוריק אויף א אופן וואס מ'קען נישט אריינגעמען אין דעם חיצוניותדיקן בליק פון ליבנס. דער רמב"ן באַלייכט נאך נישט די פֿרטים, נאָר ער שטעלט שוין אָן אַז ס'איז דאָ אַ "סוד" – נישט קיין סקֶרנער מעשָה, נישט קיין לייכטע אַגדה, נאָר אַ יסודיקער סוד אין דער הנהגה האַלקית.

און נאך פֿריער, אין ספר הבהיר (§קכ"א), ווערט דער ענין רימזט דורך אַ מָשָל: "אָמרוּ לוֹ: מַהוּ הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא? אָמַר לָהֶם: דוֹר הַלֵּךְ – זֶה אָדָם שָׁמַת; וְדוֹר בָּא – זֶה הוּא שְׁנוּלָד." זיי האָבן אים געפרעגט: וואס הייסט "דור הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא"? ער האָט זיי געענטפֿערט: דער דור וואס גייט – דאס איז אַ מָנֶשׁ וואס שטאַרבט; און דער דור וואס קומט – דאס איז ער אַליין וואס ווערט געבוירן. נישט עמעצער אַנדערער, נאָר "זֶה הוּא" – ער אַליין. דער בַּהִיר באַלייכט נאך נישט די מְכַנִּיקָה פון נֶפֶשׁ-רוח-נֶשְׁמָה, און נישט די טַעמִים. ער גיט נאָר אַרויס די פֿשוּטֶע עֲבָדָה: דער וואס איז נֶפֶטֶר, דאס איז דער זעלבער וואס קומט אַריין.

פון אַלעם דעם איז שוין מְבָאָר אַז לָשׁוֹן הַתּוֹרָה אַליין וועגן ליבנס און טוט איז כפול: פון איין זייט אַ סופיות פון "כַּמִּים הַנִּגְרִים", און פון אַנדער זייט די חֲזָרָה און די שְׁנוּת פון "דור הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא". און דאס שטעלט אויף די שְׁאֵלָה וואס איז דער טְרַנְגָל צו אַלע רַבִּנִּים: פֿאַרוואָס דער בּוֹרָא, וואס קענטען מִסְדֵּר זיין ווילט אַז אַזוי זאָל זיין אַז אַ יָדַע נֶשְׁמָה זאָל אַראָפֿגיין אַ מוֹל, צו אַ געוויסער מִסְפָּר שָׁנִים, זי זאָל דורכפֿירן איר שְׁלִיחוּת אין שְׁלִימוּת און נאָכדעם זאָל זי זיך צוזאַמענגעמען צו איר שוֹרֶשׁ – האָט דוֹקָא אויסגעקליבן אַ סֵדֶר פון "נֶשְׁמָתָא אֲזָלָא וְנֶשְׁמָתָא אֲתִיָּא", אַז די זעלבע פֿאַרמִיטֶע נֶפֶשׁ זאָל צוריקקומען אַ מוֹל און נאך אַ מוֹל, אין אַנדערע גופים, אין אַנדערע דורות, אין אַנדערע מַעֲרָכוֹת פון בְּצִיּוּנִים און מְאוּרְעוּת? און נאך שטאַרקער לויט וואס חסידות לַעֲרַנְט (תַּנְיָא פֿֿרָק ל"ו), אַז אַלע יְרִידַת הַנֶּשְׁמָה אין אַ גוֹף כָּלֵל איז שוין אַ יְרִידָה – "יְרִידַת הַנֶּשְׁמָה לַמָּטָה בְּגוֹף וְנֶפֶשׁ הַבְּהִמִּית", אַ צִמְצוּם פון איר פֿרייערדיקן מַעֲמָד אין זי הַשְׁכִּינָה – און אַז די יְרִידָה איז נאָר "לְצוּרָה עֲלִיָּה", צו אַ עֲלִיָּה נאך הַכְּטָעַר, פֿאַרוואָס איז דאָן נישט גענוג אַ מוֹל אַזאַ יְרִידָה? אַם די תְּכֵלֶת איז אַז דורך תּוֹרָה און מִצְוֹת אין אַ ווילט פון הַסֵּתֶר זאָל די נֶשְׁמָה אַנקומען צו אַ עֲלִיָּה וואס זי קענט נישט אַנקומען דורט אויבן, וואס פֿאַרפֿליכט אַז די תְּנוּעָה זאָל זיך ציען איבער אַ רבּוּי לְבוּשִׁים, אַ רבּוּי לִיבְנִים? דוּךְ קענטען דער אִיין-סוּף, וואס עס פעלט אים קיין כֹּחַ נישט, אַריינגריקן אַלע תקוּנִים וואס די נֶשְׁמָה דאַרף און אַלע גְלוּיִים וואס זיינען איר צוגעשטעלט, אין אַ מִדַּת שָׁנִים איינע, פֿינקטלעכע?

און די שְׁאֵלָה ווערט נאך שאַרפֿער ווען מ'טִיפֿט אַריין אין דעם נִסְיוֹן פון אונזער דוֹר. דען אַ מָנֶשׁ שטייט היינט און שפֿירט אין זיך דִּפּוּסִים וואס זיינען אַלטער ווי זיין אייגענע ליבנס-קוואַלן: מוראות אָן אַ זעענער סִבָּה, כּסופֿים וואס פֿאַסן נישט צו דער סִבִּיבָה אין וואס ער איז געבוירן, אַ ציעונג צו בְּזִימְטֶע מִצְוֹת אָדער צו בְּזִימְטֶע עֲנִינִים אין תּוֹרָה אָן אַ הַסְּבֵר, כְּאֵלוֹ ער פֿירט ווייטער אַ מעשָה וואס דעם אָנהייב דערפון געדענקט ער נישט. ער זעט אין מִשְׁפָּחוֹת אַז דער זעלבער מַאָכֶךְ קומט צוריק אין זיַדע, אין טאַטע, אין זון, אַ מוֹל אין היפּוכדיקע צורות, נאָר מיט דעם זעלבן שוֹרֶשׁ. גאַנצע דורות קרייזן אַרום

די זעלבע בלדער פון בלבול און חקירה: זהות, שיכות, אמונה און ספק, גוף און נפש. דער נייער וולט־דעת רופט דאס "בין־דוריתע טראומה", "קולקטיבישער זכרון", "ארפיטיפים"; און לשון הסוד רדט ועגן גלגול, עבור, און תקון פון נצוצות ואס זיינען נוף גיט פארענדיקט.

דו און דוה שטעלט זיך אויף א נוכמאליגער פלא: פארוואס דוקא אין די לעצטע דורות, אין עקבתא דמשיחא, זיינען די סודות פון גלגולים מער נתגלה גווארן? אין די צייטן פון רמב"ן זיינען דאס נור גווען קלולדיקע רמזות; אין זמר זיינען זיי דא אין קורצע בריקים; אין בהיר אין סתומימע משלים. נור שפעטער, אין די כתבים פון אריז"ל און זיין תלמידים, ווערן די דרכי הנשמות אויסגעפירט אין לאנגע פרטים, און אין חסידות ווערן זיי אריינגעצויגן אין פנימיות העבודה פון אלע איינצלנע. און אין אונזער דור, אפילו בי זאס זיינען ווייט פון פנימיות התורה, איז דא א ספונטיטע הרגשה אז "כבר הייתי כאן", א פנימיתע תחושה אז די ליבנס זיינען א חלק פון א לאנגן מסע.

אם ענינים אזעלכע זיינען מהותיים אין דעם בנין פון די נפש, פארוואס זיינען זיי אזוי לאנג גווען פארבארגן? און אם ס'איז גווען ראוי אז זיי זאלן זיין פארהולען, פארוואס דוקא היינט קלאפן זיי אזוי שטארק אויף דעם מודעות פון מנש?

צו באקרייכן דעם תשובה דארף מ'פארויסשטעלן דעם עקר ואס חסידות בטונט מאל נאך א מאל: ירידת הנשמה איז גיט קיין נפילה ואס קומט צוליב א חטא, נאך א רצון פון דעם מאציל אין אנהייב. תנאי (דורט) לערנט אז פונת הבריאה איז "דירה לו יתברך בתחתונים" – א דירה לו יתברך אין די וולט־התחתונים. די נשמה, ווי זי איז אויבן, אפילו אין דעם גרויסן תענוג פון גן עדן, איז נוף אלע מאל גיט אין תכלית הפונה, וואלדו דורט איז זי א גאסט אויף דעם טיש פון מלך, און נוף גיט דער ואס בונט זיין אייגענע הויז. די ירידה אין א גוף איז אז מ'גיט די אבנים און טיט אין הענט פון די נשמה, שטיקלעך פון דעם גרופען וולט, כדי אז זי זאל פון דעם מאכן א דירה צו אינסוף דורך תורה און מצות.

און אין תורת חיים אויף פרשת וירא ווערט נוף מער מבאר אז די ירידה איז אין צוויי ענינים. תחלה, די נשמה לאזט אפ איר גלוי אויבן און גייט אריין אין א עבור אין בויד פון מוטער, און נאכדעם אין לידה און קינדשאפט, אין א שכה פון איר ערשטן מצב. און צווייטנס, אפילו אין ליבנס אליין גייט די נשמה דורך א רבוי קליינע ירידות און עליות – פון תם צו נסיון און תשובה, פון ברור צו בלבול און צו א נוף טיפער ברור. און אלע דאס איז אריינגעשלאסן אין "ירידת הנשמה לצורך עליה": ידע הסתר ואס די נשמה לייזט ווערט אליין א ארט פון א נוף הקטער גלוי וען מארבעט עס דורך אין עבודה.

אבער דוקא דאס מאכט אונזער שאלה נוף שארפער. אם ידע הסתר, ידע מאבק, קען זיך פארוואנדלען אין א עליה, פארוואס דארף די נשמה אפשטעלן איר מהלך דורך טוט און נאכדעם אנהייבן גי דורך אן אנדר עבור און אן אנדר לידה? פארוואס איז גיט גענוג א איין דורכגייענדיקער מהלך פון ירידה און עליה אין איינע ביוגרפיה אליין, צו אלע די ירידה בתחתונים ואס איז צוטיילט צו דער פרטיטער נשמה?

מ'מוז זאגן, אז אין דער שְׁלִיחוּת פון די נִשְׁמָה איז דאָ עפעס נאָס איז גרעסער פון דעם כַּח הַהִכָּלָה פון א צורה פון איינע שְׁנִים, איין גוף, איין מִשְׁפָּחָה, איין קולטור און איינע הִרְכָּבָה פון פִּנְימִיתֵע כחות. ס'איז דאָ אין איר חֵלֶק אין דִּירָה דִּימַעַנְסִיוֹנִים נאָס מ'קען נִיט אָנקומען צו זיי נאָר נאָר זיי שטייט אַ מול ווי אַ מאַן אין גִּלוּת, און אַנְדֶּרֶע נור נאָר זיי שטייט ווי אַ פֶּרוּי אין אַן אַנְדֶּר צײַט; ס'איז דאָ נאָס זיי קומט צו נור אין עֶשֶׂר, און אַנְדֶּרֶע נור אין עֶנִי; ס'איז דאָ נור נאָר זיי איז אַ פֶּשוּטֶער ייד, און אַנְדֶּרֶע נור נאָר זיי איז אַ לְמַדָּן; ס'איז דאָ אין דורות נאָס אין זיי איז אַלְקוּת מער מוֹרְגֶשׁ, און אַנְדֶּרֶע דוֹקָא אין אַ דוֹר פון הֶסְתֵּר און הַסְּתָת הַדַּעַת. און זיין רַחֲמִים און זיין דִּקְדוּק פון דער בּוֹרָא זיינען אַזוי, אז ער פֿאַדערט נִיט פון איינע סופֿיטֶע לִיכְנֵס אַז זיי זאלן אַרײַנגעמען אין זיך אַלע מעגלעכע מַעֲבָרוֹת; נאָר ער פֿלעכט אַרויס דעם מִסָּע פון אַ יִדְעֵר נִשְׁמָה איבער אַ רבוי לְבוּשִׁים, כִּדִּי אַז קיין איינער נצוץ נאָס געהערט צו איר זאל נִיט בלייבן אַן אַ כָּלִי.

אַבער דאָס איז שוין צו רַדן נאָך וועגן תּקוּנִים און נצוּצוֹת, נאָס וועלן זיך מִבָּאָר ווערן אין זייער אָרט. איידער מ'קען פֿאַרשטיין ווי אַ איינע נִשְׁמָה קען דורך גייען אַ רבוי לְבוּשִׁים, דאָרף מ'באַקלערן תּחִלָּה: נאָס הייסט "נִשְׁמָה" אין לְשׁוֹן הַתּוֹרָה און חֲסִידוֹת? נאָס איז דער "זֶה הוּא" אין בְּהִיר, נאָס בלייבט אין זיין עֲמָדוֹ אויף אַלע אַנְדֶּרֶע לִידֶער? אין וועלכן זין איז "נִשְׁמָתָא אַזְלָא וְנִשְׁמָתָא אַתָּא" געזאָגט אויף איינע מַצִּיאוֹת, נאָר מ'זעט אַזוי פֿיל שְׁנוֹי אין דעם תּוֹכֵן פון מִנְשׁ, אין זיין זְכָרוֹנוֹת און אין זיין מַצָּב?

און נאָך: ווי קען זיין אַז עפעס נאָס זיין מֵהוּת איז "חֵלֶק אַלּוּקָא מִמַּעַל" זאל מ'זאָגן נאָר אַז ער ווערט באַוועגט, ער גייט אַראָפּ, ער קומט צוריק?

צו די שְׁאֵלוֹת דאָרף מ'זעט זיך ווענדן, דורך אַז מ'וועט תּחִלָּה אויספֿאַלן דעם בְּנִינן פון נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, חַיָּה, יְחִידָה, און דעם סֵדֶר לויט נאָס זיי פֿאַרהאַלטן זיך צו גוף און צו וולט. דען נור נאָר זיין מַצִּיאוֹת פון די נֶפֶשׁ אַלִּיין וועט ווערן מִבָּאָר, קען זיך מִבָּאָר ווערן איר מעגלעכקייט און איר נְתִיבּוֹת פון איר חֲזוֹן הַמַּתְחַנֵּנֶת.

ב

הַנֶּחֱ, נאָך אַלץ נאָס מ'האַט דערפֿאַר גערעדט עינִיגער, אַז מ'דאַרף מִבָּאָר זיין נאָס איז דער "זֶה הוּא" פון די נִשְׁמָה, דאָרף מ'תּחִלָּה מַקְדִּים זיין נאָס ס'איז מִבָּאָר אין סִפְרֵי הַקְּבָלָה וועגן די חֲמִשָּׁת הַשְּׁמוֹת נאָס זיין דו בײַ נֶפֶשׁ הָאָדָם.

דִּהְנָה, אין זֶהר (חֵלֶק ג' כט, ב; קיג, א) איז מִבָּאָר אַז ס'איז אין מִנְשׁ נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, און מאַן-מאַל לייגט צו דער זֶהר אויף חַיָּה און יְחִידָה, "נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, חַיָּה, יְחִידָה – חֲמִשָּׁ דְרָגִין אַנוֹן אַתְקֶשְׁרוּ דאָ בְּדא". און אין אַנהייב שְׁעַר הַנִּשְׁמִיּוֹת פון קהֵלֶת הָאָרִיז"ל (עץ חַיִּים, שְׁעַר הַנִּשְׁמִיּוֹת; און שְׁעַר הַגִּלְגּוּלִים, הַקְּדָמוֹת א-ב) איז מִבָּאָר אַז די חֲמִשָּׁת הַשְּׁמוֹת האַלן זיין נֶשֶׁט נור פֿיזִישֶׁע כּוּנִיִּים, נור זיי זיין עֲמֻסְדִּיקֶע מִדְּרָגוֹת אין די הוּיַת הַנִּשְׁמָה, אַז אַלע איינע פון זיי האָט אַ שְׂרֵשׁ בְּפִנִּי עֲצָמָה, אַ וולט בְּפִנִּי עֲצָמוֹ, און דִּינִי יְרִידָה און הַתְקַשְּׁרוֹת אין גוף בְּפִנִּי עֲצָמָם.

און בכללות, האבן די ראשונים, דער רמ"ק אין פרד"ס (שער הנשמות), שוין מקדים געווייזן צו מבאר זיין אז די נפש איז די בחינת חיות ואס איז טקע מלוכשת אין פועל אין גוף, רוח – די מדרגה פון הרגש און תנועת המדות, נשמה – דער שכל און די השגה אין אלקות, חיה – א חיות מסובכת און מקיפה ואס מיקען איר נשט תופס זיין אין השגה, יחידה – עצם ההתקשרות ואס הערט נשט אף קיינמאל. אמנם אלץ דעס איז נוה אין א לשון כללית, און מידארף גוט פארשטיין ואס איז דער גדר פון אלע איינע מדרגה, און ואס איז דער סדר פון זייער השתלשלות און התקשרות איינע אין אנדערע, ווייל אין דעם הענגט שפעטער אף די עפשרות פון פירוד המדרגות, אז א חלק בלייבט אויף למעלה און א חלק גייט אראפ למטה, און אויף דעם יסוד וועט זיך מבאר ווערן ענן הגלגול.

און הנה אין לשון שער הגלגולים (הקדמה א) דערטאן דער אריז"ל: "יש צו נפש האדם חמש בחינות, און זיי הייסן חמשה שמות: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה." און גלייך הערט ער אן צו מדגיש זיין: "דע אז דער עצם איז די נשמה, און די אנדערע זיין איר לבושים," נור אז אויף אין דעם "עצם" אליין איז דו א פנימיער סדר – פנימיערער און מקיפישער. און דורך דעם קומען מיר נענטער צו ואס ס'איז מבאר אין תנאי (פרק ב) אז די נשמה איז "חלק אלוקא ממעל ממש": זי איז נשט קיין באזונדערע בריאה, נור א המשכה פון אלקות אליין, נור אז די חלקיות און די דרגות ווערן געשאפן מצד השתלשלות פון די פלים און די עולמות, נשט מצד דעם אור אליין. נמצא, אז די חמש בחינות זיין נשט חמש נשמות, נור חמשה אופנים ואס דורך זיי "חלק אלוקא ממעל ממש" לייבט זיך אריין און פארנעמט זיך צו די עולמות.

נפש, לפי זה, איז די בחינת חיות ואס איז אמיצט קשורה מער צו גוף. אין לשון הזהר – "נפש דאיתא מסטרא דמלכות", אז איר שרש איז אין עולם העשיה, און זי לייבט זיך אריין אין דמים, אין תנועות, אין חשים, אין די גלוגע חיי הגוף. איר ענן איז נשט השגה, און זי איז אויף נשט דער עקר פון הרגש האלקות, נור עצם דעם אז דער גוף לעבט, שטייט, טוט, און קען זיין א כלי צו א מעשה מצוה – דאס איז ענן הנפש. און דערפאר הייסט זי אין לשון רבים "נפש החיה" – אלע חיי, אפילו א בהמה און חיה, האט א בחינת נפש, א צימצימירטע אלקיתע חיות ואס שטעלט אים אף.

רוח איז שוין א אנדערע מדרגה – "רוח דאיתא מסטרא דזעיר אנפין". זי איז די חיות פון די מדות, די אהבה און די יראה, רחמים, התפאר, נצח, הוד און יסוד ואס זיין אין הארץ פון מנש. וען א מנש ווערט מתעורר צו אהבת ה' אדער צו יראה, וען זיין מדות טון זיך טושן און מתעדינען – דאס איז תנועת הרוח. אויף וען זיין מדות ווערן מתעורר צו גשמיע זאכן, איז דאס מצד אז דער רוח איז נוה נשט נתברר, ווייל איר טבע איז צו זיין תנועה, הרגש, התפשטות – און די שאלה איז צו ועלכן זייט זי וועט זיך נייגן.

נשמה – "נשמתא דאיתא מסטרא דבינה" – איז שוין די מדרגה פון שכל און השגה אין אלקות. דאס אז א מנש קען פארשטיין א אלקישן ענן, זיך מתבונן זיין אין גדולת אינסוף ברוך הוא, און פילן א פנימין תענוג אין דער השגה – דאס ארבעט אין אים די בחינת נשמה. און ווייל איר ענן איז הבנה, איז נשט קיין הכרח אז זי זאל זיך מלוכשת זיין אין יעדן מנש

אין פועל – ס'איז אזעלכע נאס אלע טעג פון זייער לעבן בלייבן זיי נור אין בחינת נפש און רוח, און זיין נשמה שורה אויף אים נור אין א מקיף, אויף למעלה פון פנימין גלוי, דערווייל וי חכמה און בינה עליונות שכינען אין מוחין, נור זיי גילוינען זיך נשט אין דעם גרובען כלי.

חיה – "חיה דאיתא מחכמה עלאה" – איז נשט מער שכל נאס מיפארשטייט און מיתופס, נור א נעלמע אלקיתע חיות, א התפעלות נאס איז אויף למעלה פון א מסדרע השגה. וי א מומנט פון דבקות אן ווערטער, א זוהר פון אלקות נאס לייכט אויף מנש פון למעלה, אז ער קען עס נשט מבאר זיין צו זיך אליין, נור ער לעבט דערמיט. דאס איז א מסובכתע, מקיפישע חיות, נאס גייט נשט אריין אין זיין פלים, נור וי שכינעט אויף אים. דערפאר, אין אלגעמיין, פילט מען זי נשט, נור אין בונדערע מומנטן פון עלית הנפש, ביי תפלה אין טיף, אדער ביי א ממשער מסירות נפש.

יחידה – דאס איז עצם הנשמה, וי זי איז מיוחדת מיט א גאנצן יחוד מיט דעם מאציל יתברך. א בחינה נאס אין איר איז נשט קיין התחלקות פון כחות, נשט שכל און נשט מדה און נשט פרטישע חיות, נור עצם דעם זיין פון "איה בין קשור צו אים יתברך", נאס הערט נשט אף קיינמאל. דאס איז די נקודה נאס אויף איר הייסט עס "גם כי אלה בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" – דער "אתה עמדי" פון יחידה. מצד די בחינה, אלע ענינים פון יחידה, עליה, הסתלקות און גלגול שיה נור אין בחינת לבושים און גלויים; דער עצם זעלבסט רוקט זיך נשט פון זיין ארט.

און לפי דעם וועט מען אויך פארשטיין ענין התקשרות פון די מדרגות איינע אין אנדערע. ווייל די נפש איז נשט פאר זיך אליין, רוח פאר זיך אליין וכו', נור אלע בחינה נכללת אין איר חברתה. נפש דנפש, נפש דרוח, נשמה דרוח, און אזוי ווייטער. נמצא אז די נפש נאס איז מלוכשת אין גוף טראגט אין זיך, אין העלם, אלע מדרגות: ס'איז אין איר א ניצוץ פון רוח, פון נשמה, פון חיה און פון יחידה. נור אז מאן-מאל גילוינען זיך נור בונדערע חלקים, און דער אנדערער בלייבט אויף למעלה, וי א מקיף נאס לייכט, אדער אפילו וי ער שכינעט אין זיין שרש אין עולם העליון אן אראפגיין אין פועל.

און דאס איז נאס דער אריז"ל זאגט אין שער הגלגולים (הקדמה ב): "נשט אלע חמשה בחינות גיין אריין אין גוף צוזאמען במאל אין אנהייב, נור תחלה קומט אריין בחינת הנפש אליין, און נען זי וועט זיך מידכף און מתקנה זיין, וועט דער מנש זוכה זיין צו רוח, און אזוי ווייטער." און אפילו אז מיר רעדן נוד נשט וועגן ענין חזרה און גלגול, איז דער סדר אליין שוין א לקח: די נשמה איז נשט א "גוש" איינער נאס גייט אראפ אדער ארויף אין זיין גאנצן, נור א מדרגער סיסטעם, נאס אירע חלקים גיין אריין אין גוף אין א הדרגה, לפי דעם זכוה און לפי דעם חכנה. ס'איז אזעלכע פון זיי נאס קענען גאר נשט אראפגיין; אזעלכע נאס זיין דער זאך צו זיין מלוכש נור אין א מקיף-אופן; און אזעלכע נאס זיין דער עקר לבוש און כלי צו חיי הגוף.

און דורך דעם וועט מען נאך טיפער פארשטיין דעם לשון אין תנ"א "חלק אלוֹקא ממעל ממש". ווייל לְכאֹרָה, וְעַן זי איז אַ חלק אלוֹקא, וי קען מען זאגן אז זי צעטיילט זיך אין חמשה שמות, און אפילו אז זי זאל זיין נור נפש און רוח און נשמה, אדער רוח און חיה און חידה אין גלוי? נור אז דער פירוד איז נשט אין עצם האלקות, נור אין פלים און אין אופני ההתלבשות. וי אור השמש נאס איז איינער, נור ער גייט דורך אנדערע פענצטער, אנדערע צבע־זכוכיות, און אזוי זעט אויס וי חמשה אנדערע אורות, כאטש דער מאור איז איינער. חידה איז דער אור וי ער איז נאענט צום מאור; חיה – וי ער מקיףט די פענצטער; נשמה – וי ער לייכט אין שכל; רוח – וי ער ווערט תופס אין מדות; נפש – וי ער מחיה גוף פון הבית.

און פון יעצט אן קענען מיר שוין פרעגן די שאלה נאך מער בדיוק: וְעַן מִזְאָגֵט "די נשמה גייט אראפ אין גוף" – נעלכע מדרגה רופט מען אן מיטן נאמען "נשמה" אין לשון בני אדם? א סך מאל הייסט "נשמה" די פללות פון חמש, ווייל עקר מעלה פון מנש איז מצד דער השגה. נור לפי פנימיות – מאן־מאל מיינט די חידה נור חידת הנפש, און דער רוח איז נוף אין זיין שרש; מאן־מאל גייען אראפ נפש און רוח, און די נשמה בלייבט אויף למעלה, לייכט נור; מאן־מאל לייבט זיך אריין אויף בחינת נשמה, נור חיה און חידה גילויען זיך נשט אין התלבשות, נור זיין מקיפים און מעוררים פון למעלה.

פון דא וועט מען אויף, בדרך ממילא, פארשטיין די עפשרות אז ס'זאל זיין אנדערע תנועה אין יעדע פון די מדרגות: ס'איז זאכן נאס קענען זיך אויבערטרעגן פון איין לבוש צו אנדערן, און ס'איז זאכן נאס בלייבן דבוק אין זיין שרש און "גיין" גאר נשט. נור כדי נשט צו מקדים זיין דעם שפעטערדיקן, וועלן מיר דאס יעצט נשט מבאר זיין אין לשון גלגול און חזרה, נור מיר וועלן צוזאמענעמען: די הכרה אז נפש, רוח, נשמה, חיה און חידה זיין נשט איין פשוטער גשמיער דבר, נור א רב־שכבתישע מערכת, איז דער תנאי צו יעדן מדיקער רד וועגן נאס בלייבט אויף למעלה און נאס גייט אריין למטה, נאס קען טושן גוף און נאס בלייבט קבוע.

און לפי אלץ דעם וועט מען אויף פארשטיין, פארוואס ביי א טייל בני אדם איז מורגש בעקר בחינת הנפש – פשוטע חיים, עבודה אין מעשה, אן א סך פנימין הרגש און אן א טיפע השגה; און ס'איז אזעלכע נאס ביי זיי איז מורגש בעקר בחינת הרוח – א הארץ הייס, א גרויסע התפעלות, אפילו אז דער הבנה איז נוף צימצימירט; און ס'איז אזעלכע נאס דער אלקישער שכל שטייערט ביי זיי, און מאן־מאל אויף א הארצא פון חיה, ביז צו א דבקות נאס איז אויף למעלה פון טעם און דעת. דאס איז נשט קיין מחלקת "ווער איז זיין נשמה", נור נעלכע פון די חמש בחינות האט זיך ביי אים גילויט אין פועל. און די חידה, ביי אלע, איז גלייך – עצם ההתקשרות, נור אז זי איז נסתרת.

און ווייל אז יעצט איז, וי ווייט מקען, מבאר געווארן א פנימיער ציור פון חמשת השמות און זייער שיכות צו גוף און צו עולמות – וועלן מיר קענען שפעטער פארשטיין, וי אלץ דעם פארבינדט זיך מיטן שרש הכללי פון אלע נשמות, אדם הראשון, און וי עצם דעם אז זיי זיין צעטיילט אין חמש מדרגות, און אין א סך ניצוצות אין יעדע מדרגה, איז דער פתח צו דעם גרויסן סדר פון חזרדיקע חידות, פאר און אסוף, נאס מירופט אן מיטן נאמען גלגול.

אדם הראשון און די שכינה פון נשמות

והנה, אלץ ואס מ'האט ביו אצט נתבאר געווען אין ענין די חמש בחינות אין נפש און זייער ירידה בהדרגה, איז עדין נשט מער וי א פרטיאער ציור – ואס איז דער מנש, וען ער שטייט שון בי אונדז, א נשמה אין א פרטיאערן גוף. אכל באמת, דער שרש פון גאנצן ענין הייבט זיך נשט אן בי דעם אינציל-פרט, נור בי דעם כלליאערן אדם – אדם הראשון.

דהנה, עס איז מבאר אין זהר (ח"א נ"ב, א; ק"ט, א) אז אדם הראשון איז "כל הנשמות", אז אלע נשמות ואס זאלן שפעטער זיין – עד סוף כל הדורות – זיין געווען כלולות אין אים. און נשט נאר אין א סתם כלליות, וי מ'זאגט אז אלע זיין "יוצאי חלציו" בגשמיות, נור לפי פנימיות איז ער אליין געווען א מהות פון א רוחניאערן "גוף אחד", אין ואס זיין מאיר כללות נפש, רוח און נשמה פון גאנצן כללי-ישראל, צעטיילט אין אים אויף פרטיאע אברים און גידים. און דאס איז ואס ס'איז נתבאר אין כתבי האר"ל ("שער הגלגולים" הקדמה ג-ה; "עץ חיים" שער כללות אדם), אז יעדע פרטיאע נשמה איז א ניצוץ פון איינער פון זיין רמ"ח אברים און שס"ה גידים.

וצריך צו פארשטיין: ואס הייסט דער ענין, אז אלע נשמות זיין געווען כלולות אין איין אדם? און פארוואס האט דער הקדוש-ברוך-הוא מתסדר געווען אזו, און נשט פשוט צו שאפן יעדע נשמה פאר זיך אליין, וי ער האט דווקא באשאפן א סך מלאכים, ואס יעדע שטייט פאר זיך אליין?

אכל הענין איז, אז באמת "אדם" הראשון איז נשט נאר א נאמען אויף א פרטיאערן ברוי, נור א נאמען אויף די צורת-הכללות – די צורת "אדמה לעליון". דען "בצלם אלקים ברא אותו", און דער צלם האלקי איז א סדר פון עולמות, ספירות, אורות און כלים, ארדענט וי א גוף אחד: ראש, גוף, הנד, פיס, הארץ, מוח, כבד און אזו ווייטער. און וי ס'איז אין עולם האלקי, אז דער עליוער אור לבשט זיך אריין אין כלים, און די כלים דינען וי אברים, אז יעדן אבר האט א באזונדערע תפקיד און א באזונדערע מדה – אזו אויך אין אדם הרוחני, ואס איז דער ציור פון אלע עולמות אין א אופן פון "נפש חיה" – אז יעדע פרטיאע נשמה איז א באזונדערער כח, א באזונדערער אבר, א באזונדערע תנועה פון אלקיתער חיות.

און לפי דעם וועט מען פארשטיין, פארוואס ס'האט מוכרח געווען אז אלע נשמות זאלן אין אנהייב זיין אין איין אדם: וואל דער אלקישער כוונה איז נשט נאר צו מתקן זען אדער יענעם פרטיאערן נפש, נור א שליימעסדיקער תיקון פון די צורת-האדם הכולל, אז אלע זיין אברים און אלע זיין גידים זאלן זיין מתקן אין איינע הארמוניא. און אז לאנג וי די צורת-הכלל איז נשט נתגלה אין פועל, קען מען נשט ריכטיק פארשטיין ואס איז דער ארט פון פרט, און ואס איז זיין אמתער שליחות.

דערפאר האט דער הקדוש-ברוך-הוא פארערשט ארויסגעשטעלט די צורת-הכלל – אדם הראשון, אין ואס זיין נקבע געווארן אלע ארטער, אלע שרשים, אלע נטיות. און ערשט שפעטער זיין די ניצוצות נמשך געווארן, יעדע אין א פרטיאערן גוף, צו פארענדיקן זיין טייל אין תיקון פון דעם כלליאערן גוף.

נאר אז דא איז אריינגעקומען די שבירה. דען הנה ס'איז מבאר אין "שער הגלגולים" (דארטן), אז בזמן ואס אדם הראשון האט געזינדיקט, איז דאס נשט געווען סתם א חטא פון א פרט ואס איז נכשל געווארן, נור א חטא-הכלל, אין ואס זיין זיך מטטמא און נשבר געווארן אלע ניצוצות פון דעם כלליאערן נפש, רוח און נשמה. זיין רמ"ח אברים און שס"ה גידים הרוחניים – היינו, די שרשים פון אלע כחות פון אלע נשמות – זיין אריינגעפאלן אין קליפות, זיך צוזאמענגעמישט אין טוב און רע, און ארויסגעפאלן פון זיין ערשטע מדרגה. און דאס איז ואס דער אריז"ל זאגט, אז "כל הנשמות היו אז כלולות בו, וכשחטא, נפלו הניצוצות ההם ונתערבו בקליפות; ולכן כל הנשמות שצריכות לבוא לעולם, באות לתקן אותו החטא".

אם אזו, איז גלגול נשט מער וי א דירעקטער המשך פון יענעם ערשטן מעשה. ס'איז דא נשט סתם א סדר פון באזונדערע "חשבונות", אז יעדע באזונדערער נפש זאל באקומען א עונש אויף זיין פרטיאערן חטא אליין, נור ס'איז דא א גוף אחד ואס איז אריינגעפאלן, און זיין אברים זיין מפורד. יעדע ירידה פון א נשמה אין די וועלט איז א אבר פון דעם כלליאערן גוף, ואס משיקט אים אראפ צו זיין ארט כדי זיך צו היילן און צוריקצוברענגען צו זיך אליין זיין ערשטע צורה. דער פרטיאער חטא פון יעדן מנש איז נשט מער וי א פרטיאער גילוי פון יענער כלליאער נטיה, ואס ס'איז דאמאלט נקבע געווארן אין יענעם אבר בשעת נפילה פון אדם הראשון; און דער פרטיאער תיקון איז נשט מער וי די טהרה פון יענעם אבר פון די זוהמא, ואס האט זיך דאמאלט אנגעהענגט צו אים.

און דאס איז אויך ואס ס'איז מבאר אין "עץ חיים" (שער כללות אדם), אז דער סדר פון ניצוצות אין נפש, רוח און נשמה פון אדם הראשון איז וי די צאל רמ"ח און שס"ה, און יעדע פון זיי צעטיילט זיך ווייטער אויף רבבות ניצוצות, עד בלי מספר. קומט ארויס, אז יעדע נשמה, ואס מ'רופט זי אן מיט א איינעם נאמען – פלגי בן פלגי – איז נשט מער וי א באזונדערער צירוף פון א סך ניצוצות, ואס זיין אלע שיקה צו א באזונדערן אבר פון די אברים פון אדם הראשון. און ווייל אז יעדע אזא אבר צעטיילט זיך ווייטער אויף א סך ניצוצות, איז דער תיקון פון א איינער אבר נשט פארענדיקט אין איין דור, נור ער ווערט דורכגעפירט איבער א סך דורות, אין א סך לעבנס, אין א סך גופים; און איינע לעבנס-צייט איז נשט גענוג פאר יעדן ניצוץ אין יענעם אבר.

און פון דעם וועט מען נאך טיפער פארשטיין, פארוואס מ'קען נשט זען אין גלגול סתם א "מכנישער" חזרה פון דער זעלבער נפש, וי עס וואלט געווען דער זעלבער מנש מיט די זעלבע פלים. דען באמת, אפדוש דער שרש איז איין – יענער באזונדערער אבר פון אדם הראשון – איז דווקא אין יענעם זעלבן אבר א ריבוי פרטים און א ריבוי גוונים, און וי ס'איז מבאר

אין "שער הגלגולים", אז יעדע ניצוץ האט א באזונדערן תיקון, אנדערש וי פיי זיין חבד; און ס'איז דו אזא ניצוץ נאס גילגולט זיך א סך מאל, עד ער פארענדיקט זיין פֿרטיאָערן טייל. קומט ארויס, אז אין יעדן גלגול ווערט נוכח פֿיזיק א נייער פֿרט פון יענעם אָבד; און צוזאמען, איבער טויזנטער יאָרן, ווערט יענער אָבד גאנצקייטיק געהיילט.

און לפי דעם וועט מען אויך פֿארשטיין נאס ס'איז נתבאר אין "לקוטי תורה" (נצבים) אויף פֿסוק "אתם נצבים היום כלכם", נאס רעדט וועגן ישראל וי זיי שטיין פֿארן אייבערשטן וי א גוף אחד: "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל" – דאס זיין די פֿללות־מדרגות פון נשמות, פון "ראשים" – פֿלליאָע נשמות – עד צו פֿשוטי־העם. און דאָרטן ווערט מבאר, אז וי אין א גוף לויפט איינע חיות פון מוח אראפ דורך אלע אָבד, עד צו פֿיס, אזו אויך אין נשמות ישראל – ס'איז דא א פֿלליאָע נשמה נאס לייכט אין אלע, און יעדע נשמה נעמט אריין פון איר לפי זיין אָרט. זע, אז נשמות־ישראל – וי זיי שטיין "נצבים כלכם" – זיין פֿשטות די צורת אָדס הראשון המתקנה, נאָר אז זיי זיין נאָך אויפֿן וועג, אין א תהליך פון "נצבים" פֿארן אייבערשטן אין יעדן דור, פֿדי צו מתקן נאָך א טייל פון דעם פֿלליאָערן גוף.

אם אזו, ווען א נשמה קומט אריין אין די וועלט, איז דאס נשט נאָר א פֿרטיאָער "איד" נאס פֿחרט מעשים און שטייט אין דין פֿאר זיך אליין, נור זי איז די שליחות פון א באזונדערן אָבד פון "אתם נצבים כלכם" צו זיך אנטפלעקן אין א באזונדערן גוף. און יעדעס מאל נאס די זעלבע נשמה קערט זיך צוריק אין א גלגול, איז דאס נשט מער וי א המשה פון די ארבעט פון יענעם אָבד, אין יענע זעלבע שרשים, נאָר אז אין יענעם גלגול ווערט נוכח א אנדערער זייט פון אים, א נייע מציאות אין אים, נאס איז פֿריער נאָך נשט נתבאר געוואָרן.

און לפי דעם איז מבאר אויך דער גרויסער חידוש פון תורת האריז"ל, אז גלגולים זיין נשט סתם א סדר פון ענישה אליין, נור עקר זיין א סדר פון רפואה. דען אז ס'וואלט געווען נאָר א ענין פון פֿרטיאָער עניש, וואלט לכאורה גענוג געווען מיט עולם־האמת – גנעדן און גיהנם – צו דין און צו זכוה פון נשמות. נאָר ווייל יעדע נשמה איז שייכת צו א באזונדערן אָבד אין פֿלליאָערן גוף, און דער נויטיקער תיקון איז נשט נאָר א זכוה־עצמי, נור אז דער אָבד זאל צוריקקומען צו זיין אָרט אין גוף – קען דאס נשט פֿאסירן אנדערש, נאָר דורך א נייע ירידה אין עולם־המעשה, נאס דאָרטן קערט זיך דער אָבד – היינו, דער ניצוץ – צוריק צו זיין אָרט אין פֿועל, אין א גוף, אין א מציאות פון צייט און אָרט, און דאָרטן מתקן ער זיין פֿארהעלטעניש צו די אנדערע אָבד – בין אָדס למקום און בין אָדס לחבירו.

קומט ארויס, אז יעדע גלגול איז א תנועה פון דעם פֿלליאָערן גוף פון אָדס הראשון – א מאל ווערט דערוועקט דער אָבד, א מאל אן אנדערער; א מאל פיי זיין שרש אין מוח, און א מאל פיי זיין שרש אין פֿיס; א מאל קומט אראפ א ניצוץ נאס איז שוין מער מתקן און העלפט אנדערע, און א מאל א ניצוץ נאס איז אליין שבויר און דארף הילף. און אלץ גייט צו אריין אין די צורת אָדס־שלימה, אין נאס "אתם נצבים כלכם" – אן שָבד און אן פֿויר.

און דאָ עפֿנט זיך דער וועג צו מִבְּאָר, לִפִּי דָעם סֶדֶר וְאֵס "שְׁעַר הַגִּלְגּוּלִים" ברענגט אַרײַן, וי פֿועל mamash ווערט דורכגעפֿירט די תְּנוּעָה פון די רפּוּאָה: וי די חֲלָקִי נֶפֶשׁ, רוּחַ און נִשְׁמָה קערן זיך צוריק און לִבָּשֵׁן זיך אין אַנדערע גופים, אונטער וועלכע תְּנָאִים, און אין וועלכן אופֿן ווערן פֿאַרענדיקט רמ"ח אַבְרָם און שם"ה גידיים פון אָדָם הָרָאשׁוֹן. דען ווייל אַז ס׳איז יעצט נִתְבָּאָר געוואָרן, אַז גִּלְגּוּל איז נֶשֶׁט אַ מעשֶׁה פון אַ איינזאַמען יָחיד, נֹר אַ תְּהִלָּה פון אַ גוף אַחַד וְאֵס ציעט זיך אַריבער איבער דורות, איז מִבְּאָר, אַז ס׳דאַרף דאָ זײַן אַ גענויער סֶדֶר, כְּעִין אַ הִלָּכָה, וי די נִיצוּצוֹת קערן זיך צוריק צו זײַן אָרט; און צו דָעם וועלן מיר קומען בִּיבִיאור פֿרטי דיני הַגִּלְגּוּל, בְּעֶזְרַת ה'.

ד

ד'. דיני הַגִּלְגּוּל בִּפְעַל

וְהִנֵּה, נֶאֱדָר אַלְעָס וְאֵס מִיר האָבן עלעדיג בְּעֶנְיֵן אָדָם הָרָאשׁוֹן און זײַנע נִיצוּצוֹת וְאֵס זײ פֿאַרשפּרייטן זיך און פֿאַראייניקן זיך דורך די דורות, דאַרף מען יעצט מִבְּאָר זײַן דָעם סֶדֶר־הַדִּין – כְּמֵאָמֶר – אין וועלכן עס ווערט אָנגעהאַלטן די תְּנוּעָה פון גִּלְגּוּל בִּפְעַל, לִפִּי וְאֵס עס איז נִתְגַּלָּה געוואָרן אין "שְׁעַר הַגִּלְגּוּלִים". דען ס׳איז נֶשֶׁט קײַן עֲנִין הַפֶּקֶר, חֶס וְשָׁלוֹם, אַז נִשְׁמוֹת זאָלן נִדְדִין אַרום אָן חֲשָׁבוֹן, נֹר ס׳איז דאָ דִּיקדִּיקע סִדְרִים, כְּעִין דיני נִפְשׁוֹת און רְכוּשׁ אין תּוֹרָה, ווער איז חַיֵּב צו קערן צוריק, אין וועלכער מִדְרָגָה פון נֶפֶשׁ־רוּחַ־נִשְׁמָה, און צו וועלכע מִצְוָה און תִּיקוּן.

דִּהְנֶה, אַ גרויסער יסוד שטעלט אָפּ דער אַרײַן־ל, אַז די ערשטע יְרִידָה אין די וועלט הָיָה איז אַלע מֵאָל נאָר די מִדְרָגָה פון נֶפֶשׁ אַלײַן. די נֶפֶשׁ – וְאֵס זי איז דער נידריגסטער חֶלֶק אין די פֿינף שְׁמוֹת פון נִשְׁמָה, וְאֵס פֿאַרבינדט זיך אין די פֿלִים פון גוף און מַחִיָּה אים – זי איז די וְאֵס גייט אַראָפּ אין ערשטן אין נִסְיוֹן. און איבער אַז דער מענטש זוכה, דורך דָעם אַז ער מַקְטִים מַעֲשֵׂי־מִצּוֹת און היט זיך פון אַסוּרִים, ביז אַז זײַן נֶפֶשׁ ווערט מִתְבָּרָרֶת און ווערט אַ "צַדִּיק" אין מִדְרָגַת נֶפֶשׁ, דאַן, ווען ער קערט צוריק אין אַ צווייטן גִּלְגּוּל, אָדער אַפֿילו אינעווייניק זײַנע אייגענע לעבן דורך אַ אופֿן פון עֲבוּר, קען אַראָפּגיין צו אים אויך די מִדְרָגָה פון רוּחַ. און אַזוי אויך, אויב ער זוכה צו מַתְקֵן זײַן רוּחַ, וועט ער שפּעטער זוכה זײַן צו אַ הַתְּגִלוֹת פון די מִדְרָגָה פון נִשְׁמָה.

אַבְל כִּלְזִמָּן אַז די נֶפֶשׁ איז נֶשֶׁט נִתְקַנָּה, וועט די רוּחַ נֶשֶׁט אַראָפּקומען אין גִּלְגּוּל, וויל זי האָט נֶשֶׁט אויף וְאֵס זיך צו לִבָּשֵׁן. קומט אויס אַז די ערשטע גִּלְגּוּלִים פון רוב בְּנֵי אָדָם באַשעפֿטיקן זיך עיקר מיט תִּיקוּן־הַנֶּפֶשׁ, און נאָר נאָך דָעם הייבט אָן תִּיקוּן־הָרוּחַ און־הַנִּשְׁמָה. און דאָס איז דוּגְמָה צו וְאֵס מִיר האָבן עלעדיג בְּעֶנְיֵן סֶדֶר יְרִידַת־הַמִּדְרָגוֹת – תְּחִלָּה כְּלִי־הַמַּעֲשֶׂה, נאָך דָעם די מִדּוֹת, און צום סוף די שְׁכָל און־הַשְׁגָּה – נאָר אַז יעצט קומט עס אַרויס כְּבִיכּוֹל אין אַ לשון פון "הִלָּכָה": אַז די רוּחַ גייט נֶשֶׁט אַראָפּ, נאָר אויב ס׳איז דאָ אַ נֶפֶשׁ וְאֵס איז מְתוּקָנָה אין אַ באַשטימטער מִדָּה.

און לפי דעם פארטייטשט דער אריז"ל, אז ס'איז דא א מציאות אז א נפש-אחת קען זיך מגלגל זיין א סך מאל אן אז די רוח זאל קומען מיט איר בכלל, וויל פון מחזור צו מחזור האט זי נאך נשט פארענדיקט איר ארבעט אין די מעשה-מצות ואס ליגן אויף איר. דען ס'איז דא א גרויסער כּלל: "לא ישוב הנפש למקומו עד אשר ישלים כל תרי"ג מצות" – היינו, די כּללות-החיוב פון זיין שרש, לפי זיין חלק אין כּלל תרי"ג-המצות. און דאס איז ואס א סך פון אונזערע רבתינו הקדמונים זאגן, אין ספר "הפרד"ס" פונעם רוקח און אין "ראשית חכמה" אין שער היראה, אז דער הקדוש-ברוך-הוא אין א שלימותדיקן דין ברענגט צוריק די נשמה אין וועלט, כּדי זי זאל האבן א מעגלעכקייט צו פארענדיקן ואס זי האט פארפעלט, און דאס איז נשט צוליב אכזריות, נאר פארקערט – גרויסע רחמים, אז דער מענטש זאל נשט ווערן געדון ווי א סוף-דין בלויז אויף איין מעשה אדער אויף איין דור.

נאר ס'דארף מען פארשטיין: וי פאסט עס צו זאגן א לשון פון "הלכה" אויף נפשות, און צי ס'איז דא דיני חיוב, שמיטה וכדומה? אכל דער ענין איז, אז מצד עצמות-המצות אליין – ואס זיי זיינען "חקים" בפנימיות, אלקיע גזרות ואס קניפן צוזאמען אבר מיט אבר אין כּלליאערן גוף – זענען נקבע געווארן דיקדיקע סדר-הנהגה. און ווי דער רמב"ם באשטייט אין הלכות תשובה פרק שלישי, אז יעדער איינס פון ישראל האט א חלק אין תורה און-מצות, און לפי דעם ווערט ער נדון, צי זיינע רוב זכיות אדער רוב חובות, און צי ער איז "מתחייב כּללה" אדער "זוכה לחיים". דארטן ווערט עס אויסגעדריקט אין א לשון פון דין, רוב און מעוט; און אין פנימיות פון די הלכה איז דאס, אז אויב עס פעלט נאך באדם א תיקון אין יענעם חלק ואס פאסט צו איינעם פון די אברים פון אדם הראשון – דאן דער חלק אליין "מתחייב" צוריקצוקומען, ביז ער ווערט פארענדיקט.

און דאס איז ואס דער אריז"ל זאגט, אז א איינציקער גלגול קען קומען בלויז צו פארבינדן א באשטימטע מצוה. ס'איז דא א נשמה ואס איר גאנצע חוכה איז צו מתקן מצות ציצית, אדער מצות תפילין, אדער צדקה, אדער שמירת-שבת, וכיוצא בזה. און אויב זי האט פארפעלט די מצוה אין איר ערשטן גלגול – אפילו אויב אין אלע אנדערע ענינים איז זי געווען א צדיק – איז זי חייבת צוריקצוקומען, כּדי דורכצוגיין דאס נסיון און זוכה זיין אין יענער מצוה אין שלימות. און דאס איז דומה צו דיני ממונות, אז אפילו אויב א מענטש איז א צדיק אין אלע זיינע וועגן, אויב עס בלייבט ביי אים א פרוטה גזולה – האלט דער דין זיך נשט אויף ביז ער גיט צוריק די פרוטה צו איר בעלים. אזוי אויך דא: דער ניצוץ ואס געהערט צום שרש פון יענער מצוה איז חייב דורכצוגיין א מעשה פון קיום, אין א גוף, אין א באשטימטן צייט און ארט; און נאר דאן ווערט זיין מנמה פארענדיקט.

פון דא נעמט זיך די גרויסע הבחנה ואס "שער הגלגולים" שטעלט אף צווישן צדיקים און רשעים. ביי א צדיק איז עיקר-תכלית-הגלגול צו צולייגן נאך אור און צו מביר זיין נאך חלקי נפש און רוח, אדער צו העלפן אנדערע אין זייער תיקון (און דאס שייך צום ענין-העבור ואס וועט זיך נאך מבאר ווערן ווייטער). דערפאר פאסירט אפט, אז א גאנצער צדיק ואס אין זיינע פריערדיקע לעבן האט ער שוין פארענדיקט רוב זיינע מצות, קערט זיך ווידער אמאל צוריק אין וועלט אין א

גלגול, אבער נשט כּדי זיך אפצוואשן פון חטא, נאָר כּדי זוכה זיין צו נאָך מעלות, אָדער אַרויסצוברענגען פון כּח אל הפועל גוטע נקודות וואס זענען נאָך נשט נתגלה געוואָרן. און אפילו אז ער איז כּביכול "נשט מחויב" אין דעם – איז דורך מצד עמק שְׁרש זיין נשמה, כל־זמן ס'איז נאָך דאָ אַ ניצוץ פון יענעם כּלליאָערן אָבר וואס איז נשט געקומען צו כּטוי אין מעשה, קען ער אליין נשט "מסתפק" זיין מיט זיין חלק, און כּאלו בעט ער נאָך אַ ירידה.

ניט ווי ביי אַ רשע, וואס זיין חסרון איז נשט נאָר אין מעלה, נאָר אין גוף־הדין. ווען אַ מענטש פאַרדרייט אַ גרויסן קלקול אין שְׁרש זיין נפש, אין אַ גרויסן צאל פון לאַתעשה־מצות, אָדער אין אַ שְׁרשית־עקומע מדה, דאן פאסירט אָפּט אז דער קומענדיקער גלגול קומט נשט גלייך, נאָר די נפש בלייבט אין אַ באשטימטער מדה פּרעגות אין עולם־הבא, און נאָר שפעטער קערט זי זיך צוריק אין אַ כּפולן גלגול: ביידע צו מתקן וואס זי האָט פאַרדרייט, און צו פאַרענדיקן וואס זי האָט נשט געמאָן. און ס'איז אפילו דאָ שווערע מדרגות, פאַר וועלכע די נפש גייט אַראָפּ אין אַ נידריגערן גלגול – אין אַ בחינת חי אָדער צומח – ווי די ראשונים ברענגען, וויל דער חסרון וואס זי האָט געשאפן איז געווען אַ כּפירה אין עצם מדרגת־האדם אין איר. אבער אויך דאָ אונטערשטרייכט דער אריז"ל, אז פּונת־הענישה איז רפואה – אז די דחיסה אין אַ נידריגערע מדרגה טוט ווי צו די נפש, אבער זי ברעכט אָפּ די שְׁקרדיקע "אני" און גיט איר אַ מעגלעכקייט זיך ווידער אויסצוגלייכן מיט זיין שְׁרש־האָבר.

און ס'איז נאָך דאָ אַ נוספת הלקה, זייער דקה: אַ מאָל איז די נפש אליין שוין פאַרענדיקט געוואָרן אין מעשה־מצות, נאָר זיין רוח – היינו, די מדרגה פון מדות – איז נאָך נשט מתוקנת, אָדער זי איז נאָך געוואָרן דורך קנאה, גסות־הרוח, תאווה וכדומה. אין אזא פאל קען פאסירן, אז די נפש בלייבט אין איר אָרט אין עולם־העליון, אין אַ באשטימטער מנוחה, און דער וואס קערט זיך צוריק אין גלגול איז עיקר די רוח, וואס לבשט זיך אויף אַן אנדער נפש וואס איז נאָך נשט פאַרענדיקט. קומט אויס, אז מצד מהות־החיוב איז דאָ נשט "איינער מענטש" וואס קערט זיך צוריק, נאָר אַ נייע צירוף פון נפש און רוח – וואס זיינען חִיבים איינער צום אנדערן אין אַ משתף־תיקון. און דאס עפנט שוין אַ טיר צו שווערע פּראַגעס וועגן זיהות־ה"אני", און וועגן רבוי שְׁתפים אין איין גוף, אויף וועלכע מיר וועלן שטיין לענגער ווייטער, אין די סוגיא פון עבור און נשמות־השתפות.

און אין דעם גייסט איז דאָ אויך אַ באַזונדערער דין אין "נשמה" – די מדרגה פון שְׁכל און־השגה – אז אַ מאָל גייט זי בכלל נשט אַראָפּ, נאָר נאָך דעם וואָס די נפש און רוח פון יענעם שְׁרש האָבן שוין דורכגעגאַנגען אַ סך גלגולים און זיינען נאָכדאָ געוואָרן. די נשמה, וויל זי איז אַ דק און מער מְפֹשֶׁט אַר, גייט נשט אַריין אין כּלי נאָר ווען ס'איז דאָ אין אים אַ פאסנדיקע זכּוד. און אויב אַ מענטש אין גאַנצן זיינע לעבן האָט קיינמאָל נשט דערגרייכט אַ מדרגה פון עבודת־השם דורך דעת און־השגה אין אַלקות, קען זיין אז מצד זיין שְׁרש איז די נשמה נאָך נשט אַראָפּגעקומען צו אים אין איר שלימות, און

ער איז עיקר פארנומען מיט תיקון־הנפש און־הרוח. און דאן, ווען ער קערט זיך צוריק אין אן אנדער גלגול, און די פלים זיינען מער צוגעגרייט, קען די נשמה זיך התגלות זיין, און זי וועט בעטן צו פארענדיקן איר חלק אין תר"ג־גמחות – עיקר אין די מחות ואם הענגען אף פון דעת, אמונה און פונה.

פון דא ווערט מתבאר דער עמק פון די ראשונים ואם ברענגען אריין דין־הגלגול אין א הקשר פון שחר און־עונש. אין ספר "הפרד"ס" און אין "ראשית חכמה" ווערט גלגול באהאנדלט ווי א זאך ואם רופט ארויס יראה – אז אויב א מענטש איז מתעצל אין תורה און־מחות, ווערט ער נשט פטור דארפן, נאר מען ברענגט אים צוריק און צוריק ביז עס ווערט געטאן רצון־קונו. לכאורה לייגט אזא גישה ארויס עיקר דעם צד־הדין, דעם פחד פון אן אין־סופיקען קרייז. אכל לפי ביאור־האר"ל, ווערט אנטפלעקט אז דאס זעלבסט איז די הנהגה אין וועלכער מגלה זיך זיין חסד: דער הקדוש־ברוך־הוא דאנט נשט דעם מענטש ווי א פאליציאנט ואם היט אויף אן חיצונישן געזעץ, נאר ווי א רופא ואם באגלייט אן קראנקן אבר אין א גוף ואם איז אים טייער. און ווי א מענטש איז גרייט דורכצוגיין א טיפול נאך אמאל און נאך אמאל כדי צו ראטעווען א וויכטיקן אבר, אזוי כביכול גיט די שכניה נשט אפ אויף קיינעם ניצוץ, ביז "אשר לא ידח ממנו נדח".

נאר אויב אזוי, שטעלן זיך אויף צוויי גרויסע קשיות, ואס ווערן נאך נאך שארפער דוקא ווען מינעמט אריין דיין סדר אין הארצן פשיטותדיק. די ערשטע – איז די קשיא פון דעם נראה־צדק: אויב א מענטש היינט געדענקט נשט זיין פריערדיקן חיוב און איז נשט מודע פון זיינע פריערדיקע גלגולים, וי קען מען אים דאן מחיב זיין אין מחות און תיקונים ואם זיינען דאמאלטס פארלאזט געווארן? און צי איז דאס נשט דומה – להבדיל – צו א דין ואס זאגט צו א מענטש: דו ביסט חייב צו באצאלן א חוב ואס דו האסט פארגעסן און דו געדענקסט אים בכלל נשט? אמת, לפי דין־תורה זענען דא מצבים פון "מודה במקצת" און "קים לי", נאר דא איז נשטא קיינע ידיעה בכלל; וי קען דאן דא פאלן א שם פון "דין" און "חיוב"?

און די צווייטע קשיא – נאך טיפער – שייך צום רבוי־הנפשות אין איין גוף. דען ווי מיר האבן עלעדיג, קען פאסירן אז די נפש איז פון א פלוגי־שרש, און די רוח פון אן אנדער שרש, און די נשמה – א דריטער. און נאך מער, דער אר"ל שטעלט אף, אז ס'איז מעגלעך אז אין א גוף־אחד זאל זיך צולייגן, אין מיטן לעבן, נאך א חלק־נשמה דורך עבור, כדי צו העלפן דעם תיקון ואס איז דא. אויב אזוי, ווען א מענטש טוט א מצוה אדער, חס ושלום, א עבירה, צו וועמען ווערט זי אנגעשריבן? צי צו אלע שתפים צוזאמען, אדער עיקר צו די נפש דורך וועלכער דער מעשה איז געטאן געווארן? און וי פאסט דאן צו דאן אים ווי איין מענטש, אין בחינת "דער גוף" ואס ווערט נדון, אויב אין פועל איז ער א פעלד פון א סך נשמות? און לדרך־הלקה – דער רמב"ם דארטן טיילט צווישן יענעם ואס רובו זכיות און יענעם ואס רובו עונות, נאר דא ווער איז דער "רוב" און ווער איז דער "מעוט"?

דיזע פראגעס זיינען נשט נאר פלפולים, נאר זיי שרייען ארויס פון הארצן אין אונזער דור, אין וועלכן יעדער איינער שפירט אין זיך א תערוכת פון פרעמדע רצונות, פארקערטע נטיות, זכרונות ואס זיינען כביכול נשט זיינע. און לפי פשיטות־העולם דערלעבט דער מענטש זיך אליין ווי איין "אני"; און דא קומט אריין תורת־הגלגול און דערציילט אים

וועגן חלופי נפשות, וועגן שתפים אין גוף, וועגן חורדיקע גלגולים – און אויב ס'איז נשטא א פנימי-ביאור אין מהות-
ה"אני" און אין שדה-הנשמות, קען אזא השגה ברענגען צו בלבול און פירוד, חס ושלום.

נאך דוקא דיזע פראגעס זיינען די נאס עפענען אונדז אף א שער צו א טיפערער דרגה אין הפנת-הגלגול – נשט ווי א
"חשבון-נפשות" פון אפגעטיילטע יחידים, נאך ווי א תנועה פון ניצוצות אינעווייניק איין שדה, אין וועלכן יעדער גוף איז
כעין א צומעט, א מקום-פגישא, פון א סך קוים פון אדם הראשון. און צו דעם דארף מען ערשט מבאר זיין, אין פרטיות, ווי
יעדער מצוה און מעשה פארבינדט זיך צו א באשטימטן אבר, און ווי יעדער אבר פולל אין זיך א רבוי ניצוצות. און דאן
וועלן זיך אויך מבאר ווערן דיני-השתפוט – עבור, יבום, נשמה חדשה און ישנה – ווי נאך א פרק אין ספר-הרפואה פון
כלליאערן גוף, און נשט ווי א סתירה צו די פשוטה זהות נאס דער מענטש שפירט אין זיך אליין.

ה

ועל פי דעם וועלן מיר קומען צו מבאר זיין נאך מער אין פרטיות דעם קשר נאס איז דא צווישן די ניצוצות, די גופים, און
די מלאכת-האלכימיה פון די מצות.

דעקנ, ווען מ'רדט וועגן "ניצוצות" און "איברים" און "תיקונים", דארף מען זיך היטן נשט צו פארשטיין די זאכן ווי א
מערכת מכנית בלבד – ווי כאילו יעדער מצוה איז כעין א טכנישער אקט נאס לייגט צו א "נקדה" אין א רוחנישן חשבון –
נאך מ'דארף פארשטיין אז יעדער מצוה איז א לעבעדיקער מעשה נאס טוישט mamash אף דעם מצב פון דעם אבר אין
כלליאערן גוף, און דורך דעם אויך אף דעם מצב פון דעם פרטישן מענטש.

און דאס איז נאס מ'רופט אין לשון-המקבלים "אלכימיה" פון די מצות – נשט אין דעם חולדיקן באדייט פון א לשון-זר, חס
ושלום, נאך ווי א לשון-משל צו א טיפן תהליך, אין וועלכן די גשמיאסדיקע און אפגעטיילטע מציאות ווערט נמסכת און
נזקקת ביז זי ווערט א כלי ראוי צו אור-האלקות. ווי אין דער גשמיאסדיקער אלכימיה רדט מען וועגן א הפכה פון א
נידעריקער מתכת צו זהב, אזוי דא איז די מצוה דער תהליך, אין וועלכן דער גשמיאסדיקער חמר, דער גשמיאסדיקער
אבר, און דער ניצוץ נאס איז אין זיי אריינגעשפארט – ווערן נזקק און נהפך צו א רוחנישן "זהב", צו א גלוי-אלקות.

און דורך דאס וועט מען אויך פארשטיין דעם חלוק צווישן צוויי אופנים אין הפנת-המצות: ס'איז דא א אופן נאס מ'זעט זיי
נאך ווי "מעשים מצוים" – א צווי נאס קומט פון אויבן, און דער מענטש מקיים-זייט עס כדי ארויסגיין יד-חובה; און ס'איז
דא א פנימאער אופן, אין וועלכן די מצוה ווערט געזען ווי א תהליך פון רפואה און זקוק, אין וועלכן דער מענטש אליין
ווערט כעין א כור-ההתכה צו די ניצוצות אין אים און ארום אים.

ווייל ווען א מענטש מקיים זיין א מצוה מיט א באשטימטן אָכר, איז דאס נשט נאָר אַז ער לייגט צו אַ זכות צו זיין "נפֿש" בכלל, נאָר ער ברענגט אַרײַן אַ באשטימטן אור אין יענעם אָכר אין פֿלליאַערן גוף, און טוישט mamash אָף דעם מצב פון דעם ניצוץ נאָס איז דאָרטן פֿאַרבונדן. דער ניצוץ, נאָס איז געווען פֿאַלו אַרײַנגעשפּאַרט אין אַ מצב פון הֶסְתֵּר און חֲשֵׁךְ, ווערט איצט נִמְסָךְ אין אור־הַמְצוּחַ און ווערט שְׁקוּף צו אַלקוּת. דאָס אַליין איז דער ענין פון אַלפֿימְיָה – אַז די פֿרײַערדיקע צוּרָה פון דעם זאך ווערט נִפְרָמֶת, און אַנשטאַט איר בויט זיך אויף אַ נייע צוּרָה נאָס איז אַ פֿלי צו אור.

און לויט דעם וועט מען אויך פֿאַרשטיין, נאָס מיינט דאָס אַז יעדער גוף ווערט פֿעין אַ לאַבאַראַטאָריע צו די ניצוּצוֹת פון אַד־הֶרָאשׁוֹן. יעדער אָכר אין פֿרטיאַרן גוף איז אַ פֿרטיאַרער גלוי פון אַ פֿלליאַרן אָכר אין פֿלליאַערן גוף, און יעדער ניצוץ נאָס ווערט פֿאַרבונדן מיט יענעם אָכר גייט אַרײַן אין דיזע לאַבאַראַטאָריע פֿדי זיך צו מַזְקֵק ווערן דורך די מַעֲשִׂים, די דְבוּרִים און די מַחֲשָׁבוֹת נאָס דער מענטש טוט מיט יענעם אָכר. יעדער תְּנוּעָה נאָס דער מענטש רירט מיט יענעם אָכר – לטוב או לְהַפֵּךְ – איז פֿעין אַ צולייגן אַ כימִישן חֲמֵר אין דעם אַלפֿימִישן תְּהִלָּה: ס׳איז דאָ תְּנוּעוֹת נאָס פֿאַרשווינדלען און פֿאַרשנעלערן דעם זְקוּק, און ס׳איז דאָ תְּנוּעוֹת נאָס שלעפֿן צוריק דעם ניצוץ אין אַ גראַבערער און טינקלערער מצִיאוֹת.

און דאָס איז אויך נאָס עס ווערט מבאָר אין אַ סך ערטער אין פֿתִיב־הֶאָרִיז"ל, אַז די מְצוֹת טון נשט נאָר מתקן זיין דעם נפֿש, נאָר זיי טון אויך טוישן דעם מצב פון גוף־הַגִּשְׁמִי אַליין. ווייל דער גוף איז נשט נאָר אַ חִיצוֹנִישֵׁר פֿלי צו נפֿש, נאָר ער איז אַ חֵלֶק פון דער פֿלליאַער צוּרָה פון אַדֶם, און ווען דער נפֿש ווערט מתקן דורך די מְצוֹת, מוז אויך דער גוף זיך מַתְעַדֵּן און מַזְדַּכֵּךְ ווערן. דאָס איז דער ענין פון "הַרְגֵּל נַעֲשֶׂה טָבֵעַ" אין קְדוּשָׁה – אַז דורך רבוי מַעֲשֵׂי־מְצוּחַ מיט אַ באשטימטן אָכר ווערט דער אָכר אַליין אַ טבֿעִיאָרער פֿלי צו קְדוּשָׁה, און דאָס אַליין איז זיין אַלפֿימִישֵׁר זְקוּק.

און לויט דעם קענען מיר אויך פֿאַרשטיין דעם קשר צווישן די גִּלְגוּלִים פון די נְשָׁמוֹת און דעם פֿנימִיאָרן זְכָרוֹן נאָס דער עולם טראָגט אין זיך – נאָס מ'רופֿט אין לשוֹן־די לעצטע צײַטן "קוֹלְקֵטִישֵׁר זְכָרוֹן". ווייל יעדער ניצוץ נאָס איז געווען אַרײַנגעשפּאַרט אין אַ מצב פון חֲשֵׁךְ און שְׁבִיּוֹן – צי ס׳איז אַ ניצוץ נאָס איז געפֿאַלן בְּחֶטְא־הֶרָאשׁוֹן, צי ס׳איז אַ ניצוץ נאָס איז נִפְגָּם געוואָרן דורך די חֲטָאִים פון אַ סך דורות – טראָגט מיט זיך פֿעין אַ זְכָרוֹן פון דעם פֿצע. און ווען ער קומט אַרײַן אין אַ נייעם גוף, אין נייע אַיבֿרים, און דער מענטש מקיים זיין דורך אים אַ מְצוּחַ, דאָן איז די מְצוּחַ פֿעין אַ רְפוּאָה־מַעֲשֶׂה, נאָס נשט נאָר מתקן דעם פֿרטיאַרן ניצוץ, נאָר זי היילט אויך אַ ביסל פון דעם פֿלליאַרן זְכָרוֹן פון יענעם פֿצע אין גופו פון אַד־הֶרָאשׁוֹן.

און אזוי ווערט אויך מבאָר דער ענין נאָס מ'רופֿט הײַנט "בִּינְדוּרִיתֵּעַ טְרָאוּמָה". נשט נאָר אַז די מַעֲשִׂים און די מַצְבִּים נאָס זיינען פֿאַסירט מיט אונדזערע אַבֹּת ווירקן אויף אונדז דורך חֲנוּךְ און הַרְגֵּל, נאָר אויך מצד דעם, אַז ניצוּצוֹת נאָס זיינען נִפְגָּם געוואָרן אין אַ פֿרײַערדיקן דור, קומען איצט אַרײַן אין אונדזערע גופים און נפֿשוֹת, און טראָגן מיט זיך דעם זְכָרוֹן פון

פֿצע. און ווען מיר מקיים זיינען מ'צו מיט אונדזערע אייברים, דאן טון מיר נישט נאָר מתקן זיין זיך אליין, נאָר מיר היילן אויך אַ ביסל פון דעם בײַן־דורישן פֿצע אין גופו פון פֿלליאָערן אָדעם.

און לויט דעם וועלן מיר אויך פֿארשטיין דעם קשר צווישן די ניצוצות און נאָס מ'רופֿט "אַרפֿיטיפֿים" – דהיינו, פֿלליאָער ציורים פון פֿרענליכקייט און נפֿש־סטרוקטור, נאָס קומען זיך אָפּ און גלויבן זיך איבער אַ סך דורות און אין פֿארשידענע ערטער. ווייל יעדער פֿלליאָער אָבר אין אָדעם־הראשון איז נישט נאָר אַ גשמיאָסדיקער מַבְנָה, נאָר אויך אַ נפֿש־מבְנָה – אַ תְּכוּנָה, אַ מַדָּה, אַ אופֿ־התְּנִיגוּת. און ווען ניצוצות פון יענעם אָבר גלגול־זיינען זיך איבער אין פֿארשידענע דורות, טראָגן זיי מיט זיך די פֿלליאָער צורה – דעם "אַרפֿיטיפֿ" – און גלויבן אים אין אַנדערע קאַלירן לויט דעם זמן און דעם אָרט.

און ווען אַ מענטש מ'קדש־זייט די תְּכוּנָה דורך מַצּוֹת, דאן טוט ער נישט נאָר מתקן זיין זיך אליין, נאָר ער מַזְקֵק און מַרפֵּא אויך דעם פֿלליאָרן "אַרפֿיטיפֿ" אין גופו פון אָדעם־הראשון. דאָס אליין איז דער ענין פון אַלפֿימְיָה־הַמַּצּוֹת: אַז זיי טון טוישן נישט נאָר דעם פֿרטיאָרן מצב, נאָר אויך די פֿלליאָער צורות, דורך וועלכע דער עולם דערלעבט זיך אליין.

און לויט אַלע דעם ווערט מבאָר, אַז יעדער גלגול און יעדער גוף איז כְּעֵין נאָך אַ פֿרָק אין ספֿר־הַאֲלֵפִימְיָה־הַאֲלֵקִית. דער נפֿש ווערט געשיקט אין דעם גוף, אין די אייברים, אין די מצבים, כְּדֵי ווייטערצופֿירן די מְלָאכֶת־הַזָּקוּק נאָס האָט זיך אָנגעהויבן אין פֿריערדיקע דורות. און יעדער מַצּוּה נאָס זי טוט – צי אַ מַצּוֹת־עֲשֵׂה, צי אַ מַצּוֹת־לֹא־תַעֲשֶׂה – איז כְּעֵין אַ נײַע טיפֿל רפּוּאָה נאָס ווערט אַרײַנגעגאַסן אין דעם כּוֹר. ביז צום סוף, ווען אַלע רפּוּאֹת צוזאַמענקלעבן זיך, און דער פֿלליאָער אָבר ווערט גאָר געהיילט, און דאן האָלט אויף דער נויט צו גלגולים אין יענעם אָרט.

און דאָס איז אויך דער פֿנימיאָרער בִּיאור אויף נאָס אונדזערע חֲכָמִים זאָגן וועגן דעם לעצטן דור פֿאַר בִּיאַת־הַמָּשִׁיחַ, אַז ער איז אַ דור "כְּלוֹ חַיִּב" אָדער אַ דור "כְּלוֹ זָכָאי". ווייל מצד די גלגולים איז דאָס אַ דור, אין וועלכן זיך צוזאַמענקלעבן אַ רבּוי ניצוצות פון אַלע פֿריערדיקע דורות, און אַלע זוכן אַ לעצטע רפּוּאָה. דערפֿאַר איז יעדער מַצּוּה נאָס אַ מענטש טוט אין דעם דור כְּעֵין אַ לעצטע טיפֿל אין כּוֹר־הַזָּקוּק, און זי קען אָפּוואָגן אַלע מאָזנִים פון פֿלליאָערן גוף צו זכּוּת.

און לויט אַלע דאָס טוישט זיך אויך אָפּ דער הרגֶשֶׁה פון דעם מענטש אין זיך אליין. ווייל ווען ער זעט זיך נאָר ווי אַ "אײַנע נפֿש" נאָס האָט פֿרטיאָרע חובות און זכּוּת, דאן שפּירט ער גלגול ווי אַ שווערער מַשָּׂא. נאָר ווען ער דערקענט, אַז יעדער מַעֲשֵׂה נאָס ער טוט איז אַ חֵלֶק פון מְלָאכֶת־הַאֲלֵפִימְיָה־הַאֲלֵקִית אין גופו פון אָדעם־הראשון, און אַז יעדער אָבר אין זיין גוף איז כְּעֵין אַ כּוֹר־הַתָּה צו אַ סך ניצוצות פון אַ סך דורות – דאן ווערט גלגול נישט קיין מַשָּׂא, נאָר אַ זכּוּת. אַ זכּוּת צו זיין דער אָרט, אין וועלכן דער אַלגישער זָהָב גלוי־וועט ווערן פון אינעווייניק אַרויס פון דער נידעריקער מַתְּכָה פון עולם.

און לויט אַלע דאָס וועט זיך נאָך בעסער מבאָר ווערן ענין־הַשְׁתַּפּוּת נאָס איז אין עבּור און יבּום און אַזעלכע ענינים, אַז אַלע דאָס איז אַ חֵלֶק פון דיזע מְלָאכֶת־הַאֲלֵפִימְיָה אין גופו פון פֿלליאָערן אָדעם – און דאָס וועט זיך מבאָר ווערן אין ווייטער.

לאמיר יעצט אריינטרעטן צו מבאר זיין דעם ענין-השתפחות אליין – וי אזוי אז א איינער גוף ווערט א דירה צו א סך נפשות, נשט נאר מצד ריבוי-הניצוצות ואס זיי זיינען אין אים, נאר אפילו מצד ריבוי נשמות שלימות, ואס יעדער איינע פון זיי האט א באזונדערן שרש, א באזונדערן חשבון, און א באזונדערן תיקון.

דהנה, אלע ואס מיר האבן ביז אהער מבאר געווען איז געווען בעקר אין ענין-הניצוצות – דקערע חלקים פון דער נפש, רוח און נשמה-הכללית פון אדם-הראשון, ואס זיי טיילן זיך און גלגול-ווערן. נאר אין שער הגלגולים ווערט נאך מבאר א טיפערער ענין, און דאס איז, אז נשט גענוג דאס, אז ניצוצות פון אנדערע שרשים זאלן זיך צוזאמענקלייבן אין איינעם גוף פון אנהייב-הלידה; נאר אז ס'איז אויך דא א מציאות, אז אינעם לעבן פון דעם מענטש אליין, אין מיטן זיינע טעג, קען אריינקומען אין אים א נוספת נשמה, אין שלימות-שרשה, אין א אופן פון "עיבור". און נאך מער, אז ס'איז דא א מציאות, וואס דער עצם-זהות פון יענעם ואס ווערט געבוירן – פון אנהייב – איז שוין א המשך-נשמה פון אנדערן, דעם ברודער ואס איז געשטארבן אן קינדער, אין א אופן פון "ייבום". און בפרט דארף מען פארשטיין אלע דאס לויט דעם ואס עס ווערט מבאר אין זחר און אין כתבי-הארז"ל, אז צדיקים אליין ווערן מתעבדין אין גוף פון אנדערע מענטשן כדי צו העלפן זיי אין זייערע עבודה.

וצריך צו פארשטיין א סך ענינים אין דאס. ראשונה – ואס איז דער גדר פון עיבור אין השוואה צו גלגול: צי ס'איז דער זעלבער נשמה אליין, צי נאר א הארה? און אויב יא, וי אזוי בלייבט דער זהות פון דעם מענטש, און ער ווערט נשט "שנים בקרבה"? שנית – ואס איז ענין-הייבום, אז צוליב איינע מצוה פון מקיים זיין דעם נאמען פון זיין ברודער ואס איז געשטארבן, ווערט נשמת-האח שוכנת אין דעם קינד ואס ווערט געבוירן? און וי אזוי פאסט אלע דאס מיט דעם ואס דער מענטש שפירט זיך אליין ווי איינע דורכגייענדיקע פערזענלעכקייט? און שלישית – ואס צדיקים האבן גערעדט וועגן א "נשמה חדשה" אין השוואה צו א "נשמה ישנה" – ואס מיינט דא חדש און ישן, ווייל דאך איז אלץ פון איינעם קדמונים שרש?

נאר דער ענין איז, אז מען דארף מחלק זיין צווישן דריי אופנים: גלגול, און אין אים אליין צוויי מדריגות – א עקריאער גלגול פון אנהייב-הלידה; און עיבור, ואס איז א הצטרפות-נשמה אין מיטן; און ייבום, ואס איז א גלגול פון א ברודער אין זיין ברודער. און צו מבאר זיין תחלה ענין-העיבור.

אין שער הגלגולים, אין אנהייב פון דער צווייטער הקדמה, און אין הקדמות כ', כ"א, כ"ב, ווערט מבאר, אז עיבור מיינט, אז ווען א מענטש זוכט זיך אויס מיט באזונדערע מצות און גוטע מעשים, צי ווען עס שטייט פאר אים א עבודה ואס זיין אייגענע נפש האט נשט די כח אליין צו טאן, קען אריינקומען אין אים, פון אויבן אראפ, א נשמה פון א צדיק, פון די לעבעדיקע צי פון די נפטרים, און זיך מאחד זיין מיט אים, צו העלפן אים אין זיין עבודה. און דיזע ווערט גערופן "עיבור"

לויטן נאָמען פֿון עופֿר נאָס גייט אַרײַן אין בֵּטן פֿון אַ מאַמע – ער געפינט זיך אין איר, ער נערט זיך פֿון איר, נאָר ער איז נשָׂט איר עצם. און אזוי אויך דאָ – דער מענטש בלייבט ער אַליין, זיין נשָׂמה בלייבט אין איר אָרט, נאָר אז אַ נוסָפֿת נשָׂמה "מתַּעַבֵּר" אין אים, שוֹכֶנֶת אין אים ווי אַ גר־תּוֹשֵׁב.

און דאָ איז דאָ אַ כּפּולער חֲדוּשׁ: פֿון איינע זײַט, נשָׂמַת־הַצַּדִּיק מאַכט אַ ריוּחַ, ווײַל זי קומט נאָך אַ מאָל אַראָפּ אין עולם־הַמַּעֲשֶׂה, און דורך די מִצּוֹת נאָס ווערן געטאָן אין דעם גוף, ווערט איר אָר מוסיף אין מדריגה; און פֿון אַנדערע זײַט, דער מענטש מאַכט אַ ריוּחַ, ווײַל ער באַקומען אַ סײַע למעלה מן הטבע אין זיין עבודה, אַ גרעסערע השָׁגָה אין תּוֹרָה, אַ טיפֿע אינעווייניקסטע הִתְעוֹרָרוּת צו תּוֹשֵׁבָה וכו'. לויט דאָס ווערט פֿאַרשטאַנען נאָס עס ווערט מבאָר אין זֶהר חֶלֶק ג' (צ"ח, א–ב) וועגן די נשָׂמוֹת־הַצַּדִּיקִים נאָס ווערן מתַּעַבְרִין אין בנִי־אָדָם כִּדִּי צו ווײַזן זיי דעם דר־ה', אַז דאָס איז נשָׂט נאָר אַ פּיּוּטִישער משל, נאָר אַ מסוּדֶער רוּחַ־נִיאֶער הלכה: סײַז דאָ נשָׂמוֹת נאָס זייערע עק־עבודה איז שוין פֿאַרענדיקט, נאָר עס פעלט זיי נאָך אַ באַזונדערע הָאָרָה, צי אַז זיי זיינען געשיקט געוואָרן צו העלפֿן אין תּיקון פֿון אַ באַזונדערן כּלִיאֶערן אָבֵר; דערפֿאַר גייען זיי אַראָפּ אין עיבור.

און לויט אַלע דאָס ווערט אויך מבאָר די פֿײַנע הַבְּדִלָה צווישן עיבור פֿון צַדִּיקִים און עיבור פֿון נשָׂמוֹת נאָס זיי דאַרפֿן נאָך אַ תּיקון. ווײַל דער אַרײַז"ל מבאָרט, אַז חוץ פֿון עיבור פֿון אַ צַדִּיק נאָס קומט נאָר צו מוסיף זײַן אָר, איז אויך דאָ אַ עיבור נאָס איז אַ מין חֶלְקִיאֶער גִּלְגוּל: אַ נשָׂמה נאָס זי האָט נאָך אַ חוב אין אַ באַזונדערע מִצְוָה, און זי דאַרף נשָׂט צוליב דאָס אַרונטערגיין אין אַ נײַעם גוף פֿון אָנהייב־הַלִּידָה, נאָר מען מתַּעַבֵּר זי אין גוף פֿון אַנדערן נאָס איז שוין געבוירן, כִּדִּי אַז כְּשַׁעֲת־קִיּוּם פֿון יענער מִצְוָה זאָל זי זיך מתַּלַּבֵּשׁ זײַן אין אים און זאָל זוכה זײַן צו איר תּיקון. קומט אויס, אַז עיבור איז נשָׂט אַלץ אַ "אִוֶּרֶחַ כְּבוֹד", נאָר אַ מאָל איז ער אַ "פּוֹעֵל־קִבְלָן" נאָס גייט אַרײַן אין גוף צוליב אַ באַזונדערן מעשה, און דערנאָך גייט ער אַרויס.

און פֿון יעצט איז גוט פֿאַרשטאַנען, פֿאַרוואָס דער "אַנִי" פֿון דעם מענטש ווערט נשָׂט דערפֿון פֿגום: ווײַל אַלץ נאָס גייט אַרײַן און שוֹכֵן אין אים, אַפֿילו אַז סײַז אַ "נשָׂמה שְׁלִימָה" מצד איר שְׁרָשׁ, איז דער אופֿן פֿון איר הִתְלַבְּשׁוּת ווי אַן אִוֶּר מְקִיף, צי ווי אַן אִוֶּר פֿנִימִי נאָס איז דְּבוּק אין זיין נשָׂמה און טוישט זי נשָׂט אויס. ווי דאַרטן ווערט מבאָר, אַז עיבור קען אַרויסגיין אויב דער מענטש זינדיקט, צי אויב דער תּיקון איז פֿאַרענדיקט געוואָרן; מִשָּׂא"כ עצם־זיין נשָׂמה גייט נשָׂט אַרויס נאָר בְּמִיתָה. קומט אויס, אַז דאָס נאָס דער מענטש שפִּירט זיך אַליין ווי איינער – איז אמת; נאָר זיין תּוֹדָעָה גרייכט נשָׂט צו אַלע אָרוֹת נאָס זיינען מתַּלַּבֵּשׁ אין אים. און אַפֿילו דאָס אַליין איז אַ רַחֲמִים, כִּדִּי אַז זיין דַּעַת זאָל נשָׂט ווערן צעמישט.

און יעצט לאָמיר קומען צו מבאָר זיין ענין־הַיִּיבּוּם. אין הלכות־יִיבּוּם וְחִלְצָה אין רַמְבַּ"ם און אין ש"ס (יְבָמוֹת) ווערט מבאָר דער באַקאַנטער דין: אַ ברודער נאָס האָט געהאַט אַ ווייב און איז געשטאַרבן אָן קינדער, איז אַ מִצְוָה אויף זיין ברודער צו מְיַבֵּם זיין איר, און דער זון נאָס וועט געבוירן ווערן וועט גערופֿן ווערן אויף דעם נאָמען פֿון זיין געשטאַרבענעם

ברודער. און דער זאך לויט נגלה מיינט, אז די זכיות פון דעם געשטארבענעם ברודער, נאס זיי זאלן נשט ווערן אויסגעקראצט, ווערן ממשיך דורך דעם זון; נאך אין שער הגלגולים (אין הקדמות ד' און כ') ווערט מבאר, אז דאס איז כפשוטו ממש – נשמת דעם געשטארבענעם ברודער ווערט מתגלגלת אין דעם זון. און דאס איז "להקים שם אחיו" – זיין רוחניאָער נאָמען, זיין נשמה, שטייט אויף אין אים.

און לכאורה איז דאס א פלא: צי איז דער זון זיין ברודער, צי איז ער אַליין? ווו איז דער אָרט פֿון זיין טאטע? נאָר מען דאַרף זאָגן, אז לויט דעם נאָס איז מבאר געווען אויבן וועגן די איברים פֿון אָדָם־הָרָאשון, זעט מען, אז אַ ברודער און זיין ברודער קומען בכלל פֿון איינעם שרש, פֿון יענעם פֿלִיאָערן אָבֿר, נאָר אז דער שרש איז צעטיילט געוואָרן אין אַ סך ניצוצות. ווען איינער פֿון זיי שטאַרבט אָן אז ער זאָל האָבן פֿאַרענדיקט זיין טייל אין די מצות נאָס שייכן צו יענעם אָבֿר – ביחוד מצות פֿריה וְרַבִּיה, נאָס זי איז דער עצם־הַתְּגִלּוֹת פֿון יענעם אָבֿר אין אַנדערן גוף – קומט זיין ברודער, נאָס איז אַ צווייטער ניצוץ פֿון יענעם זעלבן שרש, און ער מתחבר זיך מיט נשמתו פֿון דעם געשטארבענעם ברודער. דער קשר ווערט געטאָן דורך דער פֿרוי, נאָס זי איז דער פֿלי פֿון יענעם אָבֿר – און אין דעם זון נאָס ווערט געבוירן, ווערן דיזע צוויי בחינות מתאחד: נשמת דעם געשטארבענעם ברודער, נאָס פֿאַרענדיקט זיין חוב, און דער ניצוץ פֿון דעם מייבם־ברודער, נאָס גיט אַריין זיין גוף און זיין מצב כְּדִי צו העלפֿן אים צו געבוירן ווערן.

פֿון דאָס איז אויך פֿאַרשטאַנען, אז אויך דאָ איז דאָס נשט קיין "בטול" פֿון דעם זָהוּת פֿון דעם זון, ווייל ס'איז דאָ אויך זיין עצם־נשמה מצד זיין לעבעדיקן טאטע; נאָר אז דער נשמה פֿון דעם געשטארבענעם ברודער מתלבֿשת אין אים ווי דער עיקר, און דערמיט ווערט מקוים "יקום על שם אחיו". דאָס הייסט, אז דער זון וועט ממשיך זיין דעם וועג פֿון זיין געשטארבענעם ברודער אין יענעם ענין נאָס איז נאָך נשט פֿאַרענדיקט געוואָרן. דערפֿון זעט מען, וי אַ מצוה איינע אין גדר־הַהִלָּכָה – ייבום – שפיגלט אָפּ אַ טיפֿן מהלך אין סדר־הַגִּלְגּוֹלִים.

און אויף דער זעלבער אופֿן קען מען מבאר זיין דאָס נאָס עס ווערט דערמאָנט אין שער הגלגולים וועגן "נשמה חֲדָשָׁה" און "נשמה ישְׁנָה". "ישְׁנָה" מיינט נשט, חס ושלום, אז דער נשמה איז מיד, נאָר אז זי איז שוין אַ מאָל געווען אין עולם און זי האָט שוין אויספרוּווט זייערע כחות אין אים, און עס זענען איר נאָך געבליבן חובות און תיקונים. "חֲדָשָׁה" – מיינט אַ נשמה נאָס איז נאָך נשט אַרונטערגעקומען פֿון עולם־הַיְצִירָה צי הַבְּרִיאָה אין עולם־הַעֲשִׂיָּה, צי אז זי איז בכלל נאָך נשט אַרונטערגעקומען אין גלוי, און איר עק־עבודה הייבט זיך אָן יעצט. אַוודאי, אויך דיזע "חֲדָשָׁה" האָט אַ קדמונים שרש אין אָדָם־הָרָאשון, נאָר אז אין איר פֿרטייט איז זי נאָך נשט פֿאַרפֿעסטיקט געוואָרן דורך כַּח־הַגִּלּוֹת. און דאָך, אויך אין אַ נשמה נאָס מען רופֿט זי "חֲדָשָׁה" קענען זיך צוזאַמענקלייבן דורך עיבור אַלטע ניצוצות, כְּדִי צו העלפֿן איר פֿאַרענדיקן פֿלִיאָערע איברים.

לויט דאס וועלן מיר אויך מבאר זיין ענין־השתפּות צווישן נשמות ואס זיי זענען אויס זייער אנדערש איינע פֿון אנדערע, און אפֿילו געהערן צו אנדערע שבטים, ווי עס ווערט מבאר אין תּורת־אור אויף פֿרשֿת וישב וועגן יוסף און יהודה. דארטן ווערט מבאר, אז יוסף איז בחינת צדיק־יסוד־עולם, דער הנהגה פֿון שכל און חלום, און יהודה איז בחינת מלכות, הודאה און בטול. לכּאורה, צוויי ווייטע שרשים; נאָר אין אמת זיינען ביידע חלקים פֿון אָד־הראשון, און זייער פּנימאָער שרש איז איינער. אלע נאָס געשעט צווישן זיי – מכירת־יוסף, ירידת־יהודה, און דערנאָך זייער אחדות – איז נשט אנדערש ווי אַ תּהליך פֿון "עיבור־שרשים": ניצוצות פֿון יוסף גייען אריין אין עבודה פֿון יהודה, און ניצוצות פֿון יהודה מתלבשן אין דער הנהגה פֿון יוסף, כּדי אז זאל זיין אַ הדדיאָער תּיקון. און לויט דאָס איז פֿאַרשטאַנען, וי אזוי עס קען זיין, אז אַ צדיק וועט אויף אַ מאָל שפּירן אַ שטאַרקע משיכה צו דער עבודה פֿון זיין חבֿר, צי צו אַ הנהגה נאָס איז נשט געווען אין זיין טבע – ווייל ס'איז מעגליך, אז נשמת־זיין חבֿר ווערט מתעבֿרת אין אים, כּדי צו פֿאַרענדיקן מיט אים אַ משתּפּדיקן תּיקון.

כֿלל־של דבֿר: אלע נאָס מיר האָבן געלערנט וועגן איבֿרים און ניצוצות, ציעט זיך יעצט אַריבער אין תּחומ־היחסים צווישן גאַנצע נפֿשות. קיין מענטש איז נשט פֿאַרשלוסן אין זיין אייגענען פּערזענלעכן סיפור; זיין גוף און זיין נשמה זיינען אַ פּרוּזדור, אין וועלכן אַ סך שרשים גייען דורך און טרעפֿן זיך. ס'איז דאָ אַ עקריאָער נשמה – זי איז דער "בעלת־הבית" אויף דעם גוף, און זי ווערט גערופֿן אין זיין נאָמען; און ס'איז דאָ אורח־נשמות, אין עיבור און ייבום, דורך וועלכע עס ווערט געטאָן דיזע מלאכת־התיקון פֿון כֿלליאָערע איבֿרים. דערפֿאַר, אַ סך פֿון די טיפֿע תּנועות אין לעבן פֿון אַ מענטש – אומפֿאַרשטענדלעכע משיכות, אינעווייניקסטע יגיעות אין אַ באַזונדערע מצוה, אַ פּלוצעמדיקע ליבע צי אַ נשט־מוסבֿרטע שוּנאָה צו אַ באַזונדערן מענטש – זיינען נשט נאָר תּולדות פֿון זיין חינוך און זיינע גילוי־זכּרונות, נאָר אַ מאָל זיינען זיי אַן עקאָ פֿון אנדערע נשמות־סיפורים, נאָס מתאַחד ווערן מיט אים אין יענעם מאָמענט.

און דאָס אליין וועט אונדז אָפֿענען, מיט סייגֿתא דשמאָ, אַ טיר צו פֿאַרשטיין דיזע גרויסע קשיות נאָס שטעלן זיך אויף אין אונזער דור: די קשיא פֿון צדק – וי אזוי ליידיט אַ מענטש פֿון משאֿות נאָס ער געדענקט נשט, אז ער האָט זיי גורם געווען; די קשיא פֿון זהות – ווער איז דער "אני" אינעווייניק אין אלע ריבוי־השרשים; און די קשיא פֿון יחסים – נאָס איז דער טיבֿו פֿון דיזע טיפֿע קשרים צווישן דורות און אנדערע מענטשן. אלע דאָס וועט זיך מבאר ווערן ווייטער, ווען מיר וועלן שטיין בענזן־שאלות־הצדק, הזכּרון און הבחירה, און מיר וועלן זען, וי אזוי ריבוי־הנשמות אין איינעם גוף איז נשט נאָר אַ קשיא, נאָר אויך אַ מקור פֿון נעלם־רחמים און חסד.

ז

צורתם האָמית, באָפֿן אז עס וועט זיך מבאר ווערן, אז נשט נאָר אז ס'איז קיין סתירה נשט צווישן צדק און אהבה, צווישן בחירה און נעלם־זכּרון, נאָר אז גַם דער פּנימאָער קול פֿונעם יחיד־אָדם, נאָס ער פֿרעגט: "ווי בין איך?", איז דאָס אליין אַ רוף מצד האָלקות, אַ קריאה, צו גילוי דעם עמק פֿון דער נשמה.

און דאס איז נאס מיר קומען איצט צו מבאר זיין, בעזרת השם, אין שאלות-הצדק, הזכרון און הנהגות.

ולחבין תחלה שאלת-הצדק אין איר טיפן, דארף מען פארויס-מקדים זיין, דהנה עס איז מבאר אין א סך ערטער אין נגלה און אין נסתר, אז אלע דיני-הגלגול און דיני-העיבור זיינען נשט נאר א התגלות פון מדת-הדין, נאר רחמים גדולים זיינען זיי, אז דער הקדוש-ברוך-הוא לאזט נשט א מאל קיין איינעם ניצוץ זיך פארלאירן, נאר ער ברענגט אים צוריק א מאל איינס און נאך א מאל, ביז עס ווערט משלם זיין תקון. ומכל מקום, ווי עס איז שוין מבאר געווען, דוקא אין אונזער דור, מצד רבוי-הגלגולים און דקות-הנשמות, ווערט די קשיא שארפער: וי אזוי קען עס זיין אז א מענטש טראגט אויף זיך אן עקס נאס ער געדענקט נשט אז ער אליין האט עס גורם געווען?

והנה, בדרך כלל, זיינען דא צוויי אופנים צו קוקן אויף די דין: איינער – דין כפי נאס ער זעט אויס מצד דעם מענטש, אז ער דארף זיין פאר אים מוכן און מורגש, כדי ער זאל קענען טאן תשובה און מקבל זיין דעם דין באהבה; און דער צווייטער – דין כפי נאס ער איז מצד דער אמת-האלקית, נאס זי איז נשט באגרעניצט אין דער מפרה פונעם מענטש. און בפשיטות וואלט מען געזאגט, אז ס'רייכט אונדז מיטן צווייטן – אז דער דין איז אמת לאמתו, אפילו ווען מיר פארשטייען נשט. אבאל אין אונזער דור, נאס אין אים האט זיך אויפגעוועקט דורך כח-הנשמות די עצם-שאלה פון א מוכן-צדק, איז דאס נשט גענוג. דער מענטש וויל נשט נאר אז דער דין זאל זיין אמת מצד דעם הקדוש-ברוך-הוא, נאר אז ער זאל זיך אים אנטפלעקן, אויף אזא אופן אז ער זאל קענען דערין פילן צדק און אהבה.

ועל זה דארף מען זאגן, דהנה עס איז שוין געבראכט געווארן די מאמר-חז"ל: "אין יסורין בלא עון", און פון אנדערער זייט – דער ענין פון "יסורין של אהבה". און לכאורה, עס איז שוין אויסגעארבעט געווארן אין ספרי-המקבלים און אין די אחרונים, וי אזוי צו מיישב זיין די צוויי זאכן. אבאל אין אונזער וועג דארף מען צולייגן נאך א ביאור, אז ער זאל קענען מנחם זיין דעם דעת פון א ביהודור דיון.

והביאור, בקצור, איז, אז מען דארף מחלק זיין צווישן צוויי מדריגות אין "עון" אליין. ס'איז דא א עון כפי נאס ער איז מורגש און באקאנט ביים מענטש – א פגימה אין זיין גילוי-בחינה, אז ער האט בפועל איבערגעגאנגען אויף רצון-השם; און ס'איז דא א טיפערע מדריגה, נאס מ'רופט אין לשון-הקבלה פגימת-השרש – דאס הייסט, דער חסרון אין גילוי-האלקות כפי נאס ער וואלט געדארפט זיין אין יענעם ניצוץ. און אזא פגימה איז נשט דוקא א פועלדיקער מעשה, נאס דער מענטש געדענקט און זאגט: "חטאתי", נאר דער עצם-מצב אז דער ניצוץ איז נאך נשט אנגעקומען צו זיין שלימות. און מצד דאס איז יעדע יסור "בלא עון" לגבי דער גילוי-הכרה, און אין א טיפער מדריגה – זיינען זיי גם "יסורין של אהבה", ווייל זיי זיינען דער כלי צו משלם זיין יענעם ניצוץ.

אך עדין איז דער דעת נשט רויק, ווייל דער מענטש פֿרעגט ווייטער: אפֿילו אויב איך נעם אָן, אז ס'איז דאָ אַ פֿגֿימַת־שֶׁרֶשׁ
נאָס איך קן נשט, פֿאַרוואָס ווערט מיר דען נשט געגעבן צו וויסן לפחות דעם אַלגעמיינעם כּוּוּן – צי מיינע יסורים זיינען
מער פֿון מַדַּת־הַדִּין אָדער פֿון מַדַּת־הָאֱהָבָה? און דאָ דאַרף מען אַרײַנברענגען נאָך אַן ענין, נאָס שייך איז צו די שאַלָה פֿון
זכּרון.

דִּהְנָה, ווי עס איז שוין מבאָר געווען אויבן, אז דער חסרון פֿון זכּרון־הַגִּלְגּוּלִים איז נשט קיין צופֿאַל, נאָר דאָס אַליין איז אַ
מַדַּת־רַחֲמִים. ווייל ווען דער מענטש וואָלט געדענקט אַלץ נאָס איז דורכגעגאַנגען אויף זיין ניצוץ אין אַלע דורות, וואָלט
ער בכלל נשט געקענט שטיין אין זיין היינטיקן מצב, צוליב דעם גרויסן עמס פֿון זכּרון. דערפֿאַר האָט מען אים געגעבן אַ
מצומצמת תּוֹדָעָה, אין נאָס ער איז אָפּגעגעבן נאָר אויף די מעשים און בְּחִירוֹת פֿון דיוע זיינע איינגעציילטע יאָרן. אַךּ מצד
די שאַלָה פֿון צֶדֶק וואָלט מען געקענט זאָגן, אז אַזאַ חסרון־זכּרון מינערט אָפּ זיין טייל אין בְּחִירָה און אַחֲרִיּוֹת.

נְעֵל זֶה יֵשׁ לוֹמַר, אז דאָ קומט אַרײַן אין דער פֿנימית־עבֹדָה דער חילוק צווישן צוויי סוגי־זכּרון: זכּרון־שֶׁבִּשְׁכָּל און זכּרון־
שֶׁבִּנְשָׁמָה. זכּרון־שֶׁבִּשְׁכָּל הייסט, נאָס דער מענטש געדענקט אין בילדער און סיפורים, נאָס איז מיט אים פאַסירט אין זיינע
יאָרן. אַבֵּל ס'איז דאָ אַ טיפֿערער זכּרון, נאָס איז די פֿנימית־הַטְּיָיָה, די משיכָה, די יראָה אָדער די בְּלִי־מוֹדַע־אַהֲבָה, אין
נאָס די נשָׁמָה געדענקט איר פֿרײַערדיקן וועג. און דאָס איז נאָס מ'רופֿט אין לשון פֿון אונזער דור "קולקטיבישער זכּרון" –
נשט נאָר פֿון אַ פֿאַלק און זיינע דורות, נאָר גַם פֿון דעם שֶׁרֶשׁ־הַנְּשָׁמָה אַליין, נאָס זי טראָגט אין זיך אַלע תּוֹנוּעוֹת נאָס
זיינען דורכגעגאַנגען אויף איר.

און לויט דאָס ווערט גַם די שאַלָה פֿון בְּחִירָה מִיִּשְׁכָּבֶת. ווייל לכּאֹרֶה איז שוין געשטעלט געוואָרן די קשיא: אויב דער רוב
פֿון מיינע פֿנימיות־תּוֹנוּעוֹת זיינען אַ הד פֿון אַנדערע נשְׁמוֹת־סיפורים, וווּ איז דער מיינער אייגענער בְּחִירָה? אַבֵּל לויט די
נ"ל קען מען זאָגן, אז בְּחִירָה ליגט נשט אין דעם, צי איך וועל האָבן די אָדער יענע הַטְּיָיָה – דאָס איז אַ טייל פֿון יענעם
טיפֿן זכּרון פֿון דער נשָׁמָה – נאָר אין דעם, וי אַזוי איך ריאָגיר צו דער הַטְּיָיָה אין מײַן היינטיקער מַכְרָה. אין אַנדערע
ווערטער: די אמתע בְּחִירָה איז נשט אין מײַן אָנהייב־מַצָּב, נאָס איז מיר געגעבן געוואָרן – נאָס איז אַ פֿרי פֿון אַלע גִּלְגּוּלִים
און עיבורים – נאָר אין דעם, וי אַזוי איך טראָג אים און טוש אים דורך מיינע מעשים.

און דאָס איז גַם נאָס עס איז מבאָר אין דְּבָרֵי־רַבִּינוּ הַגְּדוֹלִים, אז יעדע נשָׁמָה ווערט אַראָנגעשיקט אין וועלט מיט אַ
באַזונדערן "תיקון", נאָס קיינער אַנדערער קען נשט מתקן זיין. און אין אונזער לשון קען מען זאָגן, אז יענער תּיקון איז דער
באַזונדערער אופן, נאָס די נשָׁמָה שטייט פנים־אל־פנים מיט איר קולקטיבישער זכּרון פֿון שֶׁרֶשָׁה, און אין יענעם אופן
בְּחִירָת זי צו קערן דעם זכּרון צו קדוּשָׁה. און פֿון דאַרטן נעמט זיך גַם די הבנה אין שַׁאֲלַת־הַזֵּהוּת.

דְּהֵנָה, דִּי שְׂאֵלָה פֿון זָהוּת – "ווער איז דער אַנִי" – זעט אויס ווי אַ נִיע קשיא פֿונעם היינטיקן דור, אָבֵל אין תּוֹר־דִּבְרִים איז זי שוין מרומז אין תּוֹר־הַקְּבָלָה און חֲסִידוֹת אין דעם ענין פֿון חֲמֻשֵּׁת־הַשְּׁמוֹת פֿון דער נִשְׁמָה – נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, חַיָּה, יְחִידָה. ווייל דְּהֵנָה, ווען אַ מענטש זאגט "אַנִי", אַ מאָל רעדט ער מצד דער נֶפֶשׁ־הַבְּהִמִית, אַ מאָל מצד דער נֶפֶשׁ־הָאֱלֹקִית אין בחינת נֶפֶשׁ, אַ מאָל פֿון בחינת רוּחַ אָדער נִשְׁמָה, און אַ מאָל – אין באַזונדערע מינוטן – פֿון בחינת יְחִידָה. און יעדע בחינה האָט איר אייגענע הרגשֶׁת "אַנִי".

און לויט דאָס קען מען זאָגן, אַז ווען מיר פֿרעגן: "ווער איז דער אַנִי אינעווייניק אין אַלע רִיבּוּי־הַשְּׂרָשִׁים, עִיבּוּרִים און נִיצוּצוֹת?", איז דִּי תְּשׁוּבָה, אַז דער עצם־"אַנִי" איז בחינת־הַיְחִידָה, נאָס זי גופא ווערט נִשְׁט מִתְּגַלְגֶּלֶת און נִשְׁט משתנה, ווי עס איז שוין מבאָר געווען. אָךְ דִּי יְחִידָה בטל־מאכט נִשְׁט אַלע אַנדערע בחינות, נאָר זי מחִיָּה און מֵאֶחָד זיי. און אין אונזער וועג קען מען זאָגן, אַז דער מוֹרְגָשֶׁר "אַנִי" פֿונעם יחיד־אָדָם איז דער אופֿן, נאָס דִּי יְחִידָה לייגט זיך אָן אין נֶפֶשׁ, רוּחַ און נִשְׁמָה, איבער אַלע זייערע רִיבּוּי־גִלְגּוּלִים און עִיבּוּרִים.

וממִּילָא, מע דאַרף זיך נִשְׁט פֿאַרבלאָנדזשען צו מיינען, אַז ווייל דִּי יְחִידָה ווערט נִשְׁט מִתְּגַלְגֶּלֶת, דערפֿאַר האָט אַלץ נאָס גייט דורך אויף דעם מענטש קיין שׁיכוֹת נִשְׁט צו זיין עצם. לְהִיפֹךְ – דוֹקָא ווייל דִּי יְחִידָה איז דער עצם, איז יעדעס נאָס גייט דורך אויף נֶפֶשׁ, רוּחַ און נִשְׁמָה דער גילוי פֿון איר אין וועלט. און אין לשון־חֲסִידוֹת: אַלע דִּי דראַמע פֿון לעבן, גִלְגּוּלִים, בְּחִירוֹת און יסורים איז דִּי "הַתְּפִשּׁוּת" פֿון דער יְחִידָה אין עלמין. און פֿון דאַרטן ווערט אויך מבאָר, אַז דִּי גאַנצע שְׂאֵלָה פֿון זָהוּת לייגט נִשְׁט אין דער מהות פֿון דער יְחִידָה – נאָס זי איז קלאָר און קבוע – נאָר אין דעם, וי אַזוי זי אַנטפלעקט זיך אינעווייניק אין רִיבּוּי־פְּנִימִיּוֹת־קולות.

און לויט דאָס וועלן מיר קענען פֿאַרשטיין גַם דִּי באַזונדערע תְּנוּעָה פֿון אונזער דור, אין נאָס דער מענטש וויל נִשְׁט נאָר מַקְוִים זיין מְצוֹת און זיך הַנְּצִיל ווערן פֿון עוֹן, נאָר גַם אַנטפלעקן זיין פְּנִימִיאַערן קול, פֿאַרשטיין ווער ער איז. דאָס איז נִשְׁט קיין חיצונית־מגמה פֿונעם דור, נאָר אַ גילוי פֿון דער יְחִידָה אינעווייניק אין דעם כְּלִיאַעַן גוף פֿונעם כְּלִיאַעַן אָדָם. ווייל ווען אַלע נִיצוּצוֹת פֿון אַלע דורות קומען נאָענט צו זיין שלימות, ווערט דִּי יְחִידָה דְּכִלְא־בְּהוֹן מער אויפֿגעוועקט צו אַ גרעסערן גילוי, און זי לייגט זיך אָן אין דער שְׂאֵלָה פֿונעם יחיד־אָדָם: "ווער בין איך טאַקע?".

און לויט אַלע נ"ל וועלן מיר אויך פֿאַרשטיין דִּי שְׂאֵלָה פֿון צִדִּיק אין אַ טִיפֿערן אופֿן. ווייל דְּהֵנָה, ווען מיר קוקן אויף דעם מענטש ווי אויף אַ באַזונדערע עצם – "אַנִי" הייסט דער גוף און דִּי תּוֹדָעָה פֿון דִּיעוּ יאָרן – דאָן ווערט דִּי קשיא שאַרף: פֿאַרוואָס לייז איך אויף זאַכן, נאָס איך געדענק נִשְׁט? אָבֵל ווען מיר זעען דעם מענטש ווי אַ טייל פֿונעם כְּלִיאַעַן אָדָם, און זיין נֶפֶשׁ ווי אַ נִיצוּץ אינעווייניק אין כְּלִיאַעַן גוף, דאָן אַנטפלעקט זיך אַ אַנדער בילד: אַלע דורות, אַלע נִשְׁמוֹת, אַלע גִלְגּוּלִים – זיינען נִשְׁט באַזונדערע מענטשן, נאָס גיבן איבער איינער דעם צווייטן חובות, נאָר אִיבְרִים פֿון איינעם גוף, אין נאָס יעדן אָבֵר מִשְׁלָם נאָס דער צווייטער האָט נִשְׁט מִשְׁלָם געווען.

און בְּדֶרֶךְ מָשָׁל: ווען ס'איז דא א פֿגִימָה אין איינעם אָבֶר, און דער דאָקטער מִנְחָה דעם צווייטן אָבֶר זיך מער אָנצושטעלן און צו טראָגן אַ גרעסערן מָשָׁא כדי צו היילן יענעם ערשטן, איז דאס נָשֵׁט קיין "עוֹלָה" לגבי דעם צווייטן אָבֶר, ווייל ביידע זיינען איינעם גוף. אזוי אויך אין נְמָשָׁל – ווען א נָשָׁמָה טראָגט אויף זיך יסורים, נאס זיי זיינען א תיקון צו נִיצוּצוֹת פֿרִיעֶר, נאס געהערן צו איר שָׂרֵשׁ, איז דאס נָשֵׁט קיין עוֹלָה, ווייל אלע זיי זיינען איינעם אַנִי אין שָׂרֵשׁ. נאָר אין דער מצומצמת תּוֹדָעָה פֿונעם היינטיקן גלגול זעט אויס, ווי ער טראָגט אויף זיך דעם מָשָׁא פֿון אַן אַנדערן.

און לויט דאס ווערט גַם מִשָּׁב דִּי קשׂיָא, נאס שטעלט זיך אויף פֿון דער פֿסיכולאָגישער תּוֹדָעָה פֿון אונזער דור, וועגן דעם עקס פֿון בֵּין־דוּרִיתֶע טְראומָה. ווייל דִּהְנָה, דער מאָדערנער מענטש זעט, וי אזוי א פֿגִימָה, נאס דער זיידע איז געשלאָגן געוואָרן אין זיין קינדשאַפֿט, ווירקט אַרויס אויף דעם אייניקל, אַפֿילו ווען דער אייניקל האָט גאַרנישט געטאָן צו גורם זיין. און פֿון דאָרטן שליסט ער, אַז דער עולם איז אָנגעפֿילט מיט חוסר־צֶדֶק. אַבֶּל לויט דִּי נ"ל קען מען זאָגן, אַז אלע בֵּין־דוּרִיתֶע טְראומָה איז אַ חיצונית־גילוי פֿון אַ טיפֿערן זָכָרוֹן – אַז דִּי נָשָׁמָה אַליין טראָגט מיט זיך פֿון דור צו דור. און ווען דער אייניקל טראָגט אויף זיך אַ טייל פֿון דעם כָּאב פֿונעם זיידן, איז דאס ווייל אין שָׂרֵשׁ זיינען זיי אַ נִיצוּץ איינס אינעווייניק אין כָּל־יאָען אָדָם. און אין דאס אַליין ליגט אַ טיפֿערער צֶדֶק – אַז ס'איז דאָ נָשֵׁט קיין פרעמדע מענטשן, נאס טראָגן איינער דעם אַנדערנס חוב, נאָר איינעם גוף, נאס היילט זיך אַליין.

און אַפֿילו אזוי, מע קען זיך נָשֵׁט צופֿרידן זיין מיט אַזאַ אַלגעמיינעם תּירוץ, ווייל דער יחיד־אָדָם פֿרעגט נאָך אַלץ: נאס וועט זיין מיט מיר, מיט מײַן באַזונדערן כָּאב, מיט מײַן באַזונדערן בְּחִירָה? און אויף דאס דאַרף מען זאָגן, אַז אלע דִּי נ"ל השָׁכָלָה קומט נָשֵׁט צו מבטל זיין דעם פֿרִטִישֵׁן הרָגֶשׁ, נאָר צו מַעֲמָק זיין. ווייל ווען דער מענטש ווייסט, אַז אין יעדן קליינעם בְּחִירָה נאס ער טוט, ווירקט ער נָשֵׁט נאָר אויף זיינע היינטיקע יאָרן, נאָר אויף גאַנצן שָׂרֵשׁ־נִשְׁמָתוֹ, אויף אלע דורות פֿרִיעֶר און שפּעטער, דאן נעמט זיין בְּחִירָה אַן אַ טיפֿערן דִּמְנָסָה. און דאס איז גַם נאס ר' צְדוֹק־הַכֹּהֵן רמז־מאַכט, אַז דער מענטש אין אונזער דור בּוֹחֵר נָשֵׁט נאָר פֿאַר זיך אַליין, נאָר פֿאַר גאַנצן שָׂרֵשׁ־נִשְׁמָתוֹ.

און לויט אלע נ"ל ווערט גַם מבאָר דער ענין פֿון שְׁמִחָה אין עֲבוּדָה, אַפֿילו ווען דער מענטש ווייסט, אַז ער האָט "אַלטע חובות". ווייל ווען ער זעט זיך ווי אַן עוֹבֵד צו אַפּצאַלן אַ שְׁטָר פֿון עמעצנס אַנדערנס, איז דאָ נָשֵׁט קיין אָרט פֿאַר שְׁמִחָה. אַבֶּל ווען ער דערקענט, אַז דער גאַנצער "חוב" איז אַ טייל פֿון אים אַליין אין שָׂרֵשׁ, און אַז אין יעדן מִצְוָה נאס ער טוט מִשְׁלֵמַט ער זיך אַליין איבער אלע דורות – דאן ווערט דִּי עֲבוּדָה אַ גרויסע שְׁמִחָה, אַז ער זוכה צו זיין דער כָּלִי, דורך נאס דער הִקְדוּשׁ־כְּרוּך־הוא מִשְׁלֵמַט דעם גאַנצן סיפור.

און לויט אַלץ דאס וועט מען פֿאַרשטיין, אַז דִּי שְׂאֵלוֹת פֿון צֶדֶק, זָכָרוֹן און זְהוּת אין אונזער דור זיינען נָשֵׁט סתָם קשיות, נאס זיי שטערן דער אַמוּנָה, נאָר זיי זיינען אַ גילוי פֿון אַ נִיעֵר מדריגה אין דער נָשָׁמָה־הָאָדָם, נאס זוכט אַרײַנצוברענגען גַם דעם מוֹכֵן־צֶדֶק, גַם דעם טיפֿן זָכָרוֹן און גַם דער עצם־זְהוּת אינעווייניק אין איינעם פֿעלד פֿון דער אייניקער גאַטלעכער

תנועה. און דורך דאס גופא גייען מיר אריין אין א טיפערן ביאור, בעזרת השם, אין ענין־האדם־הכללי און דעם כלליאען גוף, ווי עס וועט זיך מבאר ווערן ווייטער.

ח

אחרא אלעס דאס, בלייבט עוד א נקודה צו מבאר זיין, וועי איז – אז אלעס וואס מיר האבן ביז השעיה מבאר גוועזן, איז גוועזן אין ענין פון דעם יחיד, דעם פרטישן "אני", מיט זיינע שרשים, זיינע גלגולים און זיינע עיבורים. אכל באמת, דער יחיד שטייט כלל נשט פאר זיך אליין. וי אין א גוף איז נשטא קיין איינציקן אבר וואס מען קאן אים ארויסרייסן פון כלל און זאגן: דאס איז א "גוף" פאר זיך אליין – אזוי איז אויך בנשמות ישראל, אז יעדע איינער איז נאר א ניצוץ פון א כלליאען אבר, און יענער כלליאער אבר געהערט צו א גאנצע מערכת. און אם כן, די שאלה "ווער בין איך אין מיטן ריבוי השרשים" איז נשט נאר א שאלה אויף די פנים און שיקטים אינעווייניק אין א איינציקער נפש, נאר אויך אויף דעם גרויסן שדה, אין וואס די נשמה איז אריינגעפלאנצט – דור, קהל, נשמה כללית.

און זע, אויף דאס אליין האט די תורה שוין אריינגעוויזן אין פסוק "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת" (קהלת א, ד), און דערויף זאגט דער זוהר (ח"א רכב, א), אז "דור הולך ודור בא" מינט נשט סתם א בייט פון גופים, נאר א תנועה פון נשמות, וואס קערן זיך צוריק אין נייע בחינות אין יענעם זעלבן דורישן שדה. יענער זעלבער "דור" וואס עס זעט אויס וי ער וואלט אוועקגעלאפן, קערט באמת צוריק און קומט, נאר אין א נייעם קומען, אין נייע פלים, מיט אנדערע נסיונות און אנדערע גילויים. קומט אויס, אז ס'איזא דא א מציאות פון א פרטישער נשמה, און ס'איזא דא א מציאות פון א "דור" וי א נפש כללית, א שדה פון ברידער־נשמות, וואס גייען און קומען צוזאמען אין גלים.

און אזוי איז מפורש אין די ווערטער פונעם אריז"ל אין ענין דור המדבר, וואס ער שרייבט אין די דרשות אויף פרשת דברים (אין לקוטי תורה פונעם אריז"ל), אז דור המדבר, וואס זיי זיינען גוועזן א דור דעה, בעלי קבלת התורה, און דערביי האבן זיך געפנט אין שווערע חטאים – די מרגלים, די מתאוננים און אזוי ווייטער – זיי זיינען נשט פארלוירן געווארן, חס ושלום, נאר זיי זיינען עתיד צו קערן צוריק אין דעם לעצטן דור, אין עקבתא דמשיחא. דא וועט מען דאן מתקן זיין יענע ענינים וואס זיינען דעמאלט געבליבן אן תיקון, און דערפאר איזא אויך אין דעם לעצטן דור א בונדערע התגלות פון הויכע נשמות, און דערביי א גרויסע ירידה און א גרויסער בלבול, צוליב דעם, אז זאמלען זיך צוזאמען אלע שפירים פון אלע פריערדיקע דורות. זע מיר קלאר, אז חוץ פון דעם גלגול פון א יחיד, איזא דא א גלגול פון א גאנצן דור – א "דור" וי א אייניקע חטיבה, וואס קערט צוריק צו פארענדיקן א חשבון וואס איז געבליבן אפן.

און מ'דארף פארשטיין: וואס איז דער גדר פון א "דור" מצד די נשמות, אז דער אריז"ל רעדט פון אים וי פון א רוחניתער ישות, וואס מופיע אמאל אין מדבר און אמאל אין עקבתא דמשיחא? דען מענטשן אנדערע זיינען דא, אנדערע גופים, אנדערע ארטער, אנדערע ענינים. נאר מ'מוז זאגן בכרחך, אז ס'איזא דא א "שדה נשמתי", א מערכת פון ניצוצות, וואס

צווישן זיי איזא דא א פנימיתער שיכות – איינער שרש אין אדם הראשון, איינער אבר, אדער א מערכת פון אברים – און זיי לבנען זיך אן אין אנדערע גופים און אין אנדערע צייטן, נאך זיי בלייבן פארבונדן איינער מיטן צווייטן וי א אייניקער גוף. און ווען יענער שדה דארף א בונדערן תיקון, דאן ווערט די כללות פון יענעם שדה אויפגעוועקט אין א בונדערן דור, און א סך נשמות פון יענעם שדה גייען אראפ צוזאמען, כדי צו דורכפירן דעם כלליאען תיקון.

און דאס איזא אויך נאס דער בעל-שם-טוב גילויט אין זיינע תורות וועגן "נשמות הדור". אין צוואת הבעל-שם-טוב (סימן ב) שרייבט ער, אז דער צדיק אין דור, און בפרט דער נשיא הדור, טראגט אויף זיך אלע נשמות פון זיינע דור-מענטשן, און ער דאווענט פאר זיי, און ער ציעט אראפ צו זיי חיות. דאס איז נשט נאך מצד א חיצוניותער הנהגה, נאך מצד דעם שרש פון די נשמות, אז דער נשיא איז א "נשמה כללית", אין נאס אלע פרטים זיינען אריינגעשלאסן. און פון דא איז מבאר, אז יעדן דור האט א אנדערע נשמה כללית, אן אנדערן אויפן פון שדה נשמתי, און דערפאר אויך אן אייגנס אנגעשטעלטן אויפן דער עבודה פונעם דור, אין זיינע נסיונות און אין זיינע הארות.

און אין חסידות איז מבאר (בפרט אין תורה אור שמות וועגן ענין משה רבינו, און אין די שיחות פון כ"ק אדונינו מורנו ורבינו נשיא דורנו וועגן "נשיא הדור הוא הכול"), אז משה רבינו איז דער "ראש" פון אלע נשמות ישראל, און אין יעדן דור און דור לבנט זיך משה אריין אין נשיא הדור. נשט נאך אין פונקט פון הוראה – אז דער מנהיג-הדור דארף זיך מדמה זיין צו משה – נאך בפועל ממש, אז די מציאות פון נשיא הדור איז א גילוי פון יענער זעלבער נשמת משה אין א נייעם שלב, מיט א פאסיקן שדה נשמתי. קומט אויס, אז ס'איזא דא א רצף פון א נשמה כללית, נאס גייט דורך די דורות, און ווען זי לבנט זיך אריין אין א בונדערן גוף אין א בונדערן דור, ציעט זי מיט זיך אראפ דעם גאנצן שדה פון די נשמות, נאס זיינען איר שדה. דאס איז דער "דור" מצד פנימיות – א שדה, נאס נעמט אן זיין צורה פון דער נשמת-משה אין יענעם דור.

און לויט דאס וועט מען פארשטיין, אז ס'איזא דא צוויי אופנים אין גילוי פון גלגול: א גלגול פון א פרטישער נשמה, און א גלגול פון א גאנצן שדה. דער גלגול-הפרט איז ווען א בונדערער ניצוץ קערט זיך צוריק צו פארענדיקן זיין תיקון. דער גלגול-השדה איז ווען א גרויסער כלל פון ניצוצות, נאס זיינען שוין צו איינעם ענין, קערן זיך צוריק צוזאמען, כדי צו פארענדיקן א בונדערן פרק אין סיפור פון אדם הראשון. און דורך דאס קען מען ניי פארשטיין א סך פון די קשיות, נאס מהאט אויבן ארויפגעבראכט אין ענין צדק, בחירה און זהות.

דען ווען דער מענטש גרייפט זיך אליין אפ וי א אפגעטיילטן "אני", דאן זעט זיך יעדע חוזה פון א משא, נאס ער פארשטייט אים נשט – א נטיה, א פחד, א כאב, א בונדערער נסיון, נאס קערט זיך איבער דור נאך דור – וי א עולה: פארוואס דארף דא וואס איך דאס טראגן? אכל ווען ער ווייסט, אז זיין נשמה איז נשט קיין איינזאמע יחידה, נאך א טייל פון א שדה – א נשמתישע משפחה, א דור, א נשמה כללית – דאן ווערט די גאנצע התרחשות א תנועה פון א גאנצן גוף. וי אין א גוף פרעגט קיינער נשט: פארוואס טראגט די האנט דעם משקל, נאס די פוס האט אים גורם גוועזן? דען אלץ איז א אייניקער גוף, און דער "מענטש" איז נשט די האנט און נשט די פוס, נאך דער כלל-גוף – אזוי אויך אין שדה-הנשמות.

דער חוב, די נטייה, דער פֿצע – זיי זיינען נשט פֿון א איינעם פֿרט, נאָר פֿון א גאנצן שֿדח, און די ירידה פֿון א בֿונדערן מענטש אין א בֿונדערן אָרט איז נשט אַנדערש, נאָר זיין באַשטימונג צו זיין יענער אָכר, אין נאָס דער ענין וועט זיך מתתקן ווערן פֿאַרן גאנצן שֿדח.

און זע, דורך דאָס ווערט אויך מִבְּאָר די תּוֹרָה פֿונעם אָרִיז"ל וועגן דֹר המדְבָר, נאָס קערט זיך צוריק אין דעם לעצטן דור. דֹר המדְבָר איז גוועזן א בֿונדערער שֿדח – נשמות דְּעָה, א "דֹר דְּעָה" – ביי וועם זיי זיינען נתגלה גוועזן ענינים פֿון אָמוּנָה, בטוּל, און זיי האָבן געזען אַלּוּקוֹת בְּגִלּוּי, און דערבײַ א חסרון אין מְבִלֵת הָאָרֶץ, אין אַרײַנציען די קדוּשָׁה אַרײַן אין גשְׁמִיּוֹת. פֿון דעמאָלט און ביז הײַנט, אין יעדן דור גייען אַרָאפֿ ניצוצוֹת פֿון יענעם זעלבן שֿדח אין פֿאַרשיידענע לְבוּשִׁים, צו אַרבעטן אַמאָל נאָך אַמאָל אויף דעם תּיקוּן פֿון דעם חבור צווישן תּוֹרָה און לעבן, צווישן מדבר און לאַנד. אַכּל אין עקְבֶּתָא דְּמִשְׁיחָא ווערט די פֿללִית פֿון יענעם שֿדח אויפֿגעוועקט, און א סך נשמות פֿון יענעם זעלבן מקור גייען אַרָאפֿ צוזאַמען, פֿדײַ צו פֿאַרענדיקן די פֿרשָׁה פֿון "בֹּאוּ וְנִירְשׁ אֶתְּהָ", אַרײַנצוברענגען די גאנצע אַלּוּקִיתֶע הַשִּׁפְלָה אַרײַן אין א וועלט פֿון טְכְּנִיּוֹלֹגִיָּה, חוֹמְרִיּוֹת און בְּלִבּוֹל. דערפֿאַר איז דאָ אין אונזער דור, פֿון איינעם זײַט, א טײַערע תְּבִיעָה און א כֹּחַ צו א טיפֿער אַלּוּקִיתֶער הַשִּׁנָּה, און פֿון דער אַנדערער זײַט א ריזיקער שוועריקייט צו קבל זיין א פשוטן עול – ווייל דאָס איז דער זעלבער שֿדח נשְׁמָתִי, נאָס קערט זיך צוריק צו זיין לעצטן ענין.

און אזוי בכלל, יעדן דור איז א גרויסער גל אין סיפור פֿון אָדָם הָרִאשׁוֹן: דער דור פֿון די אָבוֹת – ענין פֿון מִסִּירוֹת און חֶסֶד; דער דור פֿון גְּלוּת מִצְרַיִם – דער בִּירוּר פֿון דער נִפְשׁ הַבְּהִמִּית; דער דור פֿון בית ראשון – עֲבֹדָה בְּרוּחַ, נְבוּאָה; בית שְׁנִי – תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְפָּה; די דורות פֿון גְּלוּת – דער בִּירוּר פֿון חוֹמֶר דורך פשוטע עֲבֹדָה; און דער דור פֿון עקְבֶּתָא דְּמִשְׁיחָא – דער סיוֹם פֿון אַלע בִּירוּרִים און די הַכְּנָה צוֹן גִּילּוּי פֿון דער פֿללִיאַער יְחִידָה. אין יעדן אַזאַ גל ווערט דער פֿאַסיקער שֿדח נשְׁמָתִי אויפֿגעוועקט און גייט אַרָאפֿ, און יעדע יְחִיד אין דור טראָגט אין זיך עפעס פֿון דעם ענין פֿון גאנצן שֿדח. קומט אויס, אַז א גרויסער טייל פֿון נאָס אַ מענטש "מְרַגִּישׁ" וי זיין אייגענע זאך, איז נשט אַנדערש, נאָר א הִדְהוּד פֿון דער נשְׁמַת־הַדּוֹר, פֿון דער נשְׁמַת־הַכָּלָל.

און דאָס אַליין איז א תְּשׁוּבָה אויף דער שְׂאֵלָה פֿון דעם "אָנִי" אין מיטן רִיבּוּי הַשִּׁרְשִׁים. די כּוֹנֵה איז נשט צו פֿאַרבֿלאַנדזשען די פֿרטישע אַחֲרִיּוֹת, חס וְשָׁלוֹם. לְהִיפֶּךְ – וי אין א גוף, יעדן אָכר האָט ער א בֿונדערן תּפִּקִיד, און אויב ער פֿילט אים נשט אויס, פעלט אין גאנצן גוף – אזוי אויך אין נשמות. נאָר דער מענטש דאַרף נשט שטענדיק זוכן "וואָס איז מײַן חוב" אין א צוצאַמענגעצויגענעם פֿרטישן זין, וי ווען אַלע עולִּמוֹת הענגען נאָר און בלויז אויף זײַנע פֿרטישע פֿעצִים. דער רוב פֿון נאָס ער טראָגט – נְטִיּוֹת, כְּשִׁרּוֹנוֹת, שְׂאֵלוֹת – זיי זיינען אַ אויסדרוק פֿון דער עֲבֹדָה פֿונעם דור. דורך דאָס ווערט די תְּחוּשָׁה פֿון עוֹלָה און בְּדִידוּת קלענער, און די תְּחוּשָׁה פֿון שְׁלִיחוּת ווערט גרעסער: מײַהָאָט מִיך אויסגעקליבן צו זיין דער אָרט, אין נאָס דער גאנצער דור פועליט זיין תּיקוּן.

און לויט דאס קען מען אויך פארשטיין טיפער דעם ענין, אז נשיא הדור איז "הכל". נשט נאר אז ער שליסט אריין אין זיך אלע נשמות, נאר אויך אז ער גילויט זיי, נאס איז דער ענין פון זייער שדה. דורך זיינע רדעס, זיינע תורה און זיין הנהגה, ווערט די נשמת הדור מודע צו זיך אליין, זי ווייסט, נאס איז דער פלליאער תיקון, נאס זי דארף דורכפירן. אין פריערע צייטן האט גענוג געלעגט, אז דער מענטש זאל וויסן "עבודת ה' בכלל" און זי אויספילן מיט תמימות. אכל אין אונזער דור, נאס דער פרטישער אני פאדערט מודעות, גיט דער נשיא הדור אויך א פללישע מודעות – ער באשטימט דעם נאמען פונעם גל: א דור פון הפצת המעצנות, א דור פון גאלה, א דור פון סיום הגלות. דאן שפירט אויך א פרט, אין דער שעה ווען ער לייגט תפלין אדער לייכט אן א נר שבת, אז ער רירט זיך אן נשט נאר אין א פרטישן חוב, נאר אין א גרויסן גל פון נשמות.

און לויט דאס הייבט אן זיך צו זיצן נאס מהאט אויבן געפרעגט: אויב א טייל פון מיינע חיובות זיינען "אלטע חיובות" פון פריערדיקע גלגולים, און אפשר פון אנדערע – וי קאן איך דען דינען דעם אייבערשטן מיט שמחה? דען ווען דער באגריף פון "אני" איז צוצאמענגעצויגן צום פרט, זעט זיך יעדע פרעמדע חוב וי א משא. אכל ווען דער "אני" ווערט אויסגעברייטערט צום "אנחנו" – צום שדה הנשמתי, צום דור, צו דער נשמת הכלל – דאן ווערט דער חוב א כבוד: מהאט מיך זוכה גוועזן צו טראגן א טייל פון תיקון פון א גאנצן שדה, צו זיין א צנור, אין נאס ווערט מתברר א ענין, נאס ציעט זיך דורך דורות. דאס אליין גיט דעם מענטש חיות און שמחה – אז ער באשעפטיקט זיך נשט נאר מיט אייגענעם שפור, נאר מיטן פארענדיקן א פרק אין סיפור פון כלל ישראל.

נאר אזוי אלץ בלייבט נאך אינעווייניק אין דעם גדר פון ישראל און נשמות הדור. און עס וועט נאך מבאר ווערן, אז לויט דאס זעלבע יסוד קען מען אויך אויסברייטערן דעם בליק ארויס חוץ פון ישראל – צו די אומות, צו די תרבויות, צו אלע מערכות פון וועלט, נאס אויך זיי זיינען נשט אפגעטיילט, נאר א טייל פון דעם פלליאען גוף פון אדם הראשון. אז אויך זיי גייען דורך גלגולים אין שדות און אין דורות, און יעדן גל פון מענטשליכער היסטוריה איז נשט אנדערש, נאר א תנועה פון א נשמתישן שדה נאך ברייטער, אין נאס ביידע – ישראל און די אומות, ביידע – מדע און טכנולוגיה, ביידע – תרבויות און לשונות – ווערן מהווה, כדי צו פארענדיקן א אייניקן גרויסן תיקון. נאר דאס איז שוין אן אנדער ענין, א טיפערער, נאס דארף א בזונדערן ביאור פאר זיך אליין.

ט

זעל פיי כל הנניל, וועט זיך נאך נויך מער מבאר ווערן, אז מ'דארף אויסברייטערן דעם גדר פון דעם מושג „גלגול" פון דאס, נאס די מערסטע ספרים רעדן, נאס עיקר ביי זיי איז גלגול פון א נשמה פרטית פון גוף צו גוף. ווייל לויט דעם, נאס מיר האבן מבאר געווען, איז דוכט זיך, אז גאנצע מענטשליכע היסטוריה, אלע תרבויות, אלע אומות, די מדעים און

אומניוֹת – זיי אלע זיינען אויך א גָדֵר פֿון גלגולים, נאָר אז דאָרטן רעדט מען פֿון גלגולי ניצוצות אינעווייניק אין כָּלִישֵׁע נשְׁמָתִישֵׁע שְׁדוֹת, און נשָׁט נאָר אין פֿרטישע נשְׁמוֹת.

דִּהְנָה, ווען מ'רעדט בדרך רגיל וועגן גלגול, איז די פֿשוטע תמונה אז ס'איז דאָ א „נשְׁמָה עקֶרֶית“, נאָס דאָס איז דער עיקר־מענטש, און זי לייגט זיך אָן אַ מאָל אין דעם גוף און אַ מאָל אין יענעם גוף, לויט דעם צָרֵךְ פֿון איר תיקון. און אזוי ווערט מבאָר אין שְׁעַר הַגְּלוּלִים, אז ס'איז דאָ אַ עקֶרֶישֵׁעֶר גלגול, און ס'איז אויך דאָ עיבור, און ס'איז דאָ אַ נשְׁמָה אֶרְחָת, און אזוי ווייטער. נאָר אלץ דאָס איז אינעם גָדֵר פֿון אַ פֿרטישן מענטש.

און לויט דעם, נאָס מיר האָבן פריער מבאָר געווען, אז ס'איז דאָ א „כָּלִישֵׁעֶר אָדָם“, און אז אלע אומות און תַּרְבִּיּוֹת, מדעים און מוסדות, זיינען איבֶּרִים און שְׁדוֹת אינעווייניק אין דעם כָּלִישֵׁעֶן גוף פֿון אָדָם הָרָאוֹשׁוֹן – קומט ממילא אַרויס, אז אויך זיי גייען דורך אַ גָדֵר פֿון גלגול. נאָר אז דאָ איז דער גלגול נשָׁט פֿון אַ פֿרטישער נשְׁמָה צו אַ פֿרטישן גוף, נאָר פֿון אַ כָּלִישֵׁעֶן נשְׁמָתִישֵׁעֶן שְׁדָה צו אַ אַנדערן נשְׁמָתִישֵׁעֶן שְׁדָה, פֿון איין דורישן גל צו אַ צווייטן דורישן גל.

און מ'קען זאָגן, אז דאָס איז דער טיפֿער פֿירוש אין דעם, נאָס מ'זעט, אז תַּרְבִּיּוֹת און אימפּריות קומען ווידער אַרויף אין אַנדערע צורות, ווי מ'האָט פריער מבאָר געווען. ווייל דאָס איז נשָׁט נאָר אַ חיצוֹנִישֵׁעֶר דְּמיוֹן, נאָר בַּאֲמַת איז דאָ א „נפֿש תַּרְבוּת“ כָּלִישִׁית, נאָס זי איז אַ ניצוץ פֿון דער נשְׁמָה פֿון אָדָם הָרָאוֹשׁוֹן, און די זעלבע נפֿש־תַּרְבוּת מתגלגלת אַ מאָל אין דעם צָלָם פֿון אַזאַ אומָה און אַ מאָל אין צָלָם פֿון אַ אַנדער אומָה. אַ מאָל אין אַזאַ לשון און אַ מאָל אין אַן אַנדער לשון, אַ מאָל אין אַזאַ מַעֲרַכֶּת־מִדִּינָה און אַ מאָל אין אַן אַנדער מַעֲרַכֶּת – נאָר דער ניצוץ איז דער זעלבער ניצוץ, און דער שְׁדָה איז דער זעלבער נשְׁמָתִישֵׁעֶר שְׁדָה אין זיין שָׂרֵשׁ.

און אזוי אויך אין חֲכָמוֹת און טִּכְנוֹלוֹגִיּוֹת. ווי מ'האָט פריער מבאָר געווען, אז ס'איז דאָ אַ ניצוץ, נאָס מתגלגל זיך תַּחֲלָה אין דער צורה פֿון אַ מדעישן רִעיוֹן, אָדער אַ טִּכְנוֹלוֹגִישֵׁעֶר הַמְצָאָה, אינעווייניק אין די אומות־הָעוֹלָם, אין אַ גָדֵר פֿון קְלִיפָּה – אַ חֲכָמָה, נאָס איז אָפּגעטיילט פֿון איר מקור. און שפּעטער, ווען ס'קומט דער צײַט פֿון תיקון, נעמט דער זעלבער ניצוץ אָן אַן אַנדער גוף, ווען אַ ייד נעמט אָן יענע חֲכָמָה און ברענגט זי אַריין אין בֵּית־הַכִּנְסֵת און אין בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, צו פֿאַרשפּרייטן די מַעֲיָנוֹת, צו חֶסֶד און צו רַחוּמָה. דאָס איז אַ גלגול פֿון אַ כָּלִישֵׁעֶן נשְׁמָתִישֵׁעֶן שְׁדָה, נאָס פֿון די כָּלִים פֿון קְלִיפָּה גייט אַריין אין די כָּלִים פֿון קְדוּשָׁה.

און אויף דעם אויסלייג קען מען זאָגן, אז ווי ס'איז דאָ אין פֿרטישע נשְׁמוֹת אַ בְּחִינָה פֿון „עִיבוֹר־שָׂרָשִׁים“ – אז אַ נשְׁמָה גייט אַריין אין אַן אַנדער נשְׁמָה כְּדֵי צו העלפֿן איר אין איר תיקון – אזוי אויך אין כָּלִישֵׁעֶן נשְׁמָתִישֵׁעֶן שְׁדוֹת איז דאָ אַ בְּחִינָה פֿון „עִיבוֹר־שָׂרָשִׁים“. אז אַ תַּרְבוּת נעמט אַריין אין זיך ניצוצות פֿון אַ אַנדער תַּרְבוּת, לויט דעם צָרֵךְ פֿון תיקון. אַ מאָל זעט זיך דאָס אַרויס ווי אַ חיצוֹנִישֵׁעֶן הַשְׁפָּעָה – אז יענע אומָה לערנט זיך פֿון די וועגן פֿון אַן אַנדער אומָה, נעמט אָן איר חֲכָמָה אָדער איר מוסדות – נאָר אין תוֹך־תוֹך איז דאָס אַ עִיבוֹר־שָׂרָשִׁים אינעווייניק אין דעם כָּלִישֵׁעֶן גוף.

און לויט דאס וועט זיך אויך מבאר ווערן, נאס מיזעט אין די לעצטע דורות א התעוררות פון כללישע רעיונות, ווי למשל „זכויות האדם“, „אחווה אנושית“, „דאגה צו דער סביבה“, און אזוי ווייטער. ווייל לכאורה זיינען דאס רעיונות, נאס פארשפרייטן זיך אינעווייניק אין די אומות העולם, און זיי ווערן נשט געלערנט פון תורה און מצוות. נאר לויט דעם נ"ל קען מען זאגן, אז אויך דאס זיינען ניצוצות פון דעם כללישן אדם, נאס מתגלגלים אין דער צורה פון א כללישן רעיון, כדי אז שפעטער זאלן זיי ווערן מתברר אין תורה און זיך פארבינדן מיט „לתקן עולם במלכות שדי". ווייל יעדער רעיון פון צדק און חסד, אפילו ווען ער איז פארקרימט און פארדרייט אין די הענט פון די אומות, ווייזט אן אויף א ניצוץ אלקי, נאס זוכט זיין תיקון.

און אזוי אויך אין ענין פון ביו-דוריתע טראומה און קולקטיבישער זכרון, נאס מ'האט פריער מבאר געווען אין גדר פון א דורישן נשמתישן שדה. ווייל נשט נאר בישראל איז דא אזא זאך, נאר אויך אין די אומות העולם. מלחמות, גרושים, שעבודים, מהפכות – אלע דאס לאזן איבער א רשם אינעם כללישן נשמתישן שדה פון יענער אומה, און דער רשם מתגלגל זיך פון דור צו דור, אין דער צורה פון פחד, אין דער צורה פון א תאנה צו כח, אין דער צורה פון א זוך נאך בטחון. און אלץ דאס איז נשט נאר פסיכולוגיה פרטית, נאר תנועות פון דורישע גלים אינעווייניק אין דעם כללישן גוף.

און לויט דאס קען מען נוכח מבאר זיין, אין א טיפערן אופן, דעם תפקיד פון ישראל אינעווייניק אין דעם ברייטן גלגול. ווייל ווי ביי א פרטישן מענטש זיינען ראש און הארץ די, נאס פירן דעם גוף, און אין יעדער תנועה פון גאנצן גוף זעט מען, אז דא איז א מוח און א הארץ, נאס פירן – אזוי אויך אינעם כללישן אדם זיינען די נשמות פון ישראל ראש און הארץ. און יעדער דורישער גל, נאס גייט אריבער אויף די אומות, אויף די תרבויות און אויף די מדעים, ווארט אין תוך-תוך אויף א תיקון, נאס זאל קומען דורך ישראל, ווען זיי וועלן נעמען יענעם ניצוץ און אריינברענגען אים אין קדושה.

און דאס איז אויך א נייער פירוש אין ענין „אלכימיה פון די מצוות". ווייל לכאורה איז דער לשון „אלכימיה" א לשון פון חכמת האומות, נאס זיי האבן גערעדט וועגן פארוואנדלען א נידעריקע מתכת אין זהב. נאר לויט דעם נ"ל קען מען זאגן, אז יעדער מצוה, נאס א מענטש טוט, בין א ייד אין תורה מצוות און בין אין זיבן מצוות בני נח, איז א גדר פון אמתדיקער אלכימיה: מ'פארוואנדלט א חמר, נאס איז געווען אין רשות הקליפה – געלט, כח, תאנה, חכמה חיצונית – אין „זהב" פון קדושה. און יעדער מאל, ווען אזא אלכימיה ווערט געטאן, ווערט פארענדיקט א פרק אינעם גלגול פון די ניצוצות אינעווייניק אין דעם כללישן גוף.

און לויט אלץ דאס וועט זיך אויך מבאר ווערן דער נאמען „דורישע גלים" אין א טיפערן גדר. ווייל נשט נאר אז יעדער דור איז א גל אינעווייניק אין היסטוריה, נאר אז יעדער גל איז א גלגול פון א כללישן נשמתישן שדה. די ניצוצות, נאס זיינען געווען אין א דור פון מלחמות, מתגלגלים אין א דור פון בנין מדינות; די ניצוצות, נאס זיינען געווען אין א דור פון

חיצונישער השפלה, מתגלגלים אין א דור פון א חזרה צו רוחנישע שרשים. און יעדער אזא גל טראגט מיט זיך דעם קולקטיבישן זכרון פון די גלים, ואס זיינען געווען פריער, און אויך די ביינדריתע טראומה פון יענע גלים, כדי צו קענען זיי מתקן זיין.

און פון דארטן נעמט זיך אויך דער ביאור אין ענין גלגול אין לעבן פון דעם יחיד. ווייל ווען א מענטש זעט ביי זיך מדות און משיכות, ואס זיינען אים נשט קלאר – א פחד און א טעם, א כעס, ואס פאסט נשט צו זיין שכל, א תאוה צו א זאך, ואס ער קענט זי כלל נשט – לכאורה וואלט ער געזאגט, אז דאס איז נאר פון א פסיכולאגישן טבע פּרטי, אדער פון א פּרטישע טראומה. נאר לויט דעם נייל קען מען זאגן, אז א סך פון די דחפים זיינען בעצם תנועות פון כללישע נשמתישע שדות, ואס מתגלגלים דאווקא איצט אינעווייניק אין זיין נפש. און ער איז אויסגעקליבן געווארן ווי א כלי צו זייער תיקון.

און לויט דאס, ווען א מענטש ארבעט אויף א באזונדערער מדח, אויף א באזונדערער תאוה, אויף א באזונדערן פחד – טוט ער נשט נאר א תיקון אויף זיך אליין, נאר ער מתקן אויך דעם כללישן נשמתישן שדה, פון וויינען אזא מדח קומט אראפ. דאס איז גלגול אין דעם ברייטן גדר: אז דער ניצוץ, ואס איז א מאל געווען אין דער צורה פון א אומה, א מאל אין דער צורה פון א תרבות, א מאל אין דער צורה פון א מלחמה אדער א מהפכה – מתגלגל זיך איצט אין דער צורה פון א פנימיתער מדח אינעווייניק אין דעם הארץ פון א איינציקן ייד, און ער איז דער אויסגעקליבענער צו פארענדיקן זיין תיקון.

און דאס איז, ואס וועט זיך מבאר ווערן אין ווייטער אין דעם מאמר בפּרטיות: ווי אזוי צו לייענען די יסורים און די משיכות אין לעבן פון דעם יחיד ווי א טייל פון דעם ברייטן גלגול פון דעם אייניקן גוף, און ווי אזוי צו מאכן פון יענער ידיעה א מקור פון אחריות, פון חמלה און פון שמחה אין עבודת ה'.

•

י. יסורים, תאוות, און דער נשליסענער סיפור

והנה, על פי כל ואס מיהאט דערמאנט לעיל, ווערט מבאר אין אלגעמיין ווי אזוי אז גנצע בריאה, היסטוריה און תרבות זיינען נשט אנדערש ווי דפּסוסי-גלגול פון ניצוצות אדם הראשון. אכל עדיין דארף מען פארשטיין: ואס רירט דאס אן בייים מענש, ואס זיצט דא, מיט זיין פּרטישן כאב, מיט זיינע בלבולים, מיט די שלעכטע מדות, ואס עס שיינט, אז ער האט שוין פרווט טויזנט מאל צו מתקן זיי און זיי קומען ווידער ארויף? אם דער אלעמאל איז נשמתישע שדות, דור גייט און דור קומט, אומות און תרבויות – ווו איז דען דער ארט פון דער איינציקער טרער, פון דער איינציקער תאוה, פון יענעם כשילון, ואס ער קומט צוריק און שטעלט זיך צו ניי?

דְּהַנָּה, דער אַרײַן"ל האָט שוין אַנטפלעקט אין שַׁעַר הַגְּלוּלִים (הַקְּדָמוֹת כ"ב-כ"ד), אַז ווי אַזוי עס איז דאָ אַ דִּין כָּלְלִי אויף אַ שְׂדֵה פֿון נִיצוּצוֹת, אַזוי איז אויך דאָ אַ גענויע מִדָּה פֿון יסורים און תִּיקוּנִים אויף יעדן נִיצוּץ וְנִיצוּץ. ס׳איז קיין שום סִכָּל סְתָמִי נָשׁט. יעדן כָּאב, צי אין גוף צי אין נֶפֶשׁ, איז אַ „עוֹנֶשׁ“ אין פֿשוּטן זין – נאָר נָשׁט אַ עוֹנֶשׁ פֿון נִקְמָה חֶסֶד וְשָׁלוֹם, נאָר אַ מִין מִכְשֵׁיר-נִתּוּחַ, נאָס זאָל גִּרְאָד רִירן אין יענעם אָרט אין דער נֶפֶשׁ, אין יענעם רוֹחַנִישֵׁן אַכֶּר, נאָס איז פֿגוּם געוואָרן אין פֿרִיעַרדיקע גִּלְגוּלִים און איז נאָך נָשׁט מִתְּקֵן געוואָרן.

און דערפֿאַר ציילט דער אַרײַן"ל דאָרטן אַ סך פֿרִטִישע זאַכן: אַז עס זיינען נִשְׁמוֹת, נאָס קומען צוריק צו לֵיידן דאָווקא ענינים פֿון עֲנִיּוֹת, צוליב דעם, אַז אַ מֶאֱל האָבן זיי גֵּעֶזאַלֶט אָדער געווען קִמְצָנִים אין צִדְקָה; עס זיינען, נאָס קומען צוריק צו ווערן מבוּזָה, צוליב דעם, אַז אַ מֶאֱל האָבן זיי מבוּזָה געווען תְּלִמִידֵי חֲכָמִים; עס זיינען, אויף וועלכע קומען אַרויף באַזונדערע מַחְלוֹת, כִּנְגוּד אַ נִשְׁט־ריכטיקן באַנוץ פֿון באַזונדערע אִיבֶּרִים. און דאָס אַלץ איז נָשׁט אין אַלגעמיין, נאָר אין פֿרִטִי פֿרִטִים: נאָסער אַכֶּר, אין נאָסער עוֹלָם, אין נאָסער מִצְוָה – אַזוי וועט זיך אָפּמעסן די יְרִידָה, און אַזוי וועט זיך אָפּמעסן די עֲלִיָּה. ביז אַזוי ווייט, אַז עס קען זיין אַ מְעוֹשׁ, נאָס זיין נִשְׁמָה איז מצד זיך ריין און יֵשֶׁר, און נאָר אַ איינציקער נִיצוּץ, פֿון דער זייט, פֿון „קִצָּה הָאֲצָבָע“, איז געבליבן חָיב אין תִּיקוּן; און צוליב יענעם נִיצוּץ גייט ער אַראָפּ צו לֵיידן אַ באַזונדערן, שאַרפֿן ענין, נאָס ער פֿאַרשטייט נָשׁט, כִּדִּי אַז דאָווקא דורך דעם זאָל זיך מִתְּקֵן ווערן יענער נִיצוּץ.

און אויף דאָס האָט דער הייליקער זוֹהַר (ח"ג רע"ו, א) געזאָגט „יְסוּרִין דְּנִשְׁמָתִין“ – אַז עס זיינען יסורים, נאָס זיינען פֿון גוף, צייטווייליק, און עס זיינען יסורים, נאָס זיינען „דְּנִשְׁמָתִין“, שְׁרָשִׁים, נאָס רירן אָן דעם עצם-הַנֶּפֶשׁ. און זיי קומען פֿון אַזאַ טיפֿן אָרט, ביז אַז אַ מֶאֱל קען דער מְעוֹשׁ זיי נָשׁט פֿאַרבינדן מיט קיין שום מְעוֹשׁ, נאָס ער האָט געטאָן אין זיינע היינטיקע לעבנס־יָאָרן. ער שפּירט נאָר, אַז ס׳איז אין אים אַ כָּאב אָן אַ נאָמען, אַ גֵּעִגוּע אָן אַ אַדרעס, אַ בוּשָׁה אָן אַ זעהבאַרע סִיבָּה. און דאָס איז צוליב דעם, אַז די נֶפֶשׁ טראָגט אין זיך רִשְׁמִים פֿון פֿרִיעַרדיקע גִּלְגוּלִים, רִשְׁמִי־עוֹן און רִשְׁמִי־חֶסֶד, און זיי פֿאַדערן אַ תִּיקוּן. און ווען דער מְעוֹשׁ הערט נָשׁט צו דעם קוּל־הַתְּבִיעָה דורך דינע רִמְזִים – דורך מַחְשְׁבוֹת, מַשִּׁיכוֹת, מַפְגָּשִׁים – דאָן ווערט דער ענין אויפֿגעוועקט ווי נִכְרִדִיקע יסורים, כִּדִּי צו וועקן אים נאָך שטאַרקער.

אַבְל עֲדִיין דאָרף מען פֿאַרשטיין: אויב אַזוי, ווי קען דער מְעוֹשׁ נָשׁט אַרײַנפֿאַלן אין יאָוֶשׁ? ווען ער הערט, אַז אַלע זיינע יסורים און תַּאֲוֹת זיינען אַלטע חובוֹת, נאָס ער געדענקט זיי נָשׁט, קען ער זאָגן: אויב אַזוי, בין איך נאָר אַ שְׂדֵה-קִרְבוֹת פֿון אַ פֿאַרגאַנגענהייט, נאָס איך קען זי נָשׁט; וווּ איז דען דאָרט מײַן אַחֲרִיּוֹת, וווּ מײַן פֿרסענלעכקייט, און נאָסער טעם איז דאָ אין אַ מלחמה אָן אַ סוף?

און דאָס איז דער גרויסער חֲדוּשׁ, נאָס מ׳האָט אַנטפלעקט אין די ווערטער פֿון די שפּעטערדיקע צִדִּיקִים, און בִּפְרָט אין דער תּוֹרָה פֿון רַבִּי צְדוֹק הַכֹּהֵן מְלֹבְלִין (צִדְקָת הַצִּדִּיק סוף סימן מ-מ"ד). ער פֿאַרט דאָרטן, אַז יעדן חֲטָא, אין וועלכן אַ מְעוֹשׁ פֿאַלט אַרײַן ווידער און ווידער, אַפֿילו נאָך דעם, וואָס ער האָט באַשלאָסן אַ גַּמְרִי־תְּשׁוּבָה, איז דאָס נָשׁט נאָר אַ סימן פֿון שְׁוֹאֲכִיט, נאָר אַ רִמְזֵי פֿון הַמֶּלֶךְ, אַז דאָס איז שְׁרָשׁ-נֶפֶשׁוֹ. דאָס איז יענער מִדָּה, יענער אָרט, וווּ שְׁרָשׁ-הַנִּשְׁמָה

רירט אָן אין יענעם אַכר פֿון אַדעם הָראשון, נאָס איז פֿגום געוואָרן. און דערפֿאַר קומט דער ענין צוריק און ווערט אויפֿגעוועקט, נָשט כְּדִי צו וואַרפֿן אים ווידער אַראָפּ, נאָר כְּדִי צו רמז זײַן: דאָ איז דײַן עֲבֹדָה, דאָ האָט מען דײַך געשיקט. אַ חטא, נאָס איז נָשט „זײַנער □, נאָס האָט קײַן שְׂיִכּוּת נָשט צו שְׂרֵשׁ־נִפְשׁוֹ, באַשעפֿטיקט אים בכלל נָשט; משׂא״כ דער חטא, נאָס קומט צוריק און שטעלט זיך צו, איז א „כְּתִב־מְנוּ □ פֿון אויבן – אַז דאָס איז דײַן שלִיחוּת.

און בְּאַמֶּת, דאָס פֿאַסט צו דעם, נאָס מ׳האַט בֶּאַרט לָעִיל וועגן די נִשְׁמָתִישע שְׂדוּת. דען אויב יעדן דור און יעדע נָפֶשׁ זײַנען נִיצוּצוֹת פֿון באַזונדערע אײַכֶּרִים, דאָן ווערט קלאָר, אַז יעדע אײַנציקע נָפֶשׁ ווערט געשיקט בְּמִיָּחָד צו יענעם „אַכר □, נאָס איז געבליבן פֿצוּע. מִמִּילא, יעדע שטאַרקע משיכָה, יעדע עקשנישע תַּאֲוָה, יעדע פֿחד, נאָס לאָזט נָשט אָן – זײַנען נָשט נאָר „תְּכֻנוֹת אִפִּי □, נאָר אַ קלאַנג פֿון אַ גאַנצן שְׂדֵה־נִיצוּצוֹת, נאָס בעט דורך אים אַ תִּיקוּן. ווען אַ מַעֲנֵשׁ שפִּירט, צום בײַשפִּיל, אַ באַזונדערע משיכָה צו ענינים פֿון געלט – בײַז אַז ער האָט אַ גרויסן שוועריקייט אין דער מִדָּה פֿון נְדִיבוּת – איז דאָס נָשט נאָר זײַן אײַגענע מִדַּת־הַקְּמִצוֹת; עס קען זײַן, אַז ער איז אַ נִיצוּץ פֿון יענע אײַכֶּרִים, נאָס זײַנען פֿגום געוואָרן אין גִּעזעל און אין נִשְׁט־יִשְׁרָדִיקן דין אין פֿרײַערדיקע תקופות, און איצט איז ער אַראָפּגעקומען כְּדִי צו מַתְקֵן זײַן דאָס. און דערפֿאַר דאווקא ער, אויב ער וועט מצליח זײַן צו טאָן אַמאָל צִדְקָה מיט אַ אמתדיקער מְסִירוּת, צו ברעכן זײַן טבע אַמאָל אין אמת, וועט דורך אים ווערן מַתְקֵן אַ גאַנצער שְׂדֵה פֿון נִיצוּצוֹת, וווּ קײַנער אַנדערער קען נָשט אָנקומען.

און פֿון דעם ווערט מִבְּאָר דער טיפֿער ענין פֿון „יְרִידָה צוֹרֶךְ עֲלֶיהָ □ אין דער עֲבֹדָה פֿון מִדּוּת, ווי עס ווערט בֶּאַרט אין תְּנִיָּא פֿרָקִים כ"ז–כ"ט. דִּלְכָּאוּרָה, ווען אַ מַעֲנֵשׁ זעט אין זיך שלעכטע תַּאֲוֹת, זָרַע מַחֲשָׁבוֹת, עצבות, וואָלט ער געדאַרפֿט צעבראַכן ווערן: ווי קען זײַן, אַז נאָך אַלע מײַנע עֲבֹדָה פֿאַל איך נאָך אַלץ אַרײַן אין דאָס? אַבָּל דאַרטן ווערט בֶּאַרט, אַז יעדע אַזאַ יְרִידָה – יעדע אויפֿוועקונג פֿון אַ שלעכטע מִדָּה – איז נָשט סתֵם אַ „נְפִילָה □, נאָר אַ „עֲלִיָּה בְּכַח □: פֿון הַמֶּל גיט מען אים צו זען נאָך אַ שיכטע פֿון דער נָפֶשׁ הַבְּהִמִית, נאָך אַ נִיצוּץ פֿון טיפֿן קליפָּה, כְּדִי אַז ער זאָל קענען איצט מְבַרֵר זײַן. און אויב ער וואָלט געבליבן גאַנץ טהור אויפֿן אויבערפֿלאַך, אָן אַז עס זאָל זיך אַנטפלעקן דער טיפֿער זוהמָה אין אים, וואָלט עס געפֿעלט אין תִּיקוּן שְׂרֵשׁ־נִפְשׁוֹ. אויב אַזוי, דער עצם־הוֹפָּאָה פֿון דער תַּאֲוָה איז אַ סימן, אַז עס איז געקומען די צײַט זי אַרויף־צוהײבן, און אַז מען האָט אים געגעבן די כֹּחַ צו טאָן דאָס.

און פֿון דאָ ווערט אויך מִבְּאָר די הוֹרָאָה פֿון „מַעֲלִין בְּקִדְשׁ □ אין דעם ענין. דען „מַעֲלִין בְּקִדְשׁ □ מײַנט נָשט נאָר, אַז מײַגט צו נאָך אַ מִצְוָה אָדער נאָך אַ הִדּוּר, נאָר אַז אויך אין יענער זעלבער מִדָּה, אין יענעם זעלבן פֿראַבלעמאַטישן אָרט, איז דאָ אַ מִדְּרָגָתִיקע עֲלִיָּה. אינעם אָנהײב קען דער מַעֲנֵשׁ נאָר מיט גרויסן שוועריקייט זיך אָפהאַלטן פֿון חטא, דורך אַ שווערע מלחמה; שפּעטער זוכה ער, אַז אויך זײַן האַרץ הײבט אָן מסכים צו זײַן; און נאָך אַ לאַנגער צײַט, אויב ער איז מתמיד, ווערט יענער זעלבער מִדָּה – נאָס איז אַ מאָל געווען דער מקור פֿון זײַנע תַּאֲוֹת – אַ כְּלִי צו אַהֲבַת ה'. ווי

אדמו"ר הזקן זאגט, אז מ'קען מ'הפך זיין די גבורה פון כעס אין א גבורה אין עבודת ה', און די תאוה צו תענוגים אין א גוטיקן, אלקישן תענוג. נמצא, אז דער שרש פון דער מדה דארף נשט פארשווינדן, נאר מתהפך ווערן; און די ווידערקייט ערנדיקע מלחמה איז די מדרגות פון דער העלאה.

און לויט דעם ווערט אויך ניי מבאר דער ענין פון יסורים. דען אין זוהר הקדוש דארטן שטייט, אז „יסורין דנשמתין □ זיינען די וועגן פון חבה, ואס דער הקב"ה האט מיט דער נשמה פון א מענש, ווי עמעצער, ואס קושט זיינע קינדער מיט די אצבעות. לכאורה, ווי קען מען רופן דאס חבה? נאר דער ענין איז, אז ווען די נפש קומט נשט דורך אייגענע כחות צו אנטפלעקן איר שרש און צו זאמלען אירע ניצוצים, דאן דרוקט, כביכול, דער הקב"ה אויף יענעם כאבדיקן ארט, כדי אז זי זאל געבן אכט אויף אים. ער צימזמט פרנסה, כדי אז זי זאל געצווינגען ווערן צו מברר זיין איר באציונג צו געלט; ער נעמט אוועק כבוד, כדי אז ער זאל קענען מברר זיין דעם ענין פון ענוה; ער ברענגט אים אין מצבים פון בדידות, כדי אז ער זאל שטיין פנים-אל-פנים מיט זיינע אינערלעכע פחדים. און אויב דער מענש נעמט אן די יסורים ווי א רוף, נשט ווי א גזר-דין, דאן ווערן זיי טאקע „יסורין של אהבה □, ואס זייער גאנצע תקלית איז ארויסצוברענגען פון כח אל-הפועל א מדרגה, צו וועלכער ער וואלט קיינמאל נשט אנגעקומען אן דאס.

און לויט דעם ווערט אויך אויסגעקלערט די קשיא פון דער אנדערער זייט: א מאל זעט א מענש זיך צוגעצויגן ווידער און ווידער נשט נאר צו שלעכטס, נאר אויך צו א באזונדערן טוב, צו א באזונדערן מעלה, ואס ער האט קיין נאטירלעכן ביאור נשט דערצו. פלוצלינג ווערט זיין הארץ צוגעצויגן צו העלפן קראנקע, אדער צו לערנען קליינע קינדער, אדער צו ארבעטן אין תיקון פון געזעלשאפטלעכע עולות, אדער צו פארשן דאווקא א באזונדערן אלקישן ענין. און אויך דאס איז א סימן אויף זיינע גלגולים. ווי רבי צדוק שרייבט דארטן, אז ווי אזוי דער חטא-השרש קומט צוריק און שטעלט זיך צו, אזוי אויך די מצות-השרש קומט צוריק און רופט אים. ס'איז דא א מענש, ואס אין דעם מאמענט, ווען ער הערט וועגן א באזונדערן מצוה – בקור חולים, הכנסת אורחים, תפלין, שבת – ווערט אין אים אויפגעוועקט עפעס א קדמוניש, און ער שפירט „דאס בין איך □. דאס איז צוליב דעם, אז זיין נשמה קומט פון יענעם אכר אין אדם הראשון, ואס זיין תיקון איז דורך יענער מצוה. און דורך דעם, וואס ער ענטפערט אויף יענעם רוף, לייגט ער נשט נאר צו נאך א מצוה אין זיין רשימה, נאר ער פארענדיקט א גאנצן פרק אין זיין נשליסענעם סיפור.

נמצא, אז דער גאנצער סיפור פון גלגולים און נשמתישע שדות בלייבט נשט אין המל, נאר גייט אריין mamash אין די קליינע מאמענטן פון מ'מענטשנס לעבן. ווי עס טוט אים מערסט-פון-אלעם וויי, ווי ער שעמט זיך מערסט, ווי ער תאוה'ט מערסט, ווי ער לאכטערט זיך מערסט – דארטן רעדט צו אים א גאנצער שדה-ניצוצות, דארטן בעט שרש-נשמתו א תיקון. און אויב אזוי, איז די קשיא שוין נשט מער: „פאר ואס בין איך בענש געווארן? □ אדער „פאר ואס גייט מיר נשט אן? □ נאר: „וועלכער חלק פון אדם הראשון איז איבערגעגעבן געווארן אין מ'ינע הענט אין דעם מאמענט, און וואסער תיקון וויל ווערן געטאן דורך מיר? □

און דאס גרייט שוין דעם וועג צו דעם, נאס וועט זיך נאך בארט ווערן, וועגן דעם פועלדיקן אופן ווי אזוי צו לעבן, צו באווערן און צו דינען דעם איבערשטן מיט אזא ידיעה. דען אויב יעדן סכל און יעדע תאוה זיינען פֿרקים פֿון א גרויסן סיפור, דאן איז די בחירה פֿון מימענטש אין יעדן מאמענט: צי צו זען זיך אליין ווי א קרפֿן פֿון א נעלעמדיקן פֿארגאנגענהייט, אָדער ווי א שלים, א קליינער גואל, נאס מען האט געשיקט צו מתקן זיין איין פֿצע אין דעם אייניקן גוף. און אין דעם ליגט, צי זיין גלגול וועט זיין נאך א דריינג אין יענעם זעלבן מעגל, אָדער אַ מַכְרִיעֲדִיקֶער שריט צו גאָל, צו דעם סוף פֿון אלע גלגולים.

יא

י"א. לָבֶן כְּנֶשְׁמָה מִתְגַּלְגֶּלֶת

מתוך כל הנ"ל, מבאר זיך, אז אויב יעדן פֿאב און יעדע תאוה און יעדע משיכה צו טוב זיינען סימנים פֿון א נשמתישער שליחות, דאן איז די טיפֿערע פֿראגע נשט: „ווער בין איך אמאל געווען? □ נאך: „וואס איז מיר יעצט איבערגעגעבן געוואָרן? □ דען די גאנצע ידיעה פֿון גלגולים, ווי עס ווערט מבאר אין די ווערטער פֿון די מקובלים, קומט נשט כדי צו עפענען ביים מענטש א פֿענצטער צו א סקרנות אויף וועלטען וואס זיי האבן שוין פֿאַרביי, נאך כדי צו עפענען אים די אויגן אויף דעם וועלט אין וועלכן ער שטייט יעצט.

און הנה, אין „שער הגלגולים □ אליין געפינען מיר א מפורשטער אַזְהָרָה אין דעם. דער אַרִיז"ל גיט דארטן אַפֿ נפֿלאדיקע ענינים בנוגע צו דער זיהות פֿון נשמות, ווער ס'איז גלגול פֿון וועמען, און אַף־על־פֿי־כן אונטערשטרייכט ער אַ פֿאַר מַאֵל, אז מ'טאָר דאָס נשט אַנטפלעקן נאָר בײַ אַ גרויסן נֶצְרָה, און דאָן אויך בלויז צו יחיד־סְגוּלָה, ווייל אַזאַ אַנטפלעקונג קען פֿאַרבלאָנדזשען דעם מענטש אין זײַן עבודה. און אויב אזוי, דלכאורה איז תְּמוּהָה: נאָך דעם וואָס ער אליין גיט אונז אַפֿ דעם סוד פֿון גלגול, פֿאַרוואָס צִמְצָם ער די ידיעה דאָווקא דאָרט, וווּ ס'רירט זיך מערסט צו דער סקרנות?

נאָר דער ענין איז, אז דער גילוי איז נשט wegen דעם „ווער □, נאָר wegen דעם „לָשֵׁם מָה □. די מהות פֿון דעם סוד איז נשט אַ רשימָה פֿון נעמען, נאָר דער עֵמֶק פֿון דער אַחֲרִית.

און דאָס פֿאַסט צו דעם וואָס דער רמב"ם פֿוסק׳ט אין הלכות תְּשׁוּבָה, אז „בְּרִשׁוֹת כָּל אָדָם תְּתוּנָה, אַם רָצָה לְהִטּוֹת עֲצָמוֹ לְדֶרֶךְ טוֹבָה וְלִהְיוֹת צַדִּיק – הִרְשׁוֹת בְּיָדוֹ, נאָם רָצָה לְהִטּוֹת עֲצָמוֹ לְדֶרֶךְ רָעָה וְלִהְיוֹת רָשָׁע – הִרְשׁוֹת בְּיָדוֹ □. דער רמב"ם דערמאָנט בכלל נשט קיין חֲשׁוֹבוֹת פֿון גלגולים, אַף־אז ער האָט זיכער געוואָסט פֿון די מדרשים חז"ל אויף נשמות און זייערע צוריקקומענישן, ווייל די גאנצע עקָר פֿון דער עבודה הַתְּשׁוּבָה הענגט אָן אין דער בחירה פֿון יעצט. אַפֿילו אויב ס'זענען דאָ על־פֿי־אמת אַלטע חובֿות, זיי זיינען בלויז דער רקע; נאָר די הִכְרָעָה צי איך וועל יעצט זײַן אַ צַדִּיק אָדער ח"ו אַ הַיָּפוֹךְ – די איז איבערגעגעבן געוואָרן צו מיר יעצט, אין דעם אָרט, אין דעם גוף.

און אין די לעצטע דורות, ווען ענינים פון פנימיות-התורה האבן זיך אנטפלעקט ברייטער, האט כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אין זיינע שיחות, א פאר מאל ווידער אונטערגעשטעלט, אז מיזאל זיך נשט אפגעבן מיט דער פראגע, ווער ס'איז גלגול פון וועמען, און מיזאל נשט דורכפארשן די נסתרדיקע חשבונות, ווייל „אין לנו עסק בנסתרות“, און אזא אפגעבן זיך קען אפפירן דעם מענטש פון עיקר – זיין פועלדיקער שליחות, וואס געהערט צו „פועל ממש“ אין דער וועלט. א מאל באנוצט זיך דער רבי אין דעם מיט א חריפער לשון: אז אפילו אויב ער וואלט זיכער געוואסט ווער ער איז געווען אין זיין פריערדיקן גלגול, וואלט עס אים גארנישט געהאלפן בנוגע זיין חובה יעצט צו לייגן תפלין, צו היטן שבת, צו ליכ-האבן א ייד, און צו מקיים זיין זיין שליחות אין דעם ארט ווו מ'האט אים געשיקט.

און דער ענין ווערט נאך שטארקער אונטערגעשטראכן פון דער תורה-החסידות וועגן השגחה פרטית. ווי באקאנט, איז אין חסידות חב"ד נתחדש געווארן, מיט נאך מער ביאור, אז יעדעס פרט און פרט אין דער מציאות איז נשט קיין מקרה, נאר עס ווערט באשטימט דורך א דקדקניתע השגחה פרטית, „עד לפרט הקטן ביותר“, ווי דער „היום יום“ ברענגט א פאר מאל אין נאמען פון די אדמו"רי חב"ד, אז דער מענטש דארף גלייבן, אז יעדעס זאך וואס ער זעט אדער הערט איז א הוראה אין עבודת ה'. און אויב אזוי, ווען א מענטש טרעפט זיך מיט א געוויסן מענטש, אדער ער ווערט אריינגעפירט אין א געוויסע עבודה, אדער ער שטייט אנטקעגן א געוויסער נפשישער תכונה, דארף ער נשט זוכן: „פון וואנען קומט דאס אין די פריערדיקע גלגולים?“ א נאר: „וואס וויל מען יעצט פון מיר דורך דעם?“ – ווייל די זעלבע עבודה, אז מ'האט מיר אריינגעשטעלט דארטן, איז א סימן, אז דארטן איז מיין ארטהיטקון.

לויט דעם קלערט זיך אויס, ווי די ידיעה, אז מיר זיינען א נשמה מתגלגלת, דארף אריינווירקן אין פיר עיקר-תחומים אין לעבן פון א מענטש: אין זיינע באציאונגען מיט אנדערע, אין זיין פרנסה-ארבעט און פעילות אין דער וועלט, אין קיום-המצות, און אין דער עבודה פון אינערלעכן רפוי.

אין זיין באציאונג צום צווייטן: ווען א מענטש ווייסט, אז די נשמה וואס שטייט אים קעגן איז נשט „תדשה“ אין א שיטחישן זין, נאר א ניצוץ וואס איז צוריקגעקומען ווידער און ווידער, א סך מאל צוזאמען מיט אים אין יענעם זעלבן שדה-שושן, דאן פילט ער זיך אנגעפילט מיט רחמים, נשט נאר אויף זיך אליין, נאר אויף אויף יענעם. אנשטאט צו שטראפן: „פארוואס איז ער אזוי?“ א זאגט ער צו זיך: „כנראה, אז מ'האט אריינגעגעבן אין זיינע הענט א כאבדיקן תיקון, ווי מ'האט אריינגעגעבן אין מיינע. אפשר זיינען מיר שתפים אין יענעם זעלבן אייבר פון אדם הראשון“. און לויט דעם, ווען זיין חבר רירט אן אין אים א אלטן כאב, אדער א אלטן רגש-דפוס, זעט ער אין אים נשט קיין אויב, נאר א שפיגל. דאס איז דער ענין וואס חסידות מבארנט וועגן אהבת-ישראל: אז ווען דער מענטש געדענקט, אז מיר אלע זיינען „גוף אחד“, איז יעדע פגיעה מצד דעם צווייטן נשט מער ווי „די רעכטע האנט שלאגט די לינקע“, און ס'פאסט צו רחמנות און רפואה, נשט צו שנאה. אן איבעריקע ידיעה וועגן גלגולים און נשמתישע שדות פארטיפט נאך מער די הכרה: מעגלעך, אז דער קשר צווישן אונדז איז נשט פון היינט, נאר פון דורות.

אין זיין עבודה אין דער וועלט: ווען א מענטש שטייט אויף א פֿרש־דרכים אין קאריערע, אין פאך, אין ארט־דירה, קען ער אריינפאלן אין צוויי עקן. אדער ער זעט אין יעדן בחירה בלויז גשמיישע חשבונות: באקוועמקייט, געלט, כבוד. אדער ער נעמט אריין דעם געדאנק פֿון גלגול אויף א דמיונישן אופן, און מיינט, אז מ'דארף „זוכן" דעם אָרט, ווו ער אמאל איז געווען, כדי צוריקצוקומען דאָרט. נאָר לויטן אויבנדערמאָנטן איז די עבודה אַנדערש: צו פֿרעגן, ווו די הַשְׁגָּחָה פֿירט אים, און וואָס איז די שלִיחוּת־הַנְּשָׁמָה אין דעם אָרט, ווו מ'האָט אים געבראַכט. ווי עס ווערט מבאָר אין „לקוטי שיחות" אויף פֿרש־וַיִּשָּׁב, אז די יִרְיָה פֿון יוֹסֵף קיין מצרים, וואָס האָט אויסגעזען ווי א תּוֹלְדָה פֿון זיינע ברידער'ס שנאה, איז אין מהות געווען אַ אַלְקִיתֵע שלִיחוּת צו מחִיָּה זיין אַ גרויסן פֿאַלק. אזוי אויך דער מענטש: ווען אַ טיר פֿאַרשפּאַרט זיך פֿאַר אים און אַ אַנדערע עפֿנט זיך, אַדער ווען ער געפֿינט זיך אין אַ פּאָך וואָס ער האָט נָשָׁט פּלאַנירט, איז דאָס נָשָׁט קיין „טעות", נאָר נאָך אַ גלגול פֿון יענעם זעלבן ניצוץ, וואָס זוכט זיין תּיקון אין אַנדערע פֿלים. די שלִיחוּת איז דאָרטן אַנטפלעקן אַלקות, נָשָׁט צו אַנטלויפֿן אין דמיונות צו אַנדערע ערטער.

אין קיום־הַמְּצוּת: דאָ רירט זיך אַן די ידיעה פֿון גלגול אין אַ באַזונדער פֿיין פונקט. מיר האָבן דאָך געלערנט, אז ס'זענען דאָ מְצוּת וואָס געהערן צו אַ געוויסן שְׁרָשׁ, און יעדע מְצוּה, צו וועלכער די נְשָׁמָה ווערט צוגעצויגן, פֿאַרבינדט זיך מיט איר אַיבֶר. דאָ איז אָרט פֿאַר אַ טעות צו זאָגן: אויב אזוי, וועל איך זיך קאָנסאַנטירן בלויז אויף יענע מְצוּת, צו וועלכע איך פֿיל אַ נְשָׁמָתִישֶׁ מְשִׁיכָה, און די אַנדערע לאָז איך. נאָר דאָס איז אַ גאַנצע טעות, ווייל די תּוֹרָה אין גאַנצן איז אַ חוֹבָה אויף יעדן ייד. נאָר די ידיעה וועגן „מְצוּת־הַשְׁרָשׁ" קומט צו פֿאַרטיפֿן און נָשָׁט צו צַמְצֵם: ווען אַ מענטש געפֿינט אַ געוויסע מְצוּה, וואָס רעדט צו אים בִּפְרֵט, זאָל ער וויסן, אז דאָרטן איז אים געגעבן געוואָרן אַ באַזונדערע הזדמנות צו פֿאַרענדיקן אַ גאַנצן פֿרָק אין זיין אומענדיקן סיפור, און דערפֿאַר זאָל ער זיך דערצו אָפּגעבן מיט נאָך מער שמחה. און אין מקביל, ווען ער שטויסט זיך אָן אין אַ מְצוּה וואָס איז אים זייער שווער, זאָל ער געדענקען, אז מעגלעך, אז דאָרטן איז ער געפֿאַלן אין זיין שְׁרָשׁ, און דערפֿאַר זאָל ער זען אין איר נָשָׁט קיין „פֿרעמדן עול", נאָר אַ טיר צו אַ טיפֿן תּיקון. אין ביידע פֿאַלן פֿאַרשייבט די ידיעה וועגן גלגולים דעם כּוּבֵד פֿון דער פֿאַרעם „איך בין מחוייב" צו דער פֿאַרעם „איך האָב די זכּיה צו פֿאַרענדיקן", און צוליב דעם ברענגט זי צו מער שמחה.

און אין דער עבודה פֿון אינערלעכן רפּוי: נאָך אַלעס וואָס מיר האָבן געווען וועגן יסורים און תּאַוּות, קען אַ מענטש זיך פֿאַרהאַקן אין אַן איינדלאָסער התבוננות אויף „די אַלטע פּצעים" פֿון זיך, ווי עס וואָלט געווען, אז תּכִלִּית־העבודה איז צו אַנאַליזירן זיין רוּח־נִישֶׁע היסטאָריע. נאָר באמת, ווי דער רַמְבַּ"ם ווייזט אין תּשׁוּבָה, איז דער עק־הַתּיקון אין מעשה, דיבור און מחשְׁבָה פֿון יעצט. אַ פּסיכאָלוג־רוּח־נִישֶׁע חֲקִירָה, וואָס ברענגט נָשָׁט אַרויס קיין פּוֹעֲלִידִיקֶע חֲקִלָּטָה – אָפּצושטעלן אַ געוויסן דפּוס, אָנהייבן אַ גוטן הֶרְגֵּל, אַרבעטן אויף אַ מִדָּה – קען זיך פֿאַרוואַנדלען אין אַן אַנטלויפֿ, אין אַ „עסק אין גלגולים" אָן תּוֹעֲלָת. דערפֿאַר דאַרף דער מענטש זיך זעצן אַ גרענעץ: עס גענוג צו פֿאַרשטיין בכלל, אז זיין קאַב קומט פֿון אַ נְשָׁמָתִישֶׁער שלִיחוּת, און אז זיינע אַלטע דפּוסן זיינען „זיין בריוו" פֿון פֿרִיעֲרִידִיקֶע וועלטען; נאָר נאָך דעם וואָס ער האָט דאָס פֿאַרשטאַנען, דאַרף ער פֿרעגן: וואָס איז דער קליינער, פּוֹעֲלִידִיקֶער שריט, וואָס איך קען היינט

טאן, כדי צו רפואה מאכן דאס? אויב ס'רירט זיך אן אין כעס – מעגלעך, זיך איינמאל אפצוהאלטן פון א רעאקציע; אויב ס'איז פחד – מעגלעך, זיך איינמאל צו ווענדן צו א מענטש אנשטאט אנטלויפן; אויב ס'איז עצלות – מעגלעך, איינמאל אויפשטיין ביי צייט. אזוי ווערט די ידיעה וועגן גלגול א מנוף צו פעולה, און נשט א תירוץ צו הימנות.

דא מיט ס'ווערט אויך מתיישב די פראגע, ווי אזוי זיך צו באהיטן פון א מיסטישער אנטלויף. ס'איז דא אזעלכע, וואס ווען זיי הערן וועגן גלגולים, ווערן זיי פארפירט צו דמינירן, צו זוכן „זכרונות“, זיך אפגעבן מיט השערות וועגן „ווער בין איך געווען“ און „וואס האבן מיר געטאן“, ביז ער בלייבט איבער אויבן פון דער מציאות. משא"כ תורת החסידות פאדערט פונקט דאס היפוך: „דע את אלקי אביה ועבדהו“ – די ידיעה דארף ברענגען צו עבודה. דערפאר, יעדעס מאל ווען א מענטש טראפט זיך, אז ער ווערט אריינגעצויגן אין סקנ'נישע מחשבות אין דעם ענין, קען ער איבערקוקן: צי ברענגט מיר די מחשבה נעענטער צו א מעשה-מצוה, צו אהבת-הזולת, צו שמירת-הדיבור, אדער נערט זי בלויז מיין דמיון? אויב דאס צווייטע – זאל ער וויסן, אז דאס איז א נסיון פון יצר, צו פארטוישן עבודה מיט מיסטיקה. און אויף דעם איז געזאגט: „הנסתרות לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות“ – אונדזער תפקיד איז אין דעם „לעשות“.

און לויט דעם ווערט אויך קלאר די שמחה פון דער ידיעה. מ'קען מיינען, אז רעדן וועגן גלגולים מאכט שווער: א לאסט פון אלטע חובות, נשמתישע שדות פול מיט ניצוצות, יסורין של אהבה. נאר ווען מ'פארשטייט, אז דאס אלץ קומט צו ווייזן, ווי דיק-און-דיק איז די השגחה, ווי ס'איז ניטא אפילו איין מאמענט, אין וועלכן די נשמה איז „מבזבזת“, ווערט די ידיעה א מקור צו א טיפער נחמה: ס'איז נשט געווען, ס'איז נשט, און ס'וועט נשט זיין קיין מאמענט אין מיין לעבן, אין וועלכן איך בין סתם. יעדע פגישע, יעדע מצוה, יעדן אינערלעכן קאמף – זיי זיינען א פסוק פון איין לאנגען סיפור, אין וועלכן דער הקדוש-ברוך-הוא גלייבט אין מיר גענוג, כדי צו שיקן אין מיר ווידער און ווידער יענעם זעלבן ניצוץ, ביז איך וועל זוכה זיין אים ארויף-צוהייבן אין שלימות. דאס אליין פילט די עבודה מיט שמחה: איך רייניק נשט נאר נעכטן; איך חתמ'ע פרקים פון דורות.

און אזוי קומען מיר נעענטער צו פארשטיין דעם „סוד המפה“ – ווי אזוי צו דערקענען, פון דער פרטישער אלקיתער הנהגה, די קנייה-מתאר פון מיין נשמתישער שליחות. ווייל נאך דעם וואס ס'איז מבאר געווארן, אז דער עיקר איז נשט ווער איך בין געווען, נאר וואס מען פאדערט איצט פון מיר; אז איך בין נשט קיין קרוב פון א פארגאנגענהייט, נאר א שליח פון הווה; און אז יעדן נסיון, יעדע מצוה, יעדן קשר און יעדן לעבנס-וועג זיינען ארטן פון תיקון – וועט מען קענען מבאר זיין, מיט דער הילף פון ה', אויף וועלכן אופן מעג מען לייענען די רמזים פון השגחה און דערקענען, ווי ס'איז צענטראליזירט „לב-התיקון“ פון מיינע גלגולים. און צוזאמען דערמיט וועלן מיר אויך אריינשטעלן אן אויג אויף דעם נחמד'ן סוף: אז ס'וועט קומען א צייט, ווען אלע ניצוצות וועלן מער נשט דארפן צוריקקומען און צוריקקומען, נאר זיי וועלן זיך אלע צונויפזאמלען אין דער גאולה-שלימה, און עס וועט זיך אנטפלעקן, אז אלע גלגולים צוזאמען זיינען בלויז פרקים פון איין לעבן, פון א נשמה אחת כללית, וואס האט זיך צוגעצויגן נאך דעם אייבערשטן דורך אלע דורות.

נְשָׁמוֹת כָּלָן, וועט זיך אַנטפלעקן, אַז אַלע גִּלְגּוּלִים צוזאַמען זײַנען נאָר פֿרָקִים אין אײַן לעבן, אַ גאַנצער פֿרָק אין דעם אומאַפֿגעטאַנעם מעשָׂה פֿון דעם כָּל־יֵאָעֶן אָדָם.

און לויט אַלעמאַל־הַנִּיל וועט זיך נאָך טײַפֿער מבאָר ווערן, וואָס מ׳רופֿט דאָ „סוּד הַמֶּפֶּה □ און „סוּף הַשִּׁיבָה □.

דענעם, ווען מ׳רעדט וועגן אַ מֶפֶה, קען מען זיך פֿאַרשטעלן, ווי אַ נְשָׁמָה פֿאַרט אויף אַ לאַנגע, פֿאַרוויקלטע וועג, אַנגעפֿילט מיט קערונגען און אומוועגנס, און די מֶפֶה ווייזט איר, ווי אַזוי צו קערן אַהײַם. אויבער לויט דעם, וואָס מ׳ר האָבן מבאָר געווען, איז דער ענין נאָך טײַפֿער: דאָס איז נְשָׁט קײַן מֶפֶה פֿון אַ רײַזנדיקן, וואָס זוכט צוריקצוקומען צו זײַן ערשטן אָרט, נאָר אַ מֶפֶה פֿון אַ בַּעַל־הַבֵּית אויף דעם בֵּית אַלײַן. די נְשָׁמָה איז נְשָׁט קײַן גאַסט, וואָס מען האָט אַרויסגעשטויסן און זי קומט צוריק, נאָר זי איז די „בַּעַל־הַבֵּית □ אויף איר גוף און אויף איר מציאות; נאָר אַז אין צײַטן פֿון גָּלוּת און הַעֲלָם איז זי ווי עמעצער, וואָס האָט פֿאַרגעסן איר מעמד, און די מֶפֶה איז דער פֿנימליכער זָכָרֹן, וואָס ברענגט איר צוריק צו דער דערקענונג.

און דאָס איז אויך, וואָס עס ווערט אַנגעצײכנט אין די ווערטער פֿון דעם אַרײַז־ל וועגן „סִמְנֵי הַשְּׂרָשִׁים □: אַז די אמתע מֶפֶה דערצײלט דעם מענטש נְשָׁט, ווער ער איז געווען, נאָר זי גיט אים אָפּ, ווער ער איז. ווייל אַלע גִּלְגּוּלִים, אַלע ענדערונגען אין גוף, אין דור, אין אָרט, זײַנען נאָר אַנדערע לבושים, אין וועלכע די אײַנע כָּל־יֵאָעֶן נְשָׁמָה גיט אַמאָל אַרויס דעם פרט און אַמאָל יענעם פרט. און ווען דער מענטש לערנט זיך צו לײַענען די סִמְנֵים אין זיך אַלײַן – די מַצָּנָה, צו וועלכער ער ווערט צוגעצויגן מיט אַ באַזונדערער ליבשאַפֿט, אָדער די מַצָּנָה, אין וועלכער ער ברעכט זיך און קעמפֿט; די מַדָּה, אין וועלכער ער פֿאַלט אַרײַן ווידער און ווידער, אָדער די מַדָּה, אין וועלכער ער איז גרייט צו מְסִירַת־נֶפֶשׁ – גיט ער נְשָׁט אָפּ אַ נײַעם פֿרָק אין אַ אַנדער מעשָׂה, נאָר אַ גאַנצן פֿרָק אין דעם אומאַפֿגעטאַנעם מעשָׂה פֿון יענעם זעלבן „אײַך □ אַלײַן.

און אויף דעם אופֿן, ווי עס ווערט מבאָר אין חסידות אין ענין „קוֹלְקָטִיבִישֶׁר זָכָרֹן □ פֿון יִשְׂרָאֵל, אַז דאָס איז נְשָׁט סתם אַ זָכָרֹן פֿון מעשִׁיות און היסטאָריע, נאָר אַ זָכָרֹן פֿון אַ אײַנציקער נְשָׁמָה, וואָס דערלעבט אַלע דורות צוזאַמען – אַזוי אויך בִּפְרָט: די פֿרִיטשע נְשָׁמָה טראָגט אין זיך אַרײַן אַ פֿנימליכערן זָכָרֹן פֿון אַלץ, וואָס זי האָט דורכגעמאַכט אין אַלע גִּלְגּוּלִים, כאַטש זי דערקענט עס נְשָׁט מיט אַ שְׂכֵל־דִּיקֶער הַכָּרָה. דאָס איז דער מהות פֿון „נְשָׁמַת־שַׁדָּה □ – אַז אַלע נִיצוּצוֹת, אַלע נְסִיוֹנוֹת, אַלע מעמדים און מצבים, וואָס די נְשָׁמָה האָט דורכגעמאַכט, ווערן אַרײַנגעשריבן ווי אײַן שְׂדָה, אין וועלכן זי אַרבעט איצט. און יעדעס מאָל, ווען זי טרעפֿט זיך מיט אַ נײַעם „דוֹרִישֵׁן גֵּל □ – אין אַ בֵּין־דוֹרִיתֶע טְרַאוּמָה, אין אַ לעבנס־פֿאַרעם, וואָס ציט זיך אַריבער פֿון פֿרײַערדיקע דורות, אין אַ מַדָּה אָדער אין אַ מחלָקָה, וואָס קומט זיך צוריק און ווערט אַלט – איז דאָס אַ רמז, אַז פֿון יענעם נְשָׁמַת־שַׁדָּה הייבט זיך איצט אַן אַ קול, וואָס בעט זײַן תִּיקוּן.

און זע, דאָס אַלץ איז, ווען די נַשְׁמָה פֿירט זיך נאָך אויף אַ אַוּפֿן פֿון פֿרֶטיות – ווי אַ „עקֶריתע נַשְׁמָה □ אין איר „עקֶרִישׁן גלגול □, אָדער ווען זי גייט אַרײַן אין אַ גוף ווי אַ „נַשְׁמָה אֲוֶרְחַת □ דורך עיבור אָדער עיבור־שָׂרָשִׁים, ווי עס ווערט מבאָר אין זײַן אָרט. אין אַלע די מצבים צייכנט איר די מַפָּה אָן, וווּ עס געפינט זיך דער „לִבְהִתִּיקוֹן □ פֿון איר, אינעווייניק אין יענעם באַשטימטן שָׂדֶה, וואָס מען האָט איר איבערגעגעבן אין דעם דור. אויבער ווען מ'קומט צו „סוף הַגִּלְגּוּל □ – מיינט מען נַשְׁט, אַז די באַוועגונגען האַלטן פשוט אויף, נאָר אַז די מַפָּה אַליין דרייט זיך אָן.

ווייל אַלע צײַט, וואָס די נַשְׁמָה זעט זיך אַליין ווי באַזונדער – ווי אַ „אײַך □ פֿון דעם גוף, פֿון דער צײַט, פֿון דעם מעשָׂה – ווערט זי אָנגעצײכנט מיט אַ מַפָּה פֿון אַ וועג, וואָס דאַרף זי צוריקברענגען פֿון אָרט צו אָרט, פֿון מצב צו מצב, פֿון גלגול צו גלגול. אויבער ווען די „יְחִידָה □ ווערט אַנטפלעקט – יענע נקודה, וואָס גלגול נַשְׁט רירט אָן, די נקודה, אין וועלכער די נַשְׁמָה דערלעבט זיך מער נַשְׁט נאָר ווי אַ חלק פֿון אָדָם הָרָאשׁוֹן, נאָר ווי אַ דירעקטע פֿאַרבינדונג צום מקור־חַיִּים – דאָן קלערט זיך אָפּ, אַז דאָ איז בכלל נַשְׁטאַ קיין וועג. ווייל דער „בֵּית □, צו וועלכן זי „קומט צוריק □, איז קיינמאָל נַשְׁט געווען חוץ פֿון איר; נאָר אַז איצט ווערט ער אַנטפלעקט.

און דאָס איז דער טײַפֿערער פֿירוש אין „סוף הַשִּׁיבָה □: נַשְׁט נאָר, אַז די באַוועגונג פֿון אונטן אַרױף – דאָס „הַשִּׁיבָנו □ פֿון דער נַשְׁמָה – האַלט אויף, נאָר אַז עס ווערט אַנטפלעקט, אַז אַלע „הַשִּׁיבָנו □ זײַנען אין אמתן געווען „נַשְׁיבָה □ פֿון אויבן אַראָפּ. יעדעס מאָל, ווען דער מענטש האָט אין זיך דערהערט אַ קול, וואָס זאָגט „שוב □ – צי דאָס איז געווען אין אַ שעה פֿון תְּשׁוּבָה פֿון חֲטֵא־הַשָּׂרָשׁ, צי אין אַ שעה, ווען ער האָט זיך אויפֿגעוועקט צו זײַן מִצְוַת־הַשָּׂרָשׁ, צי אין אַ שעה, ווען ער האָט זיך אָפּגעגעבן מיט אַ בִּינְיָדוּרִיתֶע טְרַאומָה אָדער מיט אַ לעבנס־פֿאַרעם, וואָס איז אים אויפֿגעצווונגען געוואָרן פֿון פֿרֶיערדיקע דורישע גִּלְגִּים – איז דאָס אין אמתן געווען דער קול פֿון דער כָּלְיָאָעַר יְחִידָה, וואָס ציט זיך אַליין צו איר גלוי.

און לויט דעם וועט זיך אויך מבאָר ווערן, וואָס עס זעט אויס אַ מאָל ווי אַ סתִּירָה צווישן דער פֿרֶטישער הנהגה פֿון גלגולים און דער כָּלְיָישער הנהגה פֿון דער גֵּאֶלְה־הַשְׁלִימָה. פֿון איין זײַט גייט יעדע נֶפֶשׁ, רוּחַ און נַשְׁמָה דורך אַ באַזונדערן קריגס־פֿעלד – אַ באַזונדערע מִצְוָה, אַ באַזונדערע מִדָּה, אַ באַזונדערער פֿאַסירונג – און עס קוקט אויס, ווי יעדער לעבט אין זײַן אייגענעם אינערלעכן עולם, אין זײַן „מעשָׂה □. און פֿון דער צווייטער זײַט רעדט די תּוֹרָה וועגן אונדז ווי וועגן „כָּלְיָאָעַן גוף □, ווי וועגן „כָּלְיָאָעַן אָדָם □, אַז אַלע נַשְׁמוֹת זײַנען נאָר אַיבֶר־אַיבֶר פֿון איין גוף. אויב אַזוי, ווי פֿאַסט זיך, אַז יעדער גייט דורך אַ באַזונדערן וועג, און אין אַלעם־פֿאַל איז דער תִּיקוֹן כָּלְיָ?

נאָר דער בִּיאור איז, אַז אין אמתן איז יעדער פֿרֶטישער וועג נאָר אַ פֿרֶטישע ניגון־טעם פֿון יענעם זעלבן כָּלְיָישן ניגון. ווי בײַ די אַרְפִּיטִיפִים, וואָס ווערן מבאָר אין קבלה און חסידות – חֲסֵד, גְּבוּרָה, תּוֹפָאֶרֶת, נִצְח, הוֹד, יְסוֹד, מְלָכוּת – וואָס יעדער איינער איז אַ כָּלְיָישער ציור, וואָס לויזט זיך אַרײַן אין אומצאָל פֿרֶטִים, און יעדער פרט איז נאָר אַ באַזונדערער גלוי פֿון יענעם כָּלְל – אַזוי אויך אין נַשְׁמוֹת. יעדע נַשְׁמָה איז אַן אַיבֶר פֿון דעם כָּלְיָאָעַן גוף, און יעדער אַיבֶר גיט אויף אַ

פֿרטישן אופן אַרויס די מהות פֿון גוף־הכלל. דערפֿאַר, ווען די נשמה מקיים איז איר מצות־השׁרש אינעווייניק אין איר באַזונדערן שׁדָה, טוט זי אין אמתן אַ אַלפֿימִיָה פֿון מצות אינעם גאַנצן כִּלְיָאָען גוף: זי פֿאַרוואַנדלט חטא־השׁרש אין מצות־השׁרש, נשט נאָר אין זיך אליין, נאָר אין גאַנצן דור און אין אַלע דורישע גִלִּים, וואָס זײַנען מיט איר פֿאַרבונדן.

און פֿון דאָ ווערט אויך פֿאַרשטאַנען דער ענין פֿון „קטנער גואל“, וואָס מען דערמאָנט אין סוד הגלגולים: אַז ס׳איז דאָ אַ פֿרטישע נשמה, וואָס דורך איין מעשָה, דורך איין מצוה, דורך איין תשובה גיט זי גאָלע נשט נאָר זיך אליין, נאָר אויך אַ סך ניצוצות פֿון אַנדערע נשמתישע שְׂדוֹת, פֿון אַנדערע דורישע גִלִּים. דאָס איז ווי בײַ ייבום און עיבור־שׁרשים, וווּ אַ נשמה ווערט כאילו אַ „בעלת הבית“ אויף אַ גוף פֿון אַן אַנדער נפֿש אויף אַ באַשטימטער צײַט, כדי צו פֿאַרענדיקן אין אים אַ תיקון פֿון אַ סך שׁרשים. און ווען מ׳קוקט אויף דאָס אַלץ פֿון דער בחינה פֿון יחידה – קלערט זיך אָפּ, אַז אַלע די „קטנע גואלים“ זײַנען אין אמתן פעולות פֿון איין גרויסן גואל, דאָס הייסט משיח צדקנו, וואָס גיט בפועל אַרויס די כִּלְיָאָע יחידה.

און לויט דעם וועט זיך אויך מבאָר ווערן יענער מפֿליאדיקער ענין, וועגן וועלכן די מקובלים רעדן אין ענין די פֿינף נעמען פֿון דער נשמה – נפֿש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. אַלע צײַט, וואָס גלגולים דויערן, איז דער עיקר אין די דרייַ ערשטע מדרגות – נפֿש, רוח, נשמה – וואָס גילוי־ען זיך אין גוף, אין צײַט, אין מעשָה. די חיה און די יחידה בלייבן בעקער אין העלם, ווי עס ווערט מבאָר אין אַן אַנדער אָרט. אויבער ווען מ׳קומט צו „סוף הגלגול“ – דאָס איז די בחינה פֿון גלוי־היחידה, אין וועלכער אַלע פֿרײַערדיקע נעמען ווערן אַרײַנגעשלאָסן און איינגעאייניקט. דאָן זעט מען, אַז די נפֿש, וואָס איז אַ מאָל געווען אין דעם גוף און אַ מאָל אין יענעם גוף, די רוח, וואָס איז אַ מאָל געווען אין יענעם דור און אַ מאָל אין אַנדערן דור, די נשמה, וואָס איז אַ מאָל געווען אין יענער תרבות און אַ מאָל אין אַנדער תרבות – אַלע זעען זיך ווי אַנדערע צימערן אין איין בֵּית, ווי אַנדערע פנים פֿון יענעם זעלבן „איך“.

און דאָס איז אויך דער פירוש אין יענעם וואָרט, וואָס דער זֶהר זאָגט וועגן די קומענדיקע טעג, אַז דאָן וועלן זיך אַנטפלעקן אַלע סודות און אַלע טעמים, און אויך סוד הגלגולים וועט זיך מבאָר ווערן. נשט, אַז מ׳וועט יעדן איינעם דערציילן די פרטים פֿון די גופים און די דורות, אין וועלכע ער איז געווען – ווייל דאָס וועט אים בכלל נשט צופֿרידנשטעלן – נאָר אַז עס וועט זיך אים אַנטפלעקן די כִּלְיָאָע צורה פֿון זײַן לעבן, די אמתע צורה פֿון זײַן נפֿש. ער וועט בפשיטות זען, ווי אַלץ, וואָס אים האָט אויסגעזען ווי „איבערגעקריכע“, „טעות“, און „נפילה“, איז אין אמתן געווען אַ חלק פֿון דעם גלייכסטן וועג צום גלוי פֿון דער יחידה. דאָס איז „סוד המפה“ אין זײַן שליימעסדיקן גלוי: אַ מפה, וואָס ווייזט נשט קיין וועג צום בֵּית, נאָר ווייזט, אַז דער גאַנצער וועג איז געווען אינעם בֵּית.

און לויט דעם וועלן מיר צוריקקערן צו אונדזער ערשטע פֿראַגע אויף נאָך אַ טײַפֿערן אופן: „פֿאַרוואָס איז נשט גענוג מיט איין לעבן? – די תשובה איז, אַז דאָ איז בכלל נשטאַ אַ סך לעבן. דאָ איז איין לעבן פֿון דער יחידה, וואָס גילויט זיך אין אַ סך פֿרקים, אין אַ סך לבושים, אין אַ סך דורות. יעדער גלגול איז נאָר אַ גאַנצער פֿרָק אין דעם אומאָפֿגעטאָנעם מעשָה

פֿון יענעם איש-אַלקים, וואָס איז אין אמתן דער פֿלִיאָער אָדָם. און ווען עס וועט קומען די צײַט, ווען „לא ילְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ □ – ווייל „כֹּלֶם יֵדְעוּ אֹתִי □ – דאָן וועט זיך אַנטפלעקן, אַז אַלע די פֿרָקִים זײַנען אין אמתן געווען איין לאַנגער פֿרָק פֿון אַהֲבַת־ה' און יְרֵאת־ה', פֿון תּוֹרָה און מִצְוֹת, פֿון תִּיקוֹן פֿון פֿלִיאָען גוף און אַלע נְשָׁמֹתִישׁע שְׂדוֹת צוואַמען.

און דאָס איז יענער „נְחֻמְד־ער סוּף □, אויף וועלכן מיר האָבן אויבן געוויזן: אַז עס וועט קומען אַ צײַט, ווען אַלע נִיצוּצוֹת וועלן מער נֶשֶׁט דאַרפֿן צוריקקומען און צוריקקומען, נאָר זיי וועלן זיך אַלע צונויפֿאַמלען אין דער גְאֻלַּה־השְׁלִימָה, און עס וועט זיך אַנטפלעקן, אַז אַלע גִּלְגוּלִים צוואַמען זײַנען נאָר פֿרָקִים פֿון איין לעבן, פֿון אַ נְשָׁמָה אַחַת פֿלִית, וואָס האָט זיך צוגעצויגן נאָך דעם אייבערשטן דורך אַלע דורות – ביז עס ווערט אַנטפלעקט, אַז זי איז קיינמאָל נֶשֶׁט אַוועק פֿון אים געווען.